Ազգ
Azg armenian daily
18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2003 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 233(2918)

Հայաստանում գրիպի համաճարակ չկա, սակայն առկա է նախահամաճարակային իրավիճակ

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հայաստանում գրիպի համաճարակ չկա, սակայն նախահամաճարակային իրավիճակ առկա է, քանի որ դեկտեմբերի երկրորդ շաբաթվա ընթացքում նկատվել է հիվանդացության աճ մոտ 1,5 անգամ: Այս մասին հայտնեց առողջապահության նախարարության հիգիենիկ եւ հակահամաճարակային տեսչության համաճարակաբան Թագուհի Հակոբյանը: Նա նշեց, որ ներկայումս բոլոր դպրոցներում անցկացվում է մոնիտորինգ, եւ անհրաժեշտության դեպքում առողջապահության նախարարությունը քաղաքապետարանների հետ համատեղ կարող է որոշում կայացնել որոշ դպրոցների աշխատանքը ժամանակավորապես դադարեցնելու մասին: Ըստ Թագուհի Հակոբյանի, որոշ դպրոցներում գրիպով հիվանդ երեխաների քանակը կազմում է 20%:

Խորհրդարանական «դաշնակահարներ»

Տաղանդի ինչպիսի բացակայություն

Ժամանակին, երբ նորանկախ Հայաստանի խորհրդարանում երեսփոխանները «դաշնակահարությամբ» էին զբաղվում, կարծում էինք, թե մյուս գումարման Ազգային ժողովները նման պրակտիկա չեն ընդօրինակի:

Երեկ մի շարք օրինագծերի քվեարկության ժամանակ խորհրդարանը սկզբում քիչ թե շատ ապահովում էր ձեւական կողմը, գրանցված գոնե 100 պատգամավորի պայմաններում: Սակայն օրվա ավարտին, մասնավորապես մի քանի էլեկտրակայանների արտոնություններ տալու օրինագծի եւ էլեկտրոնային հեռահաղորդակցության ոլորտի նախագծի քվեարկությունների ժամանակ կարծես 5-օրյա անընդմեջ աշխատանքից հոգնած պատգամավորները նախ զվարճացան, ապա զգալի թեժացրին մթնոլորտը՝ 63-64 պատգամավորով 70 կողմ ձայն ապահովելով:

Հետաքրքրականն այն էր, որ քվեարկության ժամանակ շատերը, այդ թվում նաեւ լրագրողները, ամենապարզ թվաբանության կիրառմամբ հաշվարկեցին, որ, օրինակ, էլեկտրոնային հաղորդակցության օրինագիծը քվեարկելիս դահլիճում նստած էր ընդամենը 63 պատգամավոր: Սակայն որքան էլ արտառոց է, լուսատախտակի վրա քվեարկության արդյունքները հետեւյալն են՝ 71 կողմ, 0 ձեռնպահ, 0 դեմ:

Եվ եթե այս ամենին ավելացնենք այն հանգամանքը, որ դահլիճում նստած 6-7 պատգամավորներ ուղղակի չէին մասնակցում քվեարկությանը, ապա պատգամավորական «երաժշտական տաղանդն» ապացուցման կարիք չի ունենա:

Որ խորհրդարանում պատգամավորները քվեարկում են նաեւ մյուսների փոխարեն, իհարկե, նորություն չէ: Որ ուրիշի փոխարեն կոճակ սեղմելը կատարվում է բացահայտ, նույնպես նորություն չէ Հայաստանի քաղաքական կյանքում:

Սակայն, երբ անամոթությունը հասնում է այնտեղ, որ կարող են պնդել 63 պատգամավորի փոխարեն հենց լուսատախտակի վրա գրանցված թվով երեսփոխանների ներկայություն, պարզ է, որ այս գումարման Ազգային ժողովն էլ մյուսների նման ժողովրդավարության եւ իրավական արժեքների հետ որեւէ կապ չունի:

Այլոց փոխարեն քվեարկության դեմ զգալի զայրույթով խոսում էր Արշակ Սադոյանը: Նրան միջանցքում պատգամավորներից մեկը «քվեարկությունից» հետո հուսադրում էր. «Գժանոցում ավելի վատ բաներ են պատահում»:

Տվյալ դեպքում, կարծում ենք, պատգամավորն ուղղակի գերագնահատել է խորհրդարանը՝ համեմատելով գժանոցի հետ:

Ա. Հ.

ԲՌՆԱԿԱԼԸ ԵՎ ՄԱՏՆԻՉՆԵՐԸ

Հուսեյնին մատնել է բարեկամը

Իրաքի նախկին ղեկավար Սադդամ Հուսեյնին մատնել է թիկնապահներից մեկը, որը նրա հորեղբորորդին է: Այդ մասին երեկ հաղորդեց իրաքյան «Ալ Սաբահ» թերթը՝ վկայակոչելով Հուսեյնի հայրենի քաղաք Տիկրիտում լավատեղյակ աղբյուրներից ստացված տվյալները:

Թերթը չի նշում մատնիչի անունը՝ գրելով միայն, որ ամերիկացիները նրան ձերբակալել էին Բաղդադում ձեռնարկված հերթական գործողության ժամանակ՝ Սադդամ Հուսեյնի ձերբակալությունից ընդամենը 2 օր առաջ:

Ձերբակալված սպան հարցաքննության ընթացքում նշել էր 3 վայր, որտեղ սովորաբար թաքնվում էր Սադդամ Հուսեյնը: Առաջինը Սամառա քաղաքի շրջանում է (Բաղդադից 85 կմ հյուսիս), երկրորդը՝ Ադ Դուբայ գյուղում (Բաղդադից 120 կմ հյուսիս), երրորդը՝ Ադ Դաուր քաղաքի մոտ, որտեղ էլ ձերբակալվեց Հուսեյնը: Առաջին երկուսի խուզարկությունը որեւէ արդյունք չէր տվել, իսկ երրորդի մոտ ամերիկացի զինվորները հայտնաբերեցին արմավենու տերեւներով քողարկված մի տաքսի եւ ապա գտան Իրաքի նախկին նախագահին:

Մյուս կողմից, ինչպես տեղեկացնում է Արմենպրեսը, «Ալ Վաթան» սաուդյան թերթը հրապարակել է Սադդամ Հուսեյնին ամերիկյան իշխանություններին մատնած իրաքցիների անունները: Վկայակոչելով այն թարգմանչին, որը տեղեկություններ է ստացել ամերիկյան աղբյուրներից, թերթը հայտնել է, որ նախկին բռնապետին հանձնելու գործողությանը մասնակցել են նրան ուղեկցող երեք սպաներ՝ գեներալ Մուհամեդ ալ Հադուշին, Ֆարիս ալ Յասինը եւ Մուհամեդ Իբրահիմ ալ Օմարը, ինչպես նաեւ եւս երկու խոհարարներ, որոնք կերակուր էին պատրաստում: Նրանք իրենց գործողությունները համաձայնեցրել են Սադդամ Հուսեյնի քեռորդու՝ Իզեդդին ալ Մաջիդի հետ, որը բնակվում է Լոնդոնում: Սադդամ Հուսեյնի կերակրին քնաբեր փոշի են խառնել: Դրանից հետո ամերիկյան զինվորական իշխանություններին ազդանշան է տրվել՝ սկսելու գործողությունը:

Խաղաղ պայմաններում սպանված զինծառայողների հարազատները պահանջում են պատժել մեղավորներին

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Մենք ունենք զինդատախազության հանցավոր գործունեությունը հաստատող անհերքելի փաստեր, որոնց անհրաժեշտ է ընթացք տալ եւ քրեական գործեր հարուցել զինդատախազությունում տարբեր պաշտոններ զբաղեցնող անձանց, այդ թվում զինդատախազ Գագիկ Ջհանգիրյանի նկատմամբ», հայտարարեցին խաղաղ պայմաններում սպանված զինծառայողների հարազատները «Սահմանադրական իրավունք» միության «Ազդակ» ակումբում դեկտեմբերի 17-ին կայացած հանդիպմանը: Նրանք նշեցին, որ այդ խնդրի լուծման համար փորձել են հանդիպել Ազգային ժողովի նախագահի եւ պաշտպանության նախարարի հետ, սակայն բոլորն էլ խուսափել են հանդիպումից:

Սպանված զինծառայողների հարազատների շահերի ներկայացուցիչ, նախկինում ՀՀ պաշտպանության նախարարությանն առընթեր վերահսկիչ-վերստուգիչ հանձնաժողովի արտակարգ պատահարների բաժնի ղեկավար Ռուբեն Մարտիրոսյանը տեղեկացրեց, որ դեռեւս 2001թ. հանրապետության գլխավոր դատախազ Արամ Թամազյանին է ներկայացրել 18 սպանությունների գործերի փաստաթղթեր, սակայն մեղավորներն այդպես էլ չեն պատժվել: 2002 թ. նա դիմել է ԵԱՀԿ երեւանյան գրասենյակի փոխտնօրեն Էլեն Կոնկեիչին: Վերջինս Ռուբեն Մարտիրոսյանին հավաստիացրել է, որ մեղավորների հանցանքն ապացուցող փաստեր ներկայացնելու դեպքում կձեռնարկվեն համապատասխան քայլեր: Մարտիրոսյանի խոսքերով, ինքը 20 սպանությունների գործերի վերաբերյալ ներկայացրել է փաստաթղթեր, սակայն գրասենյակից պատասխանել են, որ բողոքն առնչվում է Հայաստանի սահմաններից դուրս տեղի ունեցած իրադարձություններին եւ երեւանյան գրասենյակը չի կարող միջամտել: Իրավապաշտպանի հավաստմամբ, ներկայացված 20 դեպքերի կեսն է կատարվել Լեռնային Ղարաբաղում, մյուսները կատարվել են Հայաստանում:

Սպանված զինծառայողների հարազատները հանրապետության եւ Ազգային ժողովի նախագահից, ՀՀ գլխավոր դատախազից եւ պաշտպանության նախարարից պահանջում են պաշտպանության նախարարության համակարգից անհապաղ հեռացնել բոլոր այն զորամասերի հրամանատարներին, որոնցում 1 տարվա ընթացքում մահացել են 2 եւ ավելի զինվորներ: Նրանք նաեւ պահանջում են ԱԺ-ում կամ ՀՀ գլխավոր դատախազությունում ստեղծել ժամանակավոր հանձնաժողով, որը պետք է ուսումնասիրի իրենց ներկայացրած գործերով նախաքննության եւ դատաքննության օրինականությունը:

Հանդիպել են հայ եւ ռուս նախագահների աշխատակազմերի ղեկավարները

Աշխատանքային այցով Մոսկվայում գտնվող ՀՀ նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Արտաշես Թումանյանն այսօր հանդիպում է ունեցել Ռուսաստանյան Դաշնության նախագահի աշխատակազմի ղեկավար Դմիտրի Մեդվեդեւի հետ: Հանդիպման ընթացքում քննարկվել են հայ-ռուսական հարաբերությունների զարգացմանը, ինչպես նաեւ տարածաշրջանային քաղաքականությանն առնչվող մի շարք հարցեր: Զրուցակիցները մտքեր են փոխանակել նաեւ երկու երկրների նախագահների աշխատակազմերի համագործակցության խորացման խնդիրների շուրջ:

Նամազովը կասկածում է, թե կարգավորման դեպքում կպահպանվի Ադրբեջանի ամբողջականությունը

Ադրբեջանում հայտնի քաղաքական վերլուծաբան Էլդար Նամազովը, մեկնաբանելով ղարաբաղյան կարգավորման բանակցային գործընթացը, կասկած է հայտնել, որ հակամարտության կարգավորման դեպքում կարող է պահպանվել Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը:

Նամազովը հիշեցրել է իր եւ համախոհների մշակած խարտիան, որը ստորագրել են Ադրբեջանի ավելի քան 400 քաղաքական, հասարակական կազմակերպություններ, բացի կառավարությունից: Նամազովն «Ազատություն» ռադիոկայանի ադրբեջանական ծառայությանը հիշեցրել է այդ խարտիայի երեք հիմնական սկզբունքները՝ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության պահպանում, փախստականների վերադարձ մշտական բնակավայրեր եւ Ադրբեջանի սահմաններում ԼՂ-ին ինքնավարության կարգավիճակ:

Հիշեցնենք, որ Էլդար Նամազովը, նախկին նախագահ Հեյդար Ալիեւի խորհրդական Վաֆա Գուլուզադեն եւ նախկին արտգործնախարար Թոֆիկ Զուլֆուգարովը զբաղեցրած պաշտոններից հրաժարական տվեցին 1999 թ. հոկտեմբերին՝ իրենց հրաժարականները պատճառաբանելով ղարաբաղյան կարգավորման հարցում Ադրբեջանի միակողմանի հավանական զիջումներով: Թ. Հ.

Անթույլատրելի է գլխավոր տոնածառի համար սոճիների եւ եղեւնիների օգտագործումը

ԵՐԵՎԱՆ, 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: «Հայաստանի անտառներ» հասարակական կազմակերպությունը նամակ է հղել Երեւանի քաղաքապետ Երվանդ Զախարյանին, որում խորին մտահոգություն է հայտնում «1200 կենդանի սոճիներ/եղեւնիներ ու ճյուղեր հատելու եւ դրանք Հանրապետության հրապարակի գլխավոր տոնածառի կառուցման նպատակով օգտագործելու վերաբերյալ»:

Կազմակերպությունն առաջարկում է չհատել որեւէ ճյուղ կամ ծառ, փոխարենը օգտագործել այլընտրանք «այս եւ հետագա տարիների համար»:

Նամակի հեղինակները նշում են, որ «Սոճիների հատումը Հայաստանում արգելված է ՀՀ բնապահպանության նախարարի կողմից, արգելված գործունեություն ծավալելը վտանգավոր նախադեպ է, այն էլ պետական կառավարման մարմինների կողմից: Փշատերեւ ծառերի հատումը արգելված է Հայաստանի անտառների վատ վիճակի պատճառով. այս ծառերը հիմնականում տնկվել են Խորհրդային Միության տարիներին՝ հողի էրոզիան կանխելու նպատակով»: Անթույլատրելի համարելով բնական ծառերի եւ ճյուղերի օգտագործումը, կազմակերպությունն առավել եւս անթույլատրելի է համարում դրանք օգտագործել Հանրապետության հրապարակի գլխավոր տոնածառի համար:

«Հայաստանի անտառներ» կազմակերպությունը նշում է, որ արհեստական տոնածառերը կարող են շատ ավելի լավ այլընտրանք լինել եւ օգտագործվել նույն ձեւով՝ զարդարված լույսերով եւ զարդերով:

Հաղորդակցության նոր օրենք «Արմենտելի» եւ մյուսների համար նոր պայմաններով

Խորհրդարանը երեկ, ի թիվս այլ օրինագծերի, քննարկեց եւ կողմ քվեարկեց էլեկտրոնային հաղորդակցության օրենքի նախագծին: Ըստ նախագիծը ներկայացնող արդարադատության նախարար Դավիթ Հարությունյանի, 1998 թ. ընդունված հեռահաղորդակցության օրենքը կարգավորում է հեռահաղորդակցության ոլորտը եւ ժամանակի իրողությունները, այսինքն «Արմենտելի» հետ կնքված պայմանագիրը, որով վերջինիս տրվում էին բացառիկ իրավունքներ բազմաթիվ ոլորտներում:

Ներկայումս խնդիր է առաջացել մշակել նոր օրենք, որը կխթանի մրցակցությունն այդ ոլորտում: Էլեկտրոնային հաղորդակցության օրենքը հիմնականում կարգավորելու է ինչպես հանրային հաղորդակցության ցանցերը, այնպես էլ հանրային հաղորդակցության ծառայությունների մատուցման հետ կապված խնդիրները:

Դավիթ Հարությունյանը նշեց կարեւոր մի առանձնահատկություն, եթե առ այսօր հեռահաղորդակցության ոլորտը կարգավորում էր տրանսպորտի եւ կապի նախարարությունը, ապա այս օրենքով կարգավորիչ խնդիրների զգալի մասը կլինի հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի իրավասության տակ:

Նախարարը նշեց նաեւ, որ նոր օրենքով ամրագրվում է հետայսու բացառիկ իրավունքների տրամադրման անհնարինությունը, իսկ եղած բացառիկ իրավունքները հնարավորինս նեղ կընկալվեն: Ոլորտում գերիշխող դիրք զբաղեցնողների մատուցած ծառայությունների սակագները կորոշի հանձնաժողովը: Նոր օրենքում կամրագրվի ցանցերի փոխկապակցվածության պահանջը:

Նախարարը նշեց նաեւ, որ ներկայացված օրինագծով սահմանվում է ունիվերսալ ծառայությունների փաթեթ: Այսինքն, յուրաքանչյուր համայնքում մատուցվելիք ծառայությունների պարտադիր ցանկը: Եվ քանի որ մեծ ու փոքր համայնքներում մատուցվող ծառայությունները տարբեր արժեք են ունենում, կստեղծվի հիմնադրամ՝ համահարթեցման նպատակով:

Ինչեւէ, այս օրենքի ընդունմամբ կառավարությունը նպատակ չունի «Արմենտելին» զրկել մենաշնորհից, նպատակը շուկայում մրցակցություն ապահովելն է:

Ինչ վերաբերում է OTE-ի կազմակերպության Լոնդոնի արբիտրաժային դատարան ներկայացրած հայցին, ապա նախարարի խոսքերով, հայցային վաղեմության ժամկետն սպառված է, իսկ եթե այնուամենայնիվ գործը քննվի, կառավարությունը կպաշտպանվի, հարկ եղած դեպքում կներկայացնի իր հայցը:

«Ընդհանրապես միջազգային դատարաններում գործընթացներն այնքան արագ չեն ընթանում, սակայն իրավական քայլերը, որ նախատեսել է Հայաստանի Հանրապետությունը, մեր խորին համոզմամբ, բխում են օրենքից, արտացոլում օբյեկտիվ վիճակը: Մեր քաղաքականության մեջ որեւէ փոփոխություն տեղի չի ունենալու», նշեց նախարարը: Իսկ «Արմենտելի» մոտակա օրերին սակագների բարձրացման որոշման կապակցությամբ Դավիթ Հարությունյանն ասաց, որ տրանսպորտի եւ կապի նախարարը ներկայացրել է պաշտոնական հանձնարարական, որն «Արմենտելը» չի կատարել: Այս դեպքում «Արմենտելին» տրված լիցենզիայով նախատեսված են մեխանիզմներ, թե ինչպես պարտադրել «Արմենտելին» կատարել օրինական պահանջները: Որոնք են այդ մեխանիզմները, նախարարը չպարզաբանեց:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Միացեալ հայկական ֆոնդի 126-րդ թռիչքը 2,2 միլիոն դոլարի նպաստ ուղարկեց Հայաստան

ԳԼԵՆԴԵՅԼ, ԿԱԼԻՖՈՌՆԻԱ: Միացեալ հայկական ֆոնդի 126-րդ թռիչքը Երեւան հասաւ դեկտեմբեր 13-ին, փոխադրելով 2,2 միլիոն դոլար արժողութեամբ մարդասիրական օգնութիւն:

Այս թռիչքով, Միացեալ հայկական ֆոնդն իր կողմէ տրամադրեց 1,8 միլիոն դոլար արժողութեամբ դեղորայք ու բժշկական պիտոյքներ, որոնց մեծամասնութիւնը նուիրած էին Կաթողիկէ բժշկական առաքելութեան վարչութիւնը՝ 1,4 միլիոն դոլար արժողութեամբ, եղբայր եղբօր հիմնարկը՝ 197,000 դոլար, Integra Life Sciences ընկերութիւնը՝ 126,000 դոլար եւ AmeriCares հիմնարկը՝ 51,000 դոլար:

Հետեւեալ կազմակերպութիւնները եւս ապրանքները նուիրելով մասնակցեցան այս թռիչքին-Նոյեան տապան գեղարուեստից ընկերութիւնը՝ 50,000 դոլար արժողութեամբ, Ամերիկայի հայ աւետարանչական ընկերակցութիւնը՝ 36,000, Մեծագոյն Ուաշինկթընի ամերիկահայ առողջապահական ընկերակցութիւնը՝ 32,000, Նիւ Ջերզիէն Թամըս 6. Սամուէլեան՝ 32,000, Ֆրեզնոյի մէջ Կալիֆոռնիոյ նահանգային համալսարանի հայագիտական բաժանմունքը՝ 29,000 եւ Հայ առողջապահական միութիւնը՝ 27,000:

Ապրանքներու նուիրատուութեամբ իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Vereni Armeniennilte Direkt կազմակերպութիւնը՝ 20,000 դոլար արժողութեամբ, Հայաստանի ակնաբուժական ծրագիրը՝ 19,000, Կալիֆոռնիոյ հայ բժիշկներու միութիւնը՝ 17,000, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութիւնը՝ 16,000 եւ Նորք-Մարաշ բժշկական կեդրոնը՝ 10,000:

1989-էն ի վեր, Միացեալ հայկական ֆոնդը 126 թռիչքներով եւ 980 ծովային արկղներով 372 միլիոն դոլար արժողութեամբ մարդասիրական նպաստ ուղարկած է Հայաստան:

Միացեալ հայկական ֆոնդը համատեղ աշխատանքն է Ամերիկայի հայկական համագումարին, Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութեան, Ամերիկայի հայ աւետարանչական ընկերակցութեան, Հայ օգնութեան միութեան, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Ամերիկայի առաջնորդարանին, Հայաստանեայց առաքելական եկեղեցւոյ Ամերիկայի առաջնորդարանին եւ Լինսի հիմնարկին:

Միացեալ հայկական ֆոնդ

Հայ-ադրբեջանական սահմանի հերթական դիտարկումը

Հայկական Ոսկեպար եւ ադրբեջանական Աշաղի գյուղերի մոտ երեկ դիտարկվել է հայ-ադրբեջանական սահմանը: Հայաստանի տարածքում դիտարկմանը մասնակցել է ԵԱՀԿ նախագահողի անձնական ներկայացուցիչ Անջեյ Կասպրշիկը: Դիտարկման ընթացքում որեւէ միջադեպ չի գրանցվել: Երկու հանրապետությունների զորամիավորումների հրամանատարները ռադիոկապով քննարկել են հրադադարի պահպանման համար անհրաժեշտ միջոցառումները:

Նվազագույն աշխատավարձը` 13 հազար դրամ

Պատգամավոր Կարեն Կարապետյանի նախաձեռնությամբ խորհրդարանը երեկ երկրորդ ընթերցմամբ ընդունեց Հայաստանում նվազագույն աշխատավարձի օրինագիծը` որպես նվազագույն աշխատավարձ սահմանելով 13 հազար դրամը:

Բնականաբար, օրինագծին պատգամավորները կողմ էին, թեեւ, եթե հաշվի առնենք նվազագույն սպառողական զամբյուղի առողջապահության նախարարության կատարած հաշվարկը, որն անցնում է 20 հազար դրամից, պարզ է, որպես նվազագույն աշխատավարձ սահմանվող աշխատավարձը սոցիալական բավարար երաշխիք չէ:

Միեւնույն ժամանակ, եթե հաշվի առնենք նվազագույն աշխատավարձի նախկին չափերը, ապա Հայաստանի Հանրապետությունը սոցիալական պետության կայացման «զգալի քայլեր» է կատարում:

Բենզինի 1 տոննայի համար հաստատագրված վճար` 224 դոլար

Խորհրդարանը երեկ քննարկեց բենզինի եւ դիզելային վառելիքի համար հաստատագրված վճարների օրենքի նախագիծը: Բենզինի համար հաստատագրված վճարն, ըստ օրենքի, կլինի 224 դոլար` 1 տոննայի համար:

Ըստ ֆինանսավարկային հանձնաժողովի նախագահ Գագիկ Մինասյանի, այս օրենսդրական նախաձեռնությամբ փորձ է արվում պարզեցնել հարկման մեխանիզմները` թույլ չտալով թաքցնել շահույթը: Ըստ Մինասյանի, հաստատագրված վճարը տարածվում է աղբյուրից սպառող: Մանրածախ սպառումը եւս իրականացվում է հաստատագրված վճարումների ձեւով:

Այս կերպ ակնկալիք կա, որ շուկայական տնտեսությունն իր դրական դրսեւորումներն ավելի նկատելի կդարձնի, եթե վերացվեն օրենսդրական բացերը:

Արտոնություններ մի շարք էլեկտրակայանների, այդ թվում ՀԱԷԿ-ին

Արտահերթ նստաշրջանի բազմաթիվ օրինագծերից մեկը վերաբերում էր ՀԱԷԿ-ին, Երեւանի ՋԷԿ-ին, Որոտանի ՀԷԿ-երի համալիրին, բարձրավոլտ էլցանցերին հարկային արտոնություններ տրամադրելուն:

Էներգետիկայի նախարար Արմեն Մովսիսյանի ներկայացմամբ, Հայաստանի ատոմային էլեկտրակայանի դեբիտորական պարտքը կազմում է շուրջ 58 մլրդ դրամ, որի պատճառով կայանը չի կարողանում կատարել իր բյուջետային պարտավորությունը: Ընդ որում, այդ գումարի 23 մլրդ գումարը էլեկտրակայանին պարտք է բնակչությունը, եւ այդ պարտքերը կուտակվել են դեռեւս 1996 թ.-ին:

Նախարարն առաջարկեց օրինագծի տեքստով ՀԱԷԿ-ին տրամադրել հարկային արտոնություններ, 15,8 մլրդ դրամի չափով: Արտոնել նաեւ ՀԱԷԿ-ի տույժ-տուգանքները` 2,6 մլրդ դրամ, ինչպես նաեւ բյուջետային պարտավորությունները` 2,7 մլրդ:

Արմեն Մովսիսյանի խոսքերով, այս արտոնությունները չտրամադրելու դեպքում կբարձրացվեն սակագները, ուստի պետք է այս օրինագիծն ընդունել` տրամադրելով հարկային արտոնությունները:

Ազգային ժողովի նախագահ Արթուր Բաղդասարյանն այս օրինագծի կապակցությամբ նշեց, որ լավ օրից չէ, որ ճիշտ վարչարարության դեպքում պարտքեր չէին կուտակվի: ԱԺ նախագահը նշեց, որ պետք է զիջել նաեւ բնակչության 23 մլրդ դրամի պարտքը: «Առաջիկայում պետք է նման գործընթացները բացառվեն, դրա համար գողի ձեռքը բռնել է պետք», ասաց Արթուր Բաղդասարյանն` անդրադառնալով էներգետիկայի ոլորտի գերկորուստներ-գողություններին:

Չնայած ասվածին, էներգետիկայի նախարարը բնակչության պարտքերի զիջումը համարեց ոչ իրական, այլ էմոցիոնալ մոտեցում, որը ներառված չէ օրինագծում:

Ա. Հ.

Դպրոցականներն ընդդեմ շրջակա միջավայրի աղտոտման

Նախնական դիտարկումներով Հայաստանում շրջակա միջավայրի աղտոտումը կայուն օրգանական աղտոտիչներով առավել քան մտահոգիչ է: Տասնամյակներ շարունակ գյուղատնտեսության մեջ նորմայի զգալի գերազանցումով օգտագործվել են կայուն քլորօրգանական պեստիցիդներ: Գյուղական շրջանների բնակչության մեջ նկատվում են միջավայրում պեստիցիդների առկայության հետեւանքով առաջացած շեղումներ: Դրանք առանձնակի արտահայտված են երեխաների մեջ (քաշի, հասակի, շնչառական ակտի ծավալի շեղումներ եւ այլն): Առ այսօր կերակրող մայրերի կաթի մեջ հայտնաբերվում են քլորօրգանական թունաքիմիկատներ:

Բնապահպանության նախարարության ներքո իրականացվող «Կայուն օրգանական աղտոտիչների» գործողությունների ազգային ծրագիրը» նպատակ ունի բացահայտել թունավոր նյութերի պարունակությունը շրջակա միջավայրում, սննդամթերքում ու մարդու օրգանիզմում, միաժամանակ կհաշվառվեն նման աղտոտիչներ պարունակող թափոնների քանակները, կմշակվեն վտանգավոր այդ նյութերի էկոլոգիապես անվտանգ վնասազերծման եղանակները:

Ազգային ծրագրի նպատակներից է նաեւ կայուն օրգանական աղտոտիչների հիմնախնդիրների վերաբերյալ հասարակայնության, այդ թվում` դպրոցականների, իրազեկության բարձրացումը: Այս վերջին խնդիրը լուծելու նպատակով ծրագիրը բացատրական աշխատանք է տարել մայրաքաղաքի մի շարք դպրոցներում: «Հրազդան» հյուրանոցի դահլիճում կայացավ նշյալ հիմնախնդիրներին նվիրված դպրոցականների մրցույթ-ցուցահանդես, որի ժամանակ աշակերտները նկարների, բեմականացված ելույթների միջոցով ներկայացրին վտանգավոր այդ նյութերի անբարենպաստ ազդեցությունը շրջակա միջավայրի եւ մարդու առողջության վրա:

Հաղթող ճանաչվեց թիվ 65 դպրոցի թիմը:

Բարեւ Դավիթ Խալվաչի

Պարոն Դավիթ Խալվաչին ապրում է Աջարիայի մայրաքաղաք Բաթումում, սերում է հայտնի խալվաչիների տոհմից: Տասը տարուց ավելի աշխատում էր ինքնավար հանրապետության նախագահի աշխատակազմում: Հիմա զբաղվում է բիզնեսով: Վերջերս նա հյուրընկալվում էր Հայաստանում: Հանդիպեցի, զրուցեցինք անցած օրերից, վերհիշեցինք ուրախ եւ տխուր միջադեպեր: Որքա՞ն մարդկանց, այդ թվում նաեւ մեր հայրենակիցներին է օգնել Դավիթը: Հարցրի Հայաստանի մասին, որտեղ նա լինում էր առաջին անգամ:

Հրաշալի երկիր է, - պատասխանեց, - հրաշալի մարդիկ: Ես նոր չեմ ծանոթանում հայերի հետ, Բաթումում հայ ընկերներ շատ ունեմ: Միակ դժգոհությունս` անչափ հյուրասեր են, չեն թողնում, որ մի պահ ազատ լինեմ կամ մի օր էլ ես հյուրասիրեմ:

Հիշեցրի նրան, որ նույն ձեւով ինքն է վարվում, երբ հյուրընկալվում են Աջարիայում: Ինչեւիցե` Դավիթը մեկնեց` գոհ իր հայ բարեկամներից:

Անցան օրեր: Ու մի օր էլ Բաթումի թիվ 6 դպրոցի հայկական մասնաճյուղի առաջինից մինչեւ տասնմեկերորդ դասարանների բոլոր աշակերտներն ստացան հայերեն անհրաժեշտ դասագրքեր եւ գրենական պիտույքներ:

Ուրախացան: Ուզում էին շնորհակալություն հայտնել բարերարին: Սկսեցին որոնել, թե ո՞վ է այս հայ հայրենասերը, որ չի մոռացել իրենց` դեսպա՞նն է, թե՞ համայնքի նախագահը, Երեւանում բնակվող մեծահարուստ հայրենակիցներից մե՞կն է, թե...

Ու միայն վերջերս Երեւան - Բաթում երթուղային տաքսու վարորդից իմացա, որ դասագրքերի եւ փոխադրման բոլոր ծախսերը հոգացել է Դավիթ Խալվաչին` մահմեդական, ազնվազգույն Խալվաչի տոհմի ժառանգներից մեկը: Իմացա ու հայտնում եմ բոլորին: Ու նաեւ բոլորի կողմից շնորհակալություն եմ հայտնում նրան:

ՖԵԼԻՔՍ ԲԱՂՉԻՆՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԲ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010, Հանրապետութեան 47
Ֆաքս: 374-1-562863
e-mail: azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Լրագրողների սենեակ / հեռ. 581841
Համակարգ. ծառայութիւն / հեռ. 582483
Apple Macintosh համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ, առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան, խստիւ արգելւում են, համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի:
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում

«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.
Yerevan, Armenia, 375010

Ընթացիկ

Հայ-վրացական հարաբերությունները Շավարշ Քոչարյանի ներկայացմամբ

Վրաստանն ունի իրական հնարավորություն լեգիտիմացնելու իշխանությունը

Նոյեմբերի 13-14-ը Վրաստանում Կովկասյան անվտանգության ինստիտուտի կազմակերպած հայ-վրացական հարաբերություններին վերաբերող հանդիպմանն էր մասնակցել Շավարշ Քոչարյանը: Այդ հանդիպման, տարածաշրջանում տեղի ունեցող Հայաստանի համար կարեւոր իրադարձությունների, Ռուսաստանում կայացած ընտրությունների ու արդյունքների մասին էլ Շավարշ Քոչարյանը երեկ խոսեց լրագրողների հետ:

Նախ պրն Քոչարյանն ընդգծեց, որ հանդիպմանը հրավիրված էին նաեւ իշխանության ներկայացուցիչներ՝ փորձագետի կարգավիճակով, որոնք չէին ներկայացել, մինչդեռ վրացական կողմից ներկա էին արտգործնախարարության, խորհրդարանի, նաեւ խորհրդարանի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի ներկայացուցիչներ:

Հայաստանյան իշխանությունների՝ նման հանդիպմանը չմասնակցելու հանգամանքը Շավարշ Քոչարյանը համարեց հարեւան Վրաստանի նկատմամբ «արհամարհելու, հարաբերություններ չպաշտպանելու նման մոտեցում»: Ապա խոսելով Վրաստանում վերջին ժամանակներս տեղի ունեցած իրադարձություններից, Քոչարյանը նշեց, որ տարածաշրջանում մինչ այդ իրադարձությունները երեք երկրները գնում էին ավտորիտար զարգացման ճանապարհով՝ նմանակելով եվրոպական արժեքները:

Առաջինը Վրաստանն էր, որ ընտրությունների արդյունքում ստեղծեց իրական հնարավորություն իրավական, ժողովրդավար պետություն կայացնելու համար: Որպես փորձագետ Կովկասյան անվտանգության ինստիտուտից հրավիրված Շավարշ Քոչարյանի կարծիքով, դա չի կարող չազդել տարածաշրջանի վրա, հատկապես եթե տարածաշրջանում առկա է զարգացումների երկու վեկտոր: Առաջինը եվրոպականն է կամ արեւմտյանը՝ ունենալ իրավական, ժողովրդավար երկիր, թափանցիկ իշխանություն, արդար ընտրություններ եւ այլն:

Մյուս վեկտորը ռուսականն է: Քոչարյանի ներկայացմամբ, Ռուսաստանը շահագրգռված է իր ազդեցության գոտում պահել ԱՊՀ պետությունները, որպես լծակ տեսնելով ժողովրդի համար անընդունելի ռեժիմները: Ժողովրդին հակադրելով իշխանության եկած ավտորիտար ղեկավարներին, Ռուսաստանի համար ավելի հեշտ է վերահսկել, քանի որ նրանք կախյալ վիճակում են հենց Ռուսաստանից:

Ներկայումս տարածաշրջանում առաջացել է այնպիսի վիճակ, որի դեպքում եթե Վրաստանին հաջողվի լեգիտիմացնել իշխանությունը, ապա Վրաստանը լուրջ աջակցություն կստանա ԱՄՆ-ից եւ Եվրոպայից:

Շավարշ Քոչարյանը նշեց, որ հենց այս կապակցությամբ քննարկվում են «ապշեցուցիչ գումարներ», որոնք պետք է ներդրվեն Վրաստանի տնտեսությունում: Արդյունքում բյուջեների մակարդակով եւ Վրաստանի, եւ Ադրբեջանի բյուջեները էապես մեծ կլինեն Հայաստանի համեմատ:

Հայաստանում չկա որեւէ հետեւողական ծրագիր, որի շնորհիվ, ըստ Շավարշ Քոչարյանի, տարածաշրջանում արտամրցակցային պայմաններում Հայաստանը կարողանա դիմակայել: Այսինքն, մեր բյուջեն լուծում է միայն հարկահավաքի հարցը:

Ասուլիսում Շավարշ Քոչարյանը կարեւորեց, որ Հայաստանը տարածաշրջանում մեկուսանում է: Մի կողմից դա արվում է միտումնավոր Ադրբեջանի կողմից՝ Թուրքիայի օժանդակությամբ: Ադրբեջանին հաջողվել է սուտն անընդհատ կրկնելով արժանավորել, նման մոտեցումը հրամցնել Եվրոպային: Ուստի քաղաքական հարցում էլ, ըստ Քոչարյանի, Հայաստանը հայտնվել է մեկուսացման մեջ:

«Անընդհատ շեշտվում է, որ Հայաստանն ինքնուրույն պետություն չէ, լծակ է Ռուսաստանի ձեռքին, որը կոչված է ապակայունացնելու տարածաշրջանը», ասաց Քոչարյանը: Նա նշեց նաեւ, որ ռազմական բազաների մասին խոսելիս Հայաստանում դրանց ամենակարեւոր հանգամանքը դրոշն է՝ անվտանգության առումով, մինչդեռ ռազմական առումով Ադրբեջանի Գաբալայի ռադիոտեղորոշիչ կայանն ավելի մեծ ստրատեգիական նշանակություն ունի, քան բոլոր բազաները Հայաստանում:

Հայաստանի մեկուսացումը, ըստ Շավարշ Քոչարյանի, վտանգավոր դեր կունենա ԼՂ կարգավորման հարցում:

Վրաստանում հանդիպման ժամանակ քննարկվել են հայության եւ հայ համայնքի խնդիրները: Շավարշ Քոչարյանը նշեց մի շարք խնդիրներ, մասնավորապես Կենտրոնական Վրաստանում հողերը սեփականաշնորհում են, Ջավախքում՝ ոչ: 200 հոգանոց վրացական գյուղը համարվում է համայնք եւ ունի ներկայացուցիչ կառավարման ավելի բարձր օղակում, հայկական մի քանի գյուղերն են համարվում համայնք՝ ունենալով մեկ ներկայացուցիչ:

Առկա է Հայաստան-Ջավախք կապի խնդիր, ոստիկանությունը թալանում եւ կեղեքում է:

Հանդիպման ավարտին Շավարշ Քոչարյանն ընդգծեց, որ Վրաստանն ամեն դեպքում հարեւան է, եւ մենք պետք է համագործակցենք:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Եթե մամուլի ասուլիս ես հրավիրում, նոր բան պիտի ասես, եթե չունես, ապա դառնում է անիմաստ

Վերը նշված նախադասությամբ երեկ ԱԻՄ-ի գրասենյակում Պարույր Հայրիկյանը սկսեց իր ասուլիսը, որը նվիրված էր արցախյան հարցին եւ փակուղուց դուրս գալու ռազմավարության իր տեսակետին: Կա՞ այդպիսի հնարավորություն, թե՞ ոչ, հարցրեց պրն Հայրիկյանը եւ պատմական էքսկուրս անցկացրեց անկախության առաջին օրերից մինչեւ հիմա, չմոռանալով ընդգծել այն դրական ու բացասական դեպքերն ու դեմքերին, որոնք ի սկզբանե երկու մոտեցում էին որդեգրել. «Կա հայկական հարց, որի բաղադրամասն է Արցախը եւ կա Արցախ, որին ենթակայացնում է ողջ հանրությունը եւ եթե հնարավոր է, ամբողջ մարդկությունը: Այս ստեղծված իշխանությունները նախորդների պես տանում են մի գիծ, որն ազգային մտածողությանը հարիր չէ: Ոչ թե ազգ են՝ իր խնդիրներով, որի մասն արցախյան հարցն է, այլ կա Արցախի հարց, որը տգիտություն է», նշեց պրն Հայրիկյանը: Ըստ նրա, Արցախի հարցը մեր օրերում այնքան խորացավ, որ այսօր արցախյան կլաններն են Հայաստանի տերը: Այնուհետեւ կրկին անդրադարձ արեց Ցեղասպանությանը, անկախությանը, «Ղարաբաղ» կոմիտեին, Նախիջեւանի խնդրին ու այս բոլոր դեպքերն իրար շաղկապելով նշեց, որ. «ԱԻՄ-ն էր, որ դեռ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին օգնեց ճիշտ ուղու վրա կանգնելու, իսկ Ռոբերտ Քոչարյանին չեմ ասի, նա արժանի չէ...»:

Ի վերջո, անդրադառնալով տարածքային անձեռնմխելիության սկզբունքին, նշեց, որ դա միջազգային իրավունքի սկզբունք չէ, այլ եվրոպական երկրների համաձայնություն է ընդամենը՝ Հելսինկյան համաձայնագրի հիման վրա: Ինքնորոշումն է միջազգային իրավունքի սկզբունքը... Եթե մի երկրում մարդու իրավունքները չեն հարգվում, ապա տարածքային անձեռնմխելիության մասին խոսելն անհեթեթ է, շարունակեց պրն Հայրիկյանն ու ավելացրեց, որ Հայաստանում ժողովրդավարություն չկա եւ երկիրը դարձել է մի փոքր խմբի զվարճավայր, մյուսների հաշվին...:

Իսկ իմ հարցին, թե, ի վերջո, ո՞րն է փակուղուց դուրս գալու ելքը, պրն Հայրիկյանը պատասխանեց. «Նախ Հայաստանը պիտի դառնա ժողովրդավարական երկիր, երկրորդ՝ Հայաստանում պետք է իշխանության գան այն ուժերը, որոնք Արցախը գերխնդիր չեն համարում եւ Արցախի հիմնախնդիրը նրանց բառապաշարում բացակայում է: Արցախը Հայկական հարցի բաղադրամասն է եւ իրենց խնդիրն է լուծել Հայկական հարցը»: Արցախի հարցի լուծումը, ըստ նրա, առաջին հերթին կապված է իշխանափոխության հետ: Իշխանությունը պետք է անցնի ժողովրդի ձեռքը, այլ ոչ թե ինչ-որ քաղաքական գործչի, ու արմատապես պետք է փոխել գաղափարախոսությունը...

Ի վերջո, պրն Հայրիկյանը, ասուլիսում նոր բան չասաց ու բանաձեւ էլ չառաջարկեց, պարզապես խոսեց փաստերի մասին եւ լրագրողներին հայտնեց իր մտահոգությունը, որ Արցախի հետ վտանգված է ողջ հայությունը եւ այսպես շարունակ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Գրադարանները կմիավորվեն մեկ ցանցում

«Հայաստանի գրադարանների միացյալ ավտոմատացված ցանց» ծրագիրը, որի հիմքում «Լիբրիս» կազմակերպության «Ալեֆ 500» համակարգն է, հայաստանյան 5 գրադարանները (ազգային, գիտատեխնիկական, գիտաբժշկական, ակադեմիայի, գրապալատ) կմիավորի մեկ միասնական ցանցում: Արդեն 3 տարի նախապատրաստական աշխատանք էր կատարվում գրադարանային աշխատողներին համակարգչային գիտելիքներով ապահովելու համար: Մուտքագրվել է 260 հազար անուն քարտարան, որը մեծապես կհեշտացնի գրադարանային աշխատանքը եւ կարեւոր նշանակություն կունենա տեղեկատվական հասարակություն ունենալու առումով: Ծրագիրն իրականացվում է Բաց հասարակության ինստիտուտ, «Եվրասիա» եւ «Իգմիրլյան» հիմնադրամների հովանավորությամբ:

«Կոնգրես» հյուրանոցում երեկ կայացած ծրագրի շնորհանդեսին ներկա էին ազգային գրապալատի տնօրեն Հովհաննես Բեքմեզյանը, ազգային գրադարանի տնօրեն Դավիթ Սարգսյանը, Բաց հասարակության ինստիտուտի ներկայացուցիչ Լարիսա Մնացականյանը եւ այլք: Առաջիկայում ծրագրվում է մուտքագրել քարտագրված գրքերի տեքստերը՝ էլեկտրոնային գրադարան ստեղծելու համար:

Ռ. Պ.

ՀՈԲԵԼՅԱՆ

«Զարմանում եմ, որ արդեն 70 տարեկան եմ»

Ասում է ակադեմիկոս Պարիս Հերունին

«Հոգով ու մարմնով ինձ անչափ երիտասարդ եմ զգում ու զարմանում, որ արդեն 70 տարեկան եմ», իրեն հատուկ անկեղծությամբ ու հումորով լրագրողներին ասաց անվանի ակադեմիկոս Պարիս Հերունին, որի հոբելյանը երեկ առավոտյան նշվեց ԳԱ ակադեմիայի կլոր դահլիճում, իսկ կեսօրին՝ ԳԱԱ ռադիոֆիզիկայի ինստիտուտում: Գիտական մեծ նվաճումների հասած, միջազգային նախանձելի ճանաչում ձեռք բերած ակադեմիկոսի հոբելյանին ներկա էին հիմնականում գիտական աշխարհի այրերը, որոնք մեծարանքի ջերմ խոսքեր ասացին նրան: Ակադեմիայի նախագահ Ֆադեյ Սարգսյանն իր խոսքում առանձնացրեց հոբելյարի գիտական հզոր ինտելեկտը, որը նրան թույլ է տալիս խորանալու եւ բարձրակարգ ուսումնասիրություններ անելու գիտության տարբեր ոլորտներում: Իբրեւ եզակի հատկանիշ նա նշեց այն անուրանալի նվիրումը, որով էներգետիկ ճգնաժամի տարիներին Հերունին պահպանեց թե իր ղեկավարած ինստիտուտը, թե Արագածի գիտական կենտրոնը:

Ճարտարագիտական համալսարանի ռեկտոր Յուրի Սարգսյանը բարձր գնահատեց Հերունու ավանդը գիտության մեջ, նշելով, որ միայն առանձին անհատների է հաջողվել ստեղծել ուրույն գիտական ուղղություն ու դպրոց, իրականացնել հզոր մտահղացումներ ու նպաստել մեր ազգային գիտության միջազգային հեղինակության բարձրացմանը: Նա հատուկ շեշտեց Հերունու դերը ճարտարագիտական կրթության զարգացման ասպարեզում, վկայակոչելով համալսարանում 1983-ին նրա հիմնած «Անտենային համակարգեր» ամբիոնը, որի վարիչն է այդ ժամանակվանից ի վեր: Հերունին ոչ միայն սարքավորումներ է տրամադրել, այլեւ հսկայական ջանքեր է ներդրել այդ ուղղությունը Հայաստանում պահպանելու համար: Պրն Սարգսյանը վերստին հիշեցրեց, որ փորձության վերջին տարիներին պահպանվել են հզոր անհատների ղեկավարած կառույցները, ինչի մասին է վկայում Արագածի լանջի գիտական կենտրոնի գոյությունը:

Մեր կողմից ավելացնենք, որ վերջինին տիրել կամեցող չինովնիկները արժանացել են Հերունու ամենախիստ քննադատությանն ու պարսավանքին: Քչերին է հայտնի, որ միայն անձնուրաց փայփայանքի շնորհիվ են հատումից փրկվել գիտական կենտրոնի եղեւնիներն ու ծառերը:

Ամփոփելով խոսքը պրն Սարգսյանն ասաց. «Մենք գիտենք, թե ինչքան լայն է ձեր հետաքրքրությունների շրջանակը, որն անցնում է գիտության սահմաններից: Դուք փորձում եք թափանցել մարդկության պատմության խորքերը, առաջ եք քաշում շատ համարձակ հիպոթեզներ: Բոլորովին պարտադիր չէ, որ դրանք ընդունվեն: Ձեզ համար անչափ կարեւոր են հայ ժողովրդի ակունքները, եւ դուք հաստատակամորեն փորձում եք ապացուցել նրա ունեցած մեծ դերը համաշխարհային քաղաքակրթության ու տեխնիկական մշակույթի զարգացման մեջ: Կարծում ենք, որ ձեր ստեղծագործական մարաթոնը դեռ երկար է շարունակվելու եւ ունենալու ենք հաճելի անակնկալներ»:

Այնուհետեւ ելույթ ունեցան ակադեմիկոս Ռաֆայել Ղազարյանը, պրոֆեսոր Էդուարդ Ղազարյանը, գիտության եւ կրթության նախարար Սերգո Երիցյանը, անվանի դերասան եւ ասմունքող Ազատ Գասպարյանը եւ այլք:

Վերջում Պարիս Հերունին ասաց. «Երբ 1972 թվականին ԽՍՀՄ կենտկոմի եւ Նախարարների խորհրդի փակ որոշմամբ մեր ինստիտուտը դարձավ առաջատար ամբողջ միության մեջ, ոչ թե իմ սիրուն աչքերի համար էր, այլ որովհետեւ մեր կոլեկտիվին հաջողվել էր գերազանցել եւ Մոսկվայի, եւ Ամերիկայի գիտական մակարդակը, որը պահպանում է առ այսօր: Դա անսովոր երեւույթ էր, քանի որ այդպիսի ինստիտուտը Երեւանում էր եւ ոչ Մոսկվայում: Բոլոր հանրապետությունները պիտի հետեւեին մեր խոսքին ու այդպես գործեին, ինչն իրենց այնքան էլ դուր չէր գալիս: Դա մեծ նվաճում էր, որի մասին չեմ կարող լռել»:

Հերունին շնորհակալություն հայտնեց ամենքին. ծնողներին՝ իրեն ազնիվ ու արդար հոգով դաստիարակելու, ուսուցիչներին՝ անհրաժեշտ գիտելիքներ տալու, պրոֆեսորներին՝ գիտելիքները զարգացնելու համար: Նշեց հայ եւ ռուս ակադեմիկոսներ Վիկտոր Համբարձումյանի, Կոտելնիկովի, Բոգոմոլովի, պրոֆ. Մարկովի, Սազոնովի անունները, որոնց պարտական է գիտական աշխատանքի հանդեպ ունեցած իր վերաբերմունքով:

Ֆիզիկայի ինստիտուտում եւս չդադարեցին անկեղծ ու սրտաբաց ելույթները, ընթերցվեցին Ռուսաստանից, Հնդկաստանից, Մ. Նահանգներից եւ այլ երկրներից ստացված շնորհավորական հեռագրերը: Հերունին պարգեւատրվեց Երեւանի ճարտարագիտական համալսարանի առաջին ոսկե մեդալով, որն այսուհետեւ կհանձնվի գիտության ասպարեզում մեծ նվաճումների հեղինակներին: Պարիս Հերունին կարժանանա նաեւ հանրապետության նախագահի շնորհավորանքին, որը նրան կհանձնի «Անանիա Շիրակացու» պատվավոր շքանշանը:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Ներում

«Ազգի» նախորդ համարում, թերթի հեղինակներից Մարիամ Ստեփանյանի «Աշտարակ-կաթ»՝ աղմուկի թագավորություն» վերնագրով հոդվածում, հոդվածագիրը թյուրիմացաբար գրել է, թե Զեյթունի Կամարակ փողոցի վրա գտնվող կաթի գործարանը 1999 թ.-ին գնվել է «Աշտարակ-կաթ» ընկերության կողմից եւ վերջինս է այն շահագործում: Մինչդեռ, ինչպես պարզվեց երեկ, հիշյալ «Երեւանի քաղաքային կաթի գործարան» ՓԲԸ-ն իրավաբանորեն որեւէ առնչություն չունի «Աշտարակ-կաթ» ՓԲԸ-ի հետ եւ, հետեւաբար, հոդվածում արծարծված քննադատությունները չեն վերաբերում «Աշտարակ-կաթ» ընկերությանը եւ չեն կարող ստվեր գցել նրա բարի համբավի վրա: Թյուրիմացության համար ներողություն ենք խնդրում ընկերությունից եւ ընթերցողներից: Իսկ ինչ վերաբերում է Երեւանի քաղաքային կաթի գործարանին, ապա վերջինիս մասին հոդվածում բերված փաստերը ներկայումս ճշտվում են, որոնց կանդրադառնանք հետագայում:

ԱԶԳ

Ակունքներ

Հայոց ցեղասպանությունը եւ Ռուսաստանի հայ մտավորականությունը

Հայոց Մեծ եղեռնը XX դարի սկզբին ծանր փորձություն էր բազմադարյան պատմություն ունեցող հայ ժողովրդի համար, որը տարավ վիթխարի անդառնալի կորուստներ՝ մարդկային, նյութական, հոգեւոր, իր պատմական հայրենիքում հայտնվելով ոչնչացման եզրին։

Այդ ճակատագրական պահին, երբ թուրքերին զոհ գնաց արեւմտահայության մեծ մասը, ամայացավ ողջ Արեւմտյան Հայաստանը, հայությունն, այնուամենայնիվ, իր մեջ ուժ գտավ դիմակայելու արհավիրքին ոչ միայն ուժով, այլեւ հայ մտավորականների մի փայլուն համաստեղությամբ՝ ի դեմս քաղաքական եւ հասարակական գործիչների, գրողների, գիտնականների, հրապարակախոսների։ Նրանք անշահախնդիր գործունեությամբ, նյութական միջոցներով, վառ խոսքերով դրսեւորեցին իրենց իբրեւ մեծ հայրենասերների։

ՀՀ ԳԱԱ Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի եւ Ռուսաստանի հայերի միության ջանքերով վերջերս ռուսերեն լույս տեսավ բանասիրական գիտությունների թեկնածու Ռոբերտ Բաղդասարյանի «Ցեղասպանությունը եւ Ռուսաստանի հայ մտավորականությունը» աշխատությունը։

Չափազանց կարեւոր է այն հանգամանքը, որ աշխատությունը հրատարակվել է ռուսերեն, քանզի առաջին հերթին ռուս հասարակայնությունն այդ աշխատանքի միջոցով հնարավորություն կունենա ծանոթանալու XX դարի սկզբին Ռուսաստանում ապրող հայորդիների ծավալած գործունեությանն ի շահ հարազատ ժողովրդի, որն այդ ժամանակ ապրում էր իր պատմության ամենաողբերգական շրջանը։ Աշխատանքը հնարավորություն է տալիս մասնավորապես ռուս հասարակայնությանը համոզվելու, թե Ռուսաստանի հայկական համայնքը որքան համախմբված է եղել Հայոց ցեղասպանության տարիներին։ Այդ համախմբվածության ավանդույթը պահպանվել է նաեւ ներկայիս Ռուսաստանի հայկական համայնքում՝ շնորհիվ այդ երկրում գործող հայկական կառույցների եւ առաջին հերթին Ռուսաստանի հայերի միության։ Այդ համախմբվածությունը նպատակ ունի ոչ միայն պահպանել համայնքի ներքին կայունությունն ու կազմակերպվածությունը, այլեւ նախկինի պես ուղղված է հայրենիքին սատար կանգնելու եւ նրա հոգսերն ու խնդիրները հնարավորինս թեթեւացնելու կարեւոր գործին։

Աշխատության մեջ ներկայացված է առավել հայտնի ռուսահայ գործիչների հասարակական-քաղաքական եւ գրական-հրապարակախոսական գործունեությունը Ռուսաստանի հայտնի հայկական օջախներում՝ Մոսկվայում, Պետրոգրադում, Նոր Նախիջեւանում եւ այլուր։ Դրանց թվին են պատկանում Գրիգոր Ջանշյանը, Ալեքսեյ Ջիվելեգովը, Գրիգոր Չալխուշյանը, Միքայել Բաքաջանյանը, Հակոբ Զավարյանը, Կարեն Միքայելյանը։ Աշխատանքն, ըստ էության, ակնարկների շարք է նշված գործիչների մասին, որոնցից յուրաքանչյուրում ներկայացված է նրանց հայրենանվեր գործունեությունը Հայոց ցեղասպանության տարիներին։

Բաղդասարյանն ակնարկների շարքը սկսում է հայտնի գրական եւ հասարակական գործիչ, հրապարակախոս Գ. Ջանշյանի գործունեության լուսաբանումից, որը մեծ ավանդ է ունեցել հայ ժողովրդի պատմությունը եւ մշակույթը ռուս հասարակությանը ներկայացնելու գործում։ Լինելով հեղինակավոր «Ռուսկիե վեդոմոստի» թերթի հրատարակիչ-խմբագիրներից մեկը, նա բազմաթիվ հոդվածներով եւ ակնարկներով հրավիրել է Ռուսաստանի առաջադեմ մտավորականության ուշադրությունն արեւմտահայերի ծանր կացության վրա։ «Դիեւ» ծածկանվան տակ Ջանշյանը գրել է «Հայկական հարցը Թուրքիայում» աշխատությունը, որը մտել է «Հայերի վիճակը Թուրքիայում...» 1896 թ. ռուսերեն լույս տեսած հայտնի ժողովածուի մեջ։ Նա կազմել եւ հրատարակել է «Եղբայրական օգնություն Թուրքիայի տառապյալ հայերին» (Մոսկվա, 1897-1898) ստվարածավալ ժողովածուն, որը պարունակում է գիտական-գեղարվեստական, գիտական, փաստագրական, հայ ժողովրդի պատմությանը եւ մշակույթին վերաբերող կարեւոր նյութեր։

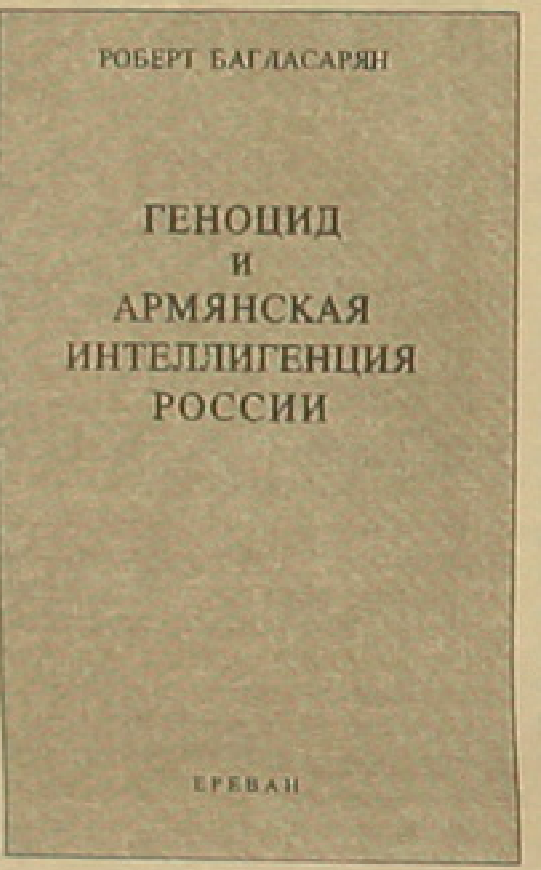

Անդրադառնալով հեղինակավոր պատմաբան, գրականագետ, արվեստաբան, հրապարակախոս Ա. Ջիվելեգովի գործունեությանը, աշխատության հեղինակն ընդգծում է, որ նա մշտապես հետեւել եւ ուշադրության կենտրոնում է պահել հայերի պատմական ճակատագրի հարցը։ Նրա գրչին են պատկանում «Հայերը Ռուսաստանում», «Թուրքահայաստանի ապագան» գործերը, հայկական հարցին նվիրված բազմաթիվ հոդվածներ եւ ակնարկներ։ Լինելով մոսկովյան «Արմյանսկի վեստնիկ» շաբաթաթերթի նախաձեռնողներից եւ խմբագիրներից մեկը, Ջիվելեգովը եղեռնի տարիներին տպագրում է նյութեր, որոնք անաչառորեն լուսաբանում են Առաջին համաշխարհային պատերազմի իրադարձությունները Կովկասյան ճակատում եւ մասնավորապես Արեւմտյան Հայաստանում։

Բաղդասարյանն իր գրքում ուրույն տեղ է հատկացրել նշանավոր հասարակական գործիչ, իրավաբան, հրապարակախոս Գ. Չալխուշյանին, որը, սերտորեն կապված լինելով հարազատ ժողովրդի հետ, միշտ պաշտպան է կանգնել արեւմտահայության իր գործունեությամբ, գրական խոսքով։ Նրա գրչին են պատկանում այնպիսի հրատապ եւ կարեւոր գործեր, ինչպիսիք են՝ «Մտքեր, խոհեր, դեմքեր», «Կարմիր գիրք», այլ աշխատություններ, որոնց մեջ արտացոլվում են հայ ժողովրդի նորագույն պատմության ողբերգական էջերը։

Ռուսաստանի չորրորդ Պետական դումայի հայազգի պատգամավոր Մ. Բաքաջանյանի անուրանալի գործունեությունն՝ արեւմտահայ գաղթականության վիճակն Անդրկովկասում եւ Ռուսաստանի այլ վայրերում թեթեւացնելու ուղղությամբ, առանձնահատուկ ձեւով է շեշտադրվում Բաղդասարյանի աշխատության մեջ։ Հայ պատգամավորը Ռուսաստանի կառավարող շրջանների ուշադրությունն էր հրավիրում արեւմտահայերի ծանր, անտանելի վիճակի վրա Օսմանյան կայսրությունում։ Նա Պետական դումայում ունեցած բազմաթիվ ելույթներով լուսաբանում էր Կովկասյան ճակատում տիրող իրադրությունը, ներկայացնում հայերի դրությունն ինչպես Թուրքիայում, այնպես էլ Անդրկովկասում։ Բաքաջանյանի մի շարք նախաձեռնությունները (մասնավորապես Համահայկական համագումարի հրավիրումը Պետրոգրադում 1916 թ.) լայն համբավ եւ հեղինակություն բերեցին նրան ողջ հայության շրջանում։

Մեկ այլ նշանավոր ու եռանդուն հայ հասարակական-քաղաքական գործիչ, դիվանագետ, Դաշնակցություն կուսակցության անդամ Հ. Զավարյանի գործունեությունը նույնպես չի վրիպել հեղինակի ուշադրությունից։ Բաղդասարյանը նշում է, որ Զավարյանը սերտ կապերի մեջ է եղել ռուսական եւ եվրոպական դիվանագիտական շրջանների հետ ու 1912-1918 թթ. հանդիպել է տարբեր բարձրաստիճան եւ հեղինակավոր պաշտոնյաների (Գիրս, Լեփսիուս, Մազոնով եւ ուրիշներ)՝ ձգտելով հասնել Հայկական հարցի դրական լուծմանը։

Հեղինակն իր ակնարկների շարքն ավարտում է արձակագիր, գրական եւ հասարակական գործիչ Կ. Միքայելյանի գործունեության լուսաբանմամբ։ Բաղդասարյանն ընդգծում է, որ Միքայելյանն այն մտավորականներից էր, որ, ձգտելով օգնել իր ժողովրդին, Մոսկվայից մեկնեց Հայաստան, եղավ այն վայրերում, ուր ցաք ու ցրիվ եղած գոյատեւում էին արեւմտահայության խղճուկ բեկորները՝ փորձելով իր ուժերի ներածին չափով օգտակար լինել տարաբախտ հայրենակիցներին։ 1916 թ. աշնանը Միքայելյանը շրջում էր որբանոցներով, որոնք եղեռնից հետո սփռված էին ամբողջ Անդրկովկասում, գրի առնում հայ մանուկների պատմածները։ Ծնվում է «Հոշոտված Հայաստան» պատմվածքների շարքը, որի միայն մի չնչին մասն է 1917 թ. տպագրվում «Գործ» հանդեսի մի քանի համարներում։

Ռուսաստանի առաջադեմ հայ մտավորականությունն անում էր ամեն ինչ, որ այդ բարդ իրավիճակում ռուս եւ նրա միջոցով համաշխարհային, առաջին հերթին եվրոպական, հասարակական կարծիքի գիտակցությանը հասցնի թուրքական իշխանությունների, օսմանյան կառավարության՝ հայ ժողովրդի դեմ վարած հանցավոր քաղաքականության հայահալած էությունը։

Ռ. Բաղդասարյանի աշխատությունը չափազանց կարեւոր է նաեւ քաղաքական տեսակետից եւ շատ արդիական է, քանզի Ռուսաստանում այժմ էլ մեծ ծավալի աշխատանք են կատարում նշանավոր հայորդիները՝ փորձելով օգտակար լինել իրենց հարազատ ժողովրդին, օգտագործում են իրենց կապերն ու հնարավորությունները հայրենիքին ծառայելու համար։ Ռ. Բաղդասարյանի աշխատանքն արժեքավոր է նրանով, որ հայ ժողովուրդը չի մոռանում իր զավակներին, որոնք ուժ ու եռանդ չեն խնայել Հայաստանին օգնելու համար, եւ դրան զուգահեռ ժամանակի հեռավորությունից հարգանքի տուրք է մատուցվում Ռուսաստանում XIX դարի վերջին XX դարի սկզբին բուռն գործունեություն ծավալած այդ նշանավոր հայորդիներին։

Բաղդասարյանի աշխատանքից պարզորոշ երեւում է, որ Ռուսաստանը եղել է ու կա այն պետությունը, որը հայ համայնքի ու նրա ականավոր գործիչների համար ստեղծել եւ ներկայումս էլ ստեղծում է բարենպաստ պայմաններ, նախադրյալներ նրանց ակտիվ գործունեության համար ի շահ Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի։

ԱՐՄԵՆ ՄԱՐՈՒՔՅԱՆ,
ՀՀ ԳԱԱ Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու

ՊԱՂԵՍՏԻՆ

Բեթղեհեմի Ս. Ծննդյան եկեղեցում հայտնաբերվել է հայկական նոր եկեղեցի, որն ունի ստորգետնյա անցում

Առայժմ հայտնի չէ, թե անցուղին ուր է տանում

Իսրայելի կրթության նախարարության հրավերով Երեւանի «Կրթության բարեփոխումների կենտրոնի» տնօրեն Վիկտոր Մարտիրոսյանը նոյեմբերի 30 - դեկտեմբերի 10-ը եղել է Իսրայելում՝ ծանոթանալու տեղի կրթական համակարգին, ինչպես նաեւ համագործակցություն հաստատելու կրթական տեխնոլոգիաներ ձեռք բերելու համար։ Խմբում ընդգրկված են եղել կրթության ոլորտի մի խումբ ղեկավարներ. ԱՊՀ երկրներից մասնակցել է Հայաստանի ներկայացուցիչը, Մերձբալթյան երկրներից՝ Լիտվայի, եվրոպական երկրներից՝ Ռումինիայի, Բուլղարիայի, Խորվաթիայի, Իտալիայի, հարավամերիկյան երկրներից՝ Ուրուգվայի, Ունդուրասի եւ աֆրիկյան երկրների ներկայացուցիչները։ Ծրագիրը խիստ հագեցած է եղել ինչպես ճանաչողական, այնպես էլ մասնագիտական առումներով։ Ուշագրավ է եղել հատկապես այն հսկայածավալ փորձը, որ կառավարությունն իրականացնում է երկրի հեղինակությունը օտարների աչքում բարձրացնելու նպատակով։ Պատահական չէ, որ այցելուներին ներկայացվել են երկրի քաղաքական, տնտեսական, էթնիկ եւ այլ բնույթի խնդիրները։

Երուսաղեմում պրն Մարտիրոսյանը հանդիպել է հայոց պատրիարք Թորգոմ արք. Մանուկյանին, համայնքի անդամներին, Թարգմանչաց ու Ժառանգավորաց դպրոցների ուսուցիչներին, աշակերտներին, զրուցել նրանց մտահոգող հարցերի, նաեւ կրթական խնդիրների մասին։ Նա պատրիարքին է նվիրել «Հայոց եկեղեցու պատմություն» դասագրքի նմուշները, ծանոթացրել ընդհանուր դասընթացին։

«Մեր զրույցի հիմնական թեման, անկախ մեր կամքից, հայաստանցիների ներգաղթն էր, այն տխուր երեւույթը, որ ներգաղթողների զգալի մասը կեղծ փաստաթղթերով մեկնում է Իսրայել, եւ բախվում հավատափոխման ծանր խնդրին։ Հոգեբանական մեծ դժվարության առջեւ են հայտնվում ծնողները, երբ ստիպված են լինում իրենց անչափահաս երեխաներին թլպատել, հակառակ դեպքում վերջիններս լուրջ խնդիրներ կունենան դպրոցում, բանակում...

Հավատափոխման հարցը ներգաղթած հայերի համար թերեւս ամենագլխավոր խոչընդոտն է իրենց երկրի լիարժեք անդամ զգալու առումով։ Պատրիարքի հետ զրուցեցինք նաեւ Բեթղեհեմի Պարոն տեր կալվածքի ներկա վիճակի մասին։ Փաստորեն, այս փուլում որոշվում է, թե որտեղով պիտի անցնի պաշտպանական պատը։ Ինձ հնարավորություն տրվեց այցելելու Բեթղեհեմ, որն այժմ դժվար գոտի է համարվում։ Այնտեղ հանդիպեցի շատ արժանավոր վարդապետ հայր Վարդանին, որն ամբողջ հոգով նվիրված է իր գործին։ Ս. Ծննդյան եկեղեցու հայկական մասնաբաժնում այսօր հսկայական շինարարություն է կատարվում, որը հովանավորում է Իսրայելում Իսպանիայի դեսպանատունը։ Հայր Վարդանը պատմեց, որ շինարարական աշխատանքների ընթացքում հայտնաբերվել է երկհարկանի եկեղեցի, որը մինչ օրս ծածկված է եղել հողաշերտով։ Առաջին հարկում բազիլիկ մի հրաշք եկեղեցի է, որը վերականգնվելուց հետո կդառնա ազգային, մշակութային, հանդիպումների, արարողությունների սրահ։ Կալվածքում պահպանվում է Պաղեստինի ամենահին ձիթհանքերից մեկը, որը նախատեսվում է դարձնել թանգարան։ Այստեղ նոր ուսումնական տարվա սկզբին կսկսի գործել հայկական կիրակնօրյա առաջին դպրոցը։ Կալվածքի այս հատվածում մաքրման աշխատանքներ են կատարվում՝ հանգստի գոտի դարձնելու համար։ Չմոռանամ ասել, որ բացահայտվել է նաեւ գետնուղի, որը 30 մ մաքրելուց հետո այլեւս առաջ չեն անցել։ Ենթադրվում է, որ ճանապարհը կտանի կամ եկեղեցու ստորին հատված, կամ էլ կկապվի ջրի հորին։ Հայր Վարդանն ասաց, որ ցանկապատը բացելու ամեն ջանք կգործադրեն, պարզելու համար, թե ուր է տանում այդ առեղծվածային ճանապարհը», պատմեց պրն Մարտիրոսյանը։

Բեթղեհեմում, անշուշտ, հայերի թիվը քիչ է, սակայն հայր Վարդանի ասելով, մեծ թիվ են կազմում այսպես կոչված արաբացած հայերը։ Նրանցից շատերն արդեն համարվում են քրիստոնյա արաբներ, եւ այսօր հայկական եկեղեցին նրանց լեզվական դարձի բերելու լուրջ խնդիր ունի։ «Ես պատրաստակամություն հայտնեցի կիրակնօրյա դպրոցը անհրաժեշտ բոլոր դասագրքերով ապահովելու։ Երուսաղեմը հայ հոգեւոր հզոր կենտրոն է, այնտեղ ունենք ուժեղ հոգեւորականներ, որոնք մեր հոգեւոր արժեքները կրում են որպես հավատ եւ ազգային արժանապատվություն։ Ցավոք, մեզ համար կան անլուծելի խնդիրներ, որովհետեւ սփյուռքը լեզվի հարցում միասնական չէ։ Հնարավոր չէ մի դասագիրք տպել եւ առաջարկել սփյուռքի բոլոր համայնքներին։ Մենք խեղճանում ենք, որովհետեւ չկա կրթական միասնական դաշտ։ Կոնկրետ Երուսաղեմի համայնքը դասագիրք տպելու խնդիր չունի, քանի որ այնտեղ կա բավականին որակյալ տպարան։ Ավելի սուր է դրված աշակերտներին դպրոց բերելու հարցը, քանի որ գոյություն ունի լեզվական պարտադիր եռանկյունին՝ բացի մայրենիից, նրանք պետք է տիրապետեն եբրայերենին, անգլերենին, արաբերենին։ Դա բխում է համայնքի առանձնահատկությունից։ Նրանք պիտի լուծեն մի կողմից լեզվական գրագիտության, մյուս կողմից լեզվապահպանության խնդիրներ», հավելեց պրն Մարտիրոսյանը։

Մեր զրույցի վերջում նա անդրադարձավ Իսրայելի կրթության համակարգի առանձնահատկություններին, որտեղ թեպետ ուժեղ է ամերիկյան համակարգի ազդեցությունը, սակայն ձգտում կա ինտեգրվելու եվրոպական կրթական համակարգին՝ որակական թռիչք ապահովելու ակնկալիքով։ Պրն Մարտիրոսյանը նկատեց, որ կրթություն ստանալու մեր ձգտումը, հայ ընտանիքի ցուցաբերած շահագրգռվածությունը ավելի ամուր ու կայուն հիմքերի վրա են, քան այնտեղ, բայց միջոցների ներդրման առումով հասկանալի է, որ հետ ենք մնում։ Ուսումնական դասընթացի հագեցվածությունը ապահովելու համար այնտեղ գործում են 15 ֆիրմաներ, որոնք զբաղվում են դպրոցական տեղեկատվական համակարգերով, համակարգչային դասընթացներով, ծրագրերով։ Նա իր հետ բերել է նմուշներ, որոնք հունվարի վերջին կցուցադրվեն կրթության ոլորտի աշխատողների համար։ Հետաքրքրական է, թե որքանով հնարավոր կլինի դրանց ներդրումը մեր համակարգում։

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԱԶԳ
ՀԵՏԱՔՆՆՈՂ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Հասարակությունից մեկուսացածները

Բնակարանաշինությունը նոր հարցադրումների առջև է կանգնեցրել գյումրեցիներին

«Լինսի» հիմնադրամով բնակարանային շինարարություն ծավալելու համար անհրաժեշտ էր ազատել շինհրապարակներ, որը Գյումրիում նշանակում է տարածքներն ազատել տնակներից: «Իրացված տնակներ» արտահայտությունը կրկին ջղագրգիռ վիճակում է դրել գյումրեցիներին՝ հիշեցնելով այն տարիները, երբ երկրաշարժից հետո անօթևան մնացած ընտանիքները փորձում էին տնակներ ձեռք բերել: Մարդկանց անհանգիստ հոգսը, որ մինչ այդ դռներ էր բախում՝ պաշտոնյաներին իր բնակարան ստանալու առաջնահերթությունը հիմնավորելու համար, կանգնած է նոր փորձության առջև՝ պետք է ազատեն իրացված տնակները: Տեղական իշխանությունների հավաստիացումները, որ տնակներն ազատելուց 2 տարի հետո բնակարան կստանան, նրանց հավատ չի ներշնչում: Մինչև բաղձալի երկու տարին, իրացված տնակների բնակիչները պետք է վարձով բնակվեն: Այդ նպատակի համար ՀՀ կառավարությունը 30 մլն դրամ է հատկացրել և Գյումրու քաղաքապետարանը երկու տարի ամսական 10 հազար դրամ է տրամադրելու բնակարանի վարձը վճարելու համար: «Իսկ 2 տարի հետո ո՞վ պետք է վճարի», հարցնում են գյումրեցիները: Այս հարցին ոչ ոք չի պատասխանում, սակայն կամովին տնակները չլքողների նկատմամբ գործադրվում է մտրակը՝ վտարում են դատարանի վճռով:

Մյուս կողմից՝ երկրաշարժից տուժածներին բնակարաններով ապահովելը դարձել է անվերջանալի խնդիր՝ կասկածի տակ դնելով «վերականգնման գոտին» երբևէ ավարտին հասցնելու ծրագիրը: 2001 թ.-ին, երբ «Լինսի» հիմնադրամը նախաձեռնում էր բնակելի շենքերի կառուցումը, հայտարարություններ են տրվել, որպեսզի երկրաշարժի հետևանքով բնակարան կորցրած քաղաքացիները հաշվառվեն: Մեր ունեցած տեղեկություններով հաշվառվել էր 6200 ընտանիք, հիմնադրամին ներկայացվել է 7000 բնակարանի հայտ: Այսօր, երբ «Լինսի» հիմնադրամով բնակարանային շինարարությունը մոտեցել է ավարտին՝ պարզվում է, որ քաղաքում սեպտեմբերի առաջին շաբաթվա տվյալներով դեռևս 7185 անօթևան ընտանիք կար: Շատերն այսօր գլուխ են կոտրում հասկանալու համար, թե 2 տարվա ընթացքում անօթևանների թիվն ինչպես կրկնապատկվեց: Գյումրու քաղաքապետը չցանկացավ զրուցել մեզ հետ և նրանից չհաջողվեց ստանալ այս հանելուկի պատասխանը, իսկ քաղաքապետարանի Բնակարանների հաշվառման և բաշխման բաժնի պետ Գարիկ Ղազարյանը (նա արդեն ազատված է աշխատանքից երկրորդ անգամ բնակարան ստանալու համար) բոլորովին այլ թվեր հրամցրեց:

Մեր այն հարցին, թե «Լինսի» հիմնադրամի շինարարական աշխատանքներն սկսելուց քանի՞ անօթևան ընտանիք է հաշվառվել, բաժնի պետը հայտնեց, որ 2002 թ.-ի ապրիլի 1-ի տվյալներով բնակարանային հերթում եղել են 8948 ընտանիք, ներկայումս 7185 ընտանիք է հաշվառված: Նրա ասելով, հաշվառումը փոփոխական է: «Օրինակ երեկվա ընթացքում 3 ընտանիք է հաշվառվել: Քաղաքում չեն եղել, գնացել են արտագնա աշխատանքի: Տեղեկանքը տրված է, որ մարդու շենքը փլվել է, մենք այդ մարդուն հաշվառման չվերցնելու իրավունք չունենք: Ասում ես՝ բա ո՞ւր էիր 15 տարի: Մի մասն ասում է՝ ո՞վ հույս ուներ, որ քաղաքում այսքան բնակարան կկառուցվի: Շատերը նույնիսկ քաղաքում են եղել, չեն եկել հաշվառման, բայց տեսան, որ շինարարությունը լայն թափ ստացավ, այս մարդկանց մոտ հույս ծնվեց»:

Նրա ասելով, որպեսզի «Լինսի» ծրագիրը կարողանար շինարարություն իրականացնել՝ պետք էր ազատել շինհրապարակներ: Այն ընտանիքները, որոնց տնակներն ընկել են շինհրապարակի տարածքում և եղել են անօթևաններ՝ նրանք ժամանակավորապես ազատել են տարածքը, քաղաքապետարանը նրանց հետ պայմանագիր է կնքել, որ տվյալ շենքը կառուցելու ընթացքում բնակարաններ կտան՝ անկախ հերթացուցակում նրանց զբաղեցրած տեղից: Միայն այս տարբերակով է հնարավոր դարձել քաղաքում շինարարություն իրականացնել:

«Էս տան պրոբլեմը մեզի կխեղդե»

Քաղաքում շրջելիս այցելեցինք պատահական ընտրված մի տնակ, տանտիրուհու հետ ունեցած զրույցից պարզվեց, որ նույն խնդիրներով է մտահոգ նաև նրա ընտանիքը: «Ես բնակարանային հերթում հաշվառված չեմ: Այս տնակն ստացել եմ իմ հիմնարկից՝ 1-ին երաժշտական դպրոցից: Այս հասցեում հաշվառված է նաև ամուսնուս քույրը: Ես երեսուն տարի առանձին եմ ապրել իմ 5 անձով, տալս էլ առանձին է ապրել իր ընտանիքով, հիմա էլ առանձին է ապրում, բայց մեզ հետ հաշվառման մեջ է մնացել: Հիմա ասում են՝ սերտիֆիկատով 2+1 սենյակ կարող ենք տալ, դուք ձեր մեջ բաժանեք: Ո՞նց բաժանենք», պատմեց տանտիրուհին՝ թիվ 1 երաժշտական դպրոցի ուսուցչուհի Սուսաննա Հարությունյանը:

Ասաց, որ վերջերս էլ կանչել են քաղաքապետարան ու պահանջել ազատել տարածքը: «Կազատեմ, ինչո՞ւ չէ, բնակարան տվեք՝ կազատեմ: Ասացին՝ պայմանագիր կնքենք, երկու տարի ձեր վարձը կտանք՝ գնացեք վարձով ապրեք: Լավ, 2 տարի հետո ո՞վ պետք է վարձը տա: Ինձ ասում են անօթևանի կարգավիճակ չունիս, պիտի գնաս դատարան: Թող քաղաքապետարանը վճարի ծախսը՝ ես դիմեմ դատարան: Էս տան պրոբլեմը մեզի կխեղդե», ասաց տանտիրուհին՝ անլուծելի դարձած իր բնակարանային խնդրից հոգնած ձայնով:

Սեպտեմբերի 17-ին Գյումրիում նախատեսված էր 8 բնակելի շենքի բացումը, սակայն բնակարանների հանձնումը հետաձգվեց: Գյումրիի փողոցներում մարդիկ աշխույժ քննարկում էին Շիրակի նոր մարզպետի ու քաղաքապետի միջև ծագած հակամարտությունը, որ հիմնականում ծագել էր այն հարցից, թե ով պետք է բաշխի բնակարանները: 2002 թ.-ի դեկտեմբերին ՀՀ կառավարությունը որոշում է ընդունել բնակարանների բաշխումը մարզպետարաններին հանձնելու մասին: Նոր մարզպետ Ռոմիկ Մանուկյանը փորձել է կիրառել իր իրավունքները, որին ի պատասխան Գյումրիի քաղաքապետը տեղական հեռուստատեսությամբ հայտարարել էր, որ չի ենթարկվելու կառավարության որոշմանը՝ բնակարանների բաշխումը մարզպետարանին հանձնելը համարելով հակասահմանադրական: Այդուհանդերձ, հիշյալ որոշումը նա չի վիճարկել Սահմանադրական դատարանում, միաժամանակ չի էլ շտապում կատարել այն: Շիրակի մարզպետից տեղեկացանք, որ քաղաքապետը ցուցակը ներկայացրել էր 20 օր ուշացումով և ոչ ամբողջական, որի պատճառով իրենք մասամբ հետաձգել են բնակարանների բաշխումը:

«Վերջին երկու տարիներին բնակարաններն արագ են բաժանում, իսկ մինչ այդ կային պատրաստի բնակարաններ, որոնք չէին բաժանում, գումար էին ուզում: Նույնիսկ լսել եմ, որ ասել են՝ հերթը հասել է, բայց այդ մարդը փող չունի: Փող են ուզել, որ բնակարանը հատկացնեն: Բայց եղել է նաև արդար բաժանում, որը նկարահանում են, ցույց են տալիս: Կան մարդիկ, որ ամեն ինչ ունեն՝ բնակարան էլ կստանան», բնակարանների բաշխման վերաբերյալ իր տպավորությունները կիսեց տիկին Սուսաննան:

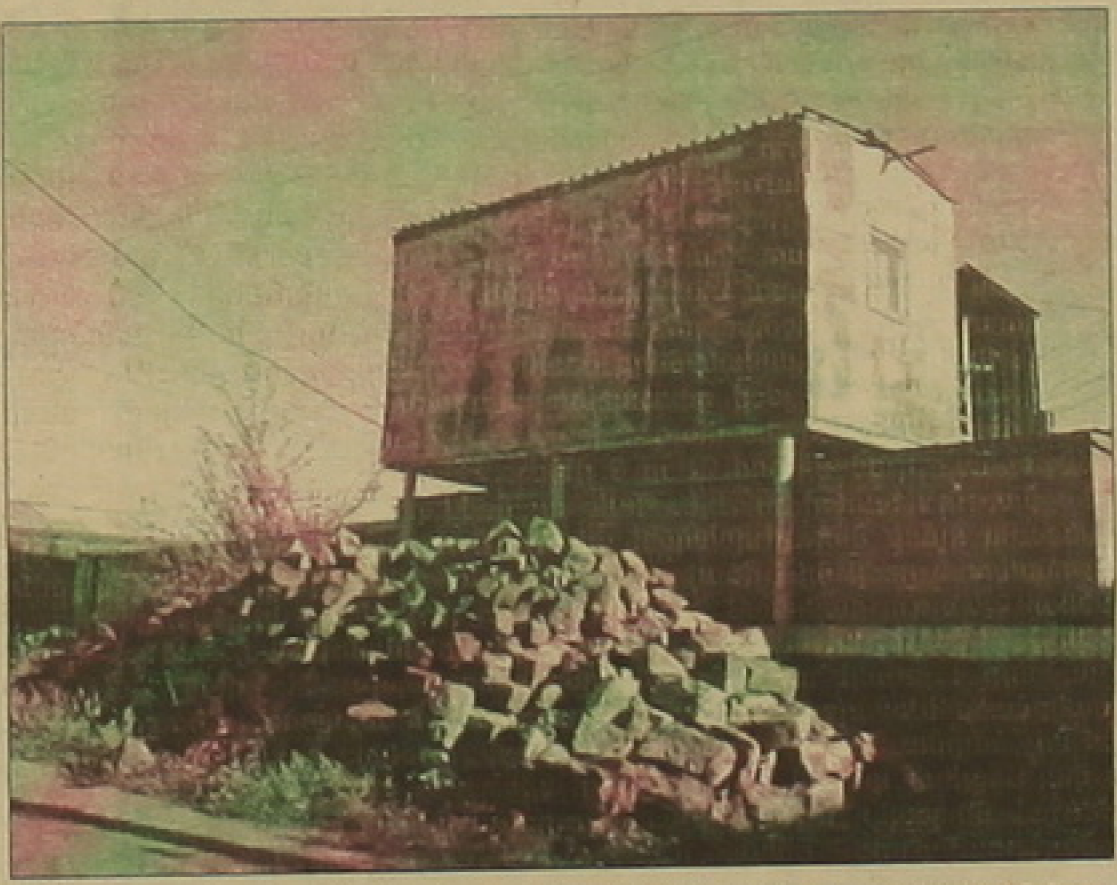

Գյումրեցիներից ոմանք իրենց բնակարանային բարելավման հարցը լուծել են նաև երկհարկանի տնակների ձևով:

Չարաբաստիկ 432 որոշումը

1999 թ.-ի հունիսին ՀՀ վարչապետ Արմեն Դարբինյանը ստորագրել է մի որոշում, համաձայն որի աղետի գոտու անօթևան բնակիչները կապահովվեն իրենց կորցրածին համարժեք բնակարաններով: Կառավարության այս որոշումը միանշանակ չեն ընկալել աղետի գոտու բնակիչները: «Երկրաշարժից անցել է 15 տարի, փոփոխություն է կատարվել ընտանիքների կազմում: Աղետի ժամանակ ընտանիքը եղել է 5 անձ, հիմա դարձել է 12 անձ: Համաձայն այդ որոշման, մենք պետք է տանք այն, ինչ ինքը կորցրել է աղետի ժամանակ: Դա մարդկայնորեն անընդունելի է: Մենք նրանց մերժում ենք, գնում են դատարան: Քաղաքապետը բոլոր նման վճիռները բողոքարկել է, որոնք վճռաբեկ դատարանով անփոփոխ են մնացել՝ պարտավորված առանձին ընտանիք ենք ճանաչել», ասում է պրն. Ղազարյանը: Արանում վտանգավորն այն է, որ այս տրամաբանությամբ աղետի գոտին երբևէ վերականգնված չի կարող համարվել:

Ոմանք այս որոշումը անարդարացի են համարում՝ ելնելով այն տրամաբանությունից, որ եթե սկզբունքը կորցրածին համարժեքով հատուցելն է, ապա այն դեպքերում, երբ քաղաքացին կորցրել է 4 կամ 5 սենյականոց բնակարան, բայց նրա ընտանիքի կազմը նվազել է, նրա քառակուսի մետրը պակասեցվում է: Այս մոտեցումն արդեն հակասում է կառավարության հիշյալ որոշման տրամաբանությանը: Այնուամենայնիվ, 432 որոշումից դժգոհողները մեկ անգամ էլ իրենց բախտը փորձում են դատարանում, սակայն աղետի գոտու դատարանները դարձյալ առաջնորդվում են միմիայն այս որոշումով:

«Ճանաչեք ինձ անօթևան»

«Ճանաչեք ինձ առանձին ընտանիք ու անօթևան», «հաստատեք տվյալ հասցեում իմ բնակության փաստը»- այս պահանջներն ամենից հաճախ են հանդիպում Շիրակի մարզի առաջին ատյանի դատարանի մերժված ու վերադարձված հայցադիմումների մեջ: Դատարանի՝ հայցադիմումները վերադարձնելու ու հայցի ընդունումը մերժելու որոշումները հիմնականում առնչվում են բնակարանային խնդիրներին, որ յուրահատուկ է աղետի գոտու համար: Այս և նույնաբովանդակ այլ հայցադիմումների ընդունումը, որոնցում պատասխանող են ճանաչել Գյումրու քաղաքապետարանին, դատարանը հիմնականում մերժել է հետևյալ ձևակերպումով. «Հայցվորի ու քաղաքապետարանի հետ արհեստականորեն ստեղծված վեճը ենթակա չէ դատարանի քննությանը»:

Շիրակի մարզի առաջին ատյանի դատարանի նախագահ Էդիկ Մանուկյանի մեկնաբանությամբ այդ բնույթի հայցերի հոսքը կապված է այն բանի հետ, որ վերջին տարիներին բնակելի շինարարության ավարտման կապակցությամբ Գյումրիում աշխուժացել է բնակարանների բաշխման հարցը: «Ամեն մեկը փորձում է առաջինն ինքն օգտվել հատկացման իրավունքից: Աղետի գոտու բնակավայրերում կան արտահերթ բնակարանի համար հաշվառվածներ, այդ տարբերակումը կապված է որոշակի մարդկանց ունեցած իրավունքների հետ և իրավունքների իմաստով մարդիկ ձգտում են, որպեսզի պետությունից ավելի շատ բնակարաններ կորզեն: Կան նաև քաղաքացիներ, որոնք անօթևան ճանաչվելու մոլուցքով ցանկանում են իրենց ընտանիքը բաժանել առանձին ընտանիքների: Այդ բաժանման հիմքում, ըստ նրանց, չի դրվում այն հարցը, որ պիտի գրանցում ունենան: Առավել շատ նրանք այդ հարցը՝ իրենց բնակության փաստը որևէ հասցեում հաստատելու պահանջը, քննարկման են դնում դատարանում»:

Դատարանի նախագահը նշեց, որ վերջին տարիներին դատարանում բազմաթիվ այդպիսի գործեր են լսվել՝ անօթևան ճանաչելու և այլն: Այն քաղաքացիները, որոնք երկրաշարժի ժամանակ բնակարան են կորցրել, իսկ հետո Գյումրիում չեն բնակվել՝ ջրի երես են բարձրացել ու պահանջում են իրենց բնակարանը: Այս պայմաններում վեճի մեծ հոսք կա դատարանում և դա կապված է այն բանի հետ, որ քաղաքացիները ցանկանում են առանձին բնակարաններ ստանալ՝ կորցրած 1 բնակարանի դիմաց՝ երկուսը: Պրն Մանուկյանը նշեց, որ սկզբնական շրջանում դատարանը մի փոքր այլ պրակտիկա էր որդեգրել. եթե դատարանը քննությամբ պարզում էր, որ ընտանիքի մի մասը մինչև երկրաշարժը առանձին տնտեսություն է վարել՝ այս փաստի հաստատումը տալիս էր: Տեղեկացրեց, որ հայցադիմումների մի մասին, ըստ էության, լուծում տրվել է, բայց երբեմն դատարանը նաև մերժել է հայցի ընդունումը, եթե հարցը վերաբերվել է քաղաքացու հայցադիմումին, որը ցանկանում է իր բնակության փաստը հաստատել ոչ այն հասցեում, որտեղ գրանցված է: «Որպես կանոն, մենք հայցադիմումը վերադարձնում ենք փաստը հիմնավորող անհրաժեշտ փաստաթղթերի բացակայության դեպքում: Բայց երբեմն քաղաքացին բերում է տեղեկանքներ, որի ձեռքբերման ճանապարհին էլ գիտենք: Այս դեպքում հայցապահանջը, ըստ էության, դրվում է քննության, բայց լուծումը կրկին տրվում է գրանցման փաստով: Եթե քաղաքացին փորձում է իր բնակության փաստը ինչ-որ հասցեում հաստատել՝ մենք նրանից վարձակալության պայմանագիր ենք պահանջում: Եթե մինչև երկրաշարժը նա վարձով է ապրել, պարտադիր պետք է վարձակալության պայմանագիր կնքի: Բայց, որպես կանոն, չեն կնքել»:

Պրն Մանուկյանն այս բնույթի հայցադիմումներում վտանգավորը համարում է այն, որ երբեմն քաղաքապետարանի աշխատակիցներն իրենք նախադրյալներ են ստեղծում փաստաթղթերի հավաքագրման համար, որ քաղաքացիները դիմեն դատարան: «Նախադրյալներն իրենք ստեղծում են, տեղեկանքը տալիս են, որ այս մարդը վարձով է ապրել, հաստատում են, որ, իրոք, վարձով ապրել է այսինչի տանը, այնուհետև քաղաքապետարանն առանց պատճառաբանելու մերժում է նրանց առանձին ընտանիք հաշվառել: Դատարանի նախագահը նշեց, որ ըստ էության, լուծում չի տրվում, թե քաղաքացին կոնկրետ ինչ է ուզում և ինչն են մերժում, բայց, քանի որ, սա համընդհանուր երևույթ է և հիմնականում վերաբերում է արտահերթ բնակարան ստանալուն՝ իբրև առանձին ընտանիք, այս դեպքում դատարանն ընդունում է վարույթ՝ ենթադրելով, թե հարցն ինչին է վերաբերում: Հետագայում, դատաքննությամբ հարցը հստակեցվում է և լուծումը տրվում: «Քաղաքապետարանն, իրոք, արհեստական վեճ է ստեղծում, այնուհետև գլխացավանքից հեռու մնալով ասում է՝ թող մի հատ էլ վճիռ լինի: Առերևույթ սա ցուցադրական վեճ է, եթե բոլոր փաստաթղթերը տրամադրում ես նրան, հետո ասում ես, որ չեմ լուծում՝ սա իրոք արհեստական վեճ է», ասաց պրն. Մանուկյանը:

Դատարանի նախագահը հայտնեց, որ Շիրակի մարզի առաջին ատյանի դատարանի վճռով 2003 թ. հուլիսի 17-ի դրությամբ անօթևան է ճանաչվել ու բնակարանային հերթում հաշվառվել մոտ 95 ընտանիք: Գյումրու քաղաքապետարանը տեղեկացրել էր նաև, որ 7 ընտանիք հաշվառվել է վերաքննիչ դատարանի վճռի հիման վրա, 11 ընտանիքի հետ պայմանագիր են կնքել բնակարան հատկացնելու մասին, 3 ընտանիքի բնակարան է հատկացվել ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալություն սերտիֆիկատների ծրագրով:

Քաղաքապետարանի Բնակարանների հաշվառման և բաշխման բաժնի պետ Գարիկ Ղազարյանից տեղեկացանք, որ Գյումրի քաղաքում «Լինսի» հիմնադրամով կառուցվել և կառուցվում է 86 շենք՝ 2400 ընտանիքի համար: Բացի դրանից, 1608 ընտանիքի բնակարաններով ապահովել է Միջազգային զարգացման գործակալությունը: Արտահերթ բնակարան ստացողների համար 30 կետ է սահմանված, առայժմ 7-րդ կետն ամբողջությամբ չեն ավարտել, բայց դրան զուգահեռ 1 սենյականոց բնակարաններ են բաշխել նաև 8-րդ կետից՝ 420 միայնակ ծերերի: Հաշվառման մեջ են գտնվում դեռևս 402-ը:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ
Գյումրի-Երևան
2003 թ. սեպտեմբեր

Գյուղապետը խլել է փախստականի հողը

Իշխանությունները հաստատել են գյուղապետի հանցանքը, բայց դեռ չեն որոշել ով պետք է վերադարձնի հողը

Լենա Հովհաննիսյանը Խանլարի շրջանի Մարտունաշեն ու Գետաշեն գյուղերից բռնագաղթված 60 ընտանիքների հետ 1991 թ.-ին հաստատվել է Արմավիրի մարզի Սովետական գյուղում: Բռնագաղթվածները հեռացել են առաջին իսկ տարիներին, Հովհաննիսյանների ընտանիքը միակն էր, որ ՀՀ քաղաքացիություն ընդունեց ու հաստատվեց գյուղում: 1993 թ.-ին Սովետականի գյուղական խորհրդի գործադիր կոմիտեն փախստականի կարգավիճակ ունեցող գյուղի միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուհի Լենա Հովհաննիսյանին ընդգրկել է հողհատկացման ցուցակում: «Երկու տարի մշակում էինք հատկացված հողը, երբ հայտնի դարձավ, որ վիճակահանությամբ մեզ բաժին հասած իրական տնամերձ հողակտորը մշակում է Սովետականի արդեն նախկին գյուղապետ Սպարտակ Հայրապետյանը», - պատմեց Լ. Հովհաննիսյանը:

Հողաբաժանությունից 7 տարի անց պարզվել է, որ Լ. Հովհաննիսյանին տրված եռանկյունաձեւ հողատարածքը չափման ենթակա չի եւ չի մտցվել հողաբաժանման ցուցակում: Կեղծիքն ի հայտ է եկել 2000 թ.-ին, երբ Կադաստրը հանձնել է սեփականաշնորհման վկայականները: 1997 թ.-ին գյուղն արդեն նոր գյուղապետ ուներ, որն անտեղյակ լինելով իր նախորդի խարդավանքներին, փաստաթղթերն ուղարկել է Կադաստր՝ գրանցելու համար: «Ինձ հանձնված սեփականաշնորհման վկայագրում հողամասի գծագիրն այլ էր, ոչ մի կերպ չես շփոթի եռանկյունաձեւ այն հողակտորի հետ, որ գյուղապետը բաժին էր հանել ինձ», ասաց Լենան: Վերջինիս մայրն ավելացրեց, որ հենց հողաբաժանության ժամանակ տեսնելով, որ տված հողը պիտանի չի, գյուղապետին խնդրել է փոխել կամ հնարավորության դեպքում մեկ ուրիշ տեղից հող տալ:

Արմավիրի մարզպետ Ա. Հերոյանին բողոք ներկայացնելուց հետո մարզպետի կարգադրությամբ 2000 թ.-ին հանձնաժողով է կազմվում, որը հողը չափում եւ վերադարձնում է Լ. Հովհաննիսյանին: «Տրակտորը բերինք հողը վարեց, որ ցորեն ցանենք, կրկին եկավ նախկին գյուղապետը եւ զգուշացրեց, որ չցանենք, որովհետեւ ինքը դատարան է դիմելու եւ մեր վարած հողն սկսեց մշակել», - պատմեց Լենան:

Հետաքրքիր է, որ կեղծիքն ի հայտ գալուց հետո ոչ թե Ս. Հարությունյանն է հողամասը վերադարձնում իրական տիրոջը, այլ դիմում է Արմավիրի մարզի առաջին ատյանի դատարան Լ. Հովհաննիսյանին տրված հողամասի սեփականության վկայականն անվավեր ճանաչելու պահանջով: Առաջին եւ երկրորդ ատյանի դատարանները բավարարել են նրա հայցը, ընդ որում վերաքննիչ բողոքը ներկայացրել է Լ. Հովհաննիսյանը, բայց նրան չեն ծանուցել դատական նիստի մասին: «Զանգել եմ վերաքննիչ դատարան, որպեսզի տեղեկանամ դատաքննության օրվա մասին, պատասխանեցին, որ իմ ներկայությունը պարտադիր չէր եւ արդեն վճիռ են կայացրել», - ասաց Լ. Հովհաննիսյանը: Վճռաբեկ բողոքում նշել է, որ չեն ծանուցել դատաքննության մասին եւ դատարանը վճիռ կայացնելիս հիմնվել է միայն հայցվորի բացատրությունների վրա եւ սխալ մեկնաբանություն է տվել՝ նշելով, որ «հերթական «42» համարի տակ Լենա Հովհաննիսյանի անունը գրելու փոխարեն սխալմամբ գրվել է Յուրի Ավանեսովի անունը» եւ վճիռը թողել է անփոփոխ: Իհարկե, այս հանգամանքը համոզիչ չէր կարող լինել այն պատճառով, որ ջնջման ակնհայտության պայմաններում Կադաստրը պարզապես չէր գրանցի այն: Մինչդեռ, Անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի Արմավիրի տարածքային ստորաբաժանումից Լենա Հովհաննիսյանի գրությանը պատասխանել են, որ իրական, չկեղծված ցուցակի եւ այլ համապատասխան փաստաթղթերի հիման վրա է Կադաստրը թիվ «44» հողամասի սեփականության իրավունքը գրանցել իր անվամբ:

Այս պարզ ճշմարտությունը հիմնավորելու համար Լ. Հովհաննիսյանը դիմել է ՀՀ Նախագահի վերահսկողական ծառայություն եւ ՀՀ գլխավոր դատախազություն հայտնելով, որ 93թ.-ին մասնակցել է հողաբաժանությանը ու վիճակահանությամբ ստացել է 1000քմ տնամերձ հողամաս, որը համապատասխան արձանագրությունում նշվել է հերթական «44» համարի տակ, սակայն գյուղապետի ցուցումով մշակել է 42 համարի տակ գտնվող տնամերձ հողամասը: 2000 թ.-ի մարտի 23-ին, երբ Կադաստրն իրեն տվել է թիվ 44 համարի տնամերձի սեփականության գրանցման իրավունքի վկայական, տեղեկացել է, որ նախկին գյուղապետ Ս. Հարությունյանը կեղծել է հողհատկացման արձանագրությունը: 44 համարի տնամերձի փոխարեն իրեն հատկացրել են վերջնամասի թիվ 42 տնամերձը, իսկ Յ. Ավանեսովի անվան դիմաց «42» համարը փոխվել է «44»-ի, այնուհետեւ Յու. Ավանեսովից այդ տնամերձը գնել է Ս. Հարությունյանը:

Ներկայացված փաստարկների հիման վրա Արմավիրի դատախազությունը քրեական գործ է հարուցում Սպարտակ Հարությունյանի դեմ: «Գյուղական խորհրդի գործկոմի նախագահ Ս. Հարությունյանը պաշտոնական դիրքը ի չարը գործադրելով եւ խախտելով 1991 թ.-ի մարտի 13-ի «ՀՀ քաղաքացիներին տնամերձ հողամասեր հատկացնելու մասին» ՀՀ օրենքը կիրառելու մասին ՀՀ ԳԽ-ի 04.02.1991թ. որոշման պահանջները, Սովետական գյուղի 9 բնակիչների ընդգրկել է տնամերձ ստացողների ցուցակում եւ նրանց հատկացրել 0,1-ական հա հողամաս, այն դեպքում, երբ նրանք գյուղացիական տնտեսություն վարելու համար որպես սեփականություն տրվող հողաբաժիններ արդեն իսկ ստացած են եղել ծնողական ընտանիքների հետ որպես ընտանիքի անդամ, որից հետո 91-92 թթ.-ին բաժանվելով ծնողական ընտանիքներից, 93 թ.-ին կրկին ստացել են 0,1 հա հողամաս, որով պետությանը պատճառվել է 2 մլն 916 հազար դրամի նյութական վնաս», ասվում է դատախազության որոշման մեջ:

Արմավիրի դատախազությունը քննությամբ հաստատել է, որ Սովետականի գյուղապետ Ս. Հարությունյանը եւ նրա դրդմամբ գործկոմի քարտուղար Արայիկ Մանուկյանը քրեորեն պատժելի գործողություններով կեղծված փաստաթղթեր եւ սուտ տեղեկություններ են հաղորդել դատարանին, որոնք հիմք են ծառայել հայցը բավարարելու համար: Սակայն, նկատի ունենալով, որ այդ արարքները կատարվել են 93 թ.-ին եւ այդ հանցագործությունների համար նախատեսված քրեական պատասխանատվության վաղեմության ժամկետն անցել է՝ քրեական գործի հարուցումն այդ հիմքով մերժում են: Միաժամանակ, դատախազությունը քրեական գործի հարուցումը մերժելու որոշման մեջ նշում է. «Նկատի ունենալով, որ հանցագործության հետեւանքով պետությանը պատճառված վնասի հատուցման վրա վաղեմության ժամկետները չեն տարածվում, ուստի անհրաժեշտ է ՀՀ քաղ. դատ. օր.-ի 37 հոդվածի կարգով դիմել դատարան: Ս. Հարությունյանի կողմից տնամերձ հողամասերի հատկացման ոլորտում պաշտոնեական դիրքը ի չարը գործադրելու եւ պետությանը պատճառված նյութական վնասը վերականգնելու համար»:

Այնուհետեւ Արմավիրի մարզպետին գրություններ են ուղարկում երկրի գործադիր, օրենսդիր եւ վերահսկողական ֆունկցիա իրականացնող մարմինները, որոնց դիմել էր Լ. Հովհաննիսյանը: ՀՀ Նախագահի վերահսկողական ծառայության ղեկավար Ֆ. Ցոլակյանի գրության մեջ ասվում է. «Մեր կողմից, ինչպես նաեւ Ձեր եւ մարզի դատախազության կողմից կատարված ուսումնասիրություններով հիմնավորվել է, որ 93 թ.-ին տնամերձ հողամասերի բաժանման ու վիճակահանության ընթացքում Լ. Հովհաննիսյանին բաժին է ընկել «44» համարի հողատարածքը, սակայն»: Մարզպետ Ա. Հերոյանը եւ իշխանության մյուս օղակները, որոնց Լ. Հովհաննիսյանը դիմել է կատարված անօրինականությունը շտկելու խնդրանքով, նրան միայն մեկ ճանապարհ են ցույց տալիս՝ «Նոր երեւան եկած հանգամանքների հիմքով կարող եք վճռաբեկ բողոք ներկայացնել ՀՀ վճռաբեկ դատարան»:

Լենա Հովհաննիսյանը նոր երեւան եկած հանգամանքով նորից վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: Նրա ասելով, բողոքը Վճռաբեկ դատարանի գրասենյակ մուտք անելուց հետո Վճռաբեկ դատարանի քաղ. եւ տնտ. գործերի պալատի մի դատավոր հորդորել է հետ վերցնել բողոքը՝ «մեկ է, եթե չվերցրիր, բոլոր դռները փակվելու են քո առաջ, ես վճիռը չեմ բեկանելու»: Միաժամանակ, «բարեկամաբար» խորհուրդ է տվել կրկին դիմել Արմավիրի մարզի դատախազությանը, որպեսզի նրանք դիմեն դատարան եւ գյուղապետի հանցագործությունը մեկ անգամ էլ հիմնավորեն դատարանի վճռով, թե չէ մեկ քննիչի ասածը իրենց համար հիմք չի:

Իրավապահ մարմինների ու դատական ատյանների գլխապտույտ փոխանցումներից հոգնած եւ դատարաններում ու ճանապարհներին ուսուցչի խեղճուկրակ աշխատավարձը վատնելուց հետո Լ. Հովհաննիսյանը որոշում է ենթարկվել ուժի օրենքին: «Տեսնելով, որ այլեւս ելք չկա, դիմեցի Կադաստրին՝ ասելով, թե մյուս հողակտորը գրանցեք իմ անունով: Ինձ պատասխանում են, որ դա տնամերձ հողամաս չի, մենք չենք կարող գրանցել: Հայաստան ենք եկել դատարկաձեռն, պարտադրված էինք ամեն ինչ սկսել նորից, բայց 1000 քմ հողն ափսոսեցին մեզ», - ասում է Լ. Հովհաննիսյանը:

Գյուղապետի հանցանքը հայտնի է բոլորին՝ ապացուցվել է Արմավիրի մարզային դատախազության քննությամբ եւ դատախազի որոշումով: Հիմնավորվել է մարզպետարանի կատարած ուսումնասիրությամբ եւ մարզպետ Ա. Հերոյանը փախստական Լ. Հովհաննիսյանին մարզպետարանի իրավաբանի աջակցությունն է առաջարկել նոր երեւան եկած հանգամանքով վճռաբեկ բողոք բերելու հարցում: Հիմնավորվել է ՀՀ Նախագահի վերահսկողական ծառայության ուսումնասիրությամբ, սակայն պարզվում է՝ չկա այն իրավական լուծումը կամ ավելի ճիշտ՝ այն պաշտոնյան, որը վերացներ հանցագործության հետեւանքները՝ անպատիժ մնացած գյուղապետից ետ վերցներ խլված հողը եւ վերադարձներ իրական սեփականատիրոջը:

Լ. Հովհաննիսյանի հայրը բացատրում է, որ դուստրը տրված այս հողակտորը հարում է ջրանցքին, իսկ մյուս մասը ճանապարհահատվածի մեջ է ներառված. այդ պատճառով էլ չէր մտցվել հողաբաժանության ցուցակում:

Դատախազությանը մտահոգում է իր ապացույցներն անտեսելու հանգամանքը

Լենա Հովհաննիսյանը միակը չէ, որի վճռաբեկ բողոքը ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի քաղ. եւ տնտ. գործերի պալատը չի ընդունում այս մեթոդով: Պալատը վերադարձրել է նոր երեւան եկած հանգամանքներով ներկայացված բազմաթիվ այլ բողոքներ, որոնց հիմքում ընկած ապացույցները հիմնավորված են դատախազության որոշումներով: Բողոքներն այս կարգով վերադարձնելու հանգամանքը լուրջ մտահոգությունների տեղիք է տալիս եւ այն տեղ է գտել նաեւ ՀՀ Նախագահին առընթեր մարդու իրավունքների հարցերի հանձնաժողովի 2002 թվականի տարեկան զեկույցում: ՀՀ գլխավոր դատախազությունը իր դիտարկումները ներկայացնելով հանձնաժողովին, ընդգծել է, որ ոչ բոլոր քրեական գործերն են դատարան ուղարկվում - ավարտվում դատավճռի կայացմամբ (մասնավորապես, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 35 հոդվածով ամրագրված հիմքերը բացառում են քրեական հետապնդում իրականացնելը):

«Մինչդեռ հնարավոր է, որ դատարանի կողմից քաղաքացիական դատավարության կարգով քննված գործով վճռի հիմքում դրված փաստաթուղթը կամ իրեղեն ապացույցը հետագայում քրեական գործով նշանակված փորձաքննության արդյունքներով ճանաչվի կեղծված, սակայն քրեական գործն ավարտվի առանց դատարան ուղարկելու - դատավճիռ կայացնելու», ասվում է ՀՀ-ում մարդու իրավունքների վիճակի վերաբերյալ տարեկան զեկույցում: Մինչդեռ, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 228 հոդվածի 3-րդ կետի հիման վրա անձը զրկվում է ակնհայտ կեղծիքի հիման վրա կայացված դատական ակտը բողոքարկելու իրավունքից: Այդ առումով հանձնաժողովը նպատակահարմար է համարում օրենսդրական փոփոխություն կատարելը: Մասնավորապես, փաստաթղթի կեղծ լինելու հանգամանքը հավաստված (միայն նոր դատաքննություն սկսելու առումով) կարող է համարվել համապատասխան փորձագիտական եզրակացությամբ:

ՀՀ Գլխավոր դատախազությունը հիշեցրել է, որ ՀՀ քաղ. դատ. օր.-ի 228 հոդվածի 3-րդ կետում ամրագրված դրույթը, ըստ որի նոր եր-ան եկած հանգամանքների հետ-անքով դատական ակտերի վերանայման հիմք կարող է հանդիսանալ դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով հաստատված փաստաթղթերի կամ իրեղեն ապացույցների կեղծված լինելու հանգամանքը, հակասում է Սահմանադրության 38 հոդվածի պահանջներին («Յուրաքանչյուր ոք ունի Սահմանադրությամբ - օրենքներով ամրագրված իր իրավունքների - ազատությունների դատական պաշտպանության իրավունք») - խոչընդոտում է մարդու իրավունքների դատական պաշտպանությանը:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ԱԶԳ

Դատական պաշտպանություն

Ըստ Արդարադատության նախարարության վիճակագրական տվյալների. Վճռաբեկ դատարանի քաղ. եւ տնտ. գործերով պալատում 2002թ.-ին մուտք է եղել 1340 բողոք, որից «վերադարձվել է» 207-ը: Վճռաբեկ դատարանի քաղ. եւ տնտ. գործերով պալատի նախագահ Ա. Մկրտումյանի տեղեկության համաձայն, գրասենյակում 2003թ.-ի առաջին կիսամյակում մուտք է եղել 700 բողոք, որոնցից «հետ են վերցրել» 117-ը: Պարոն Մկրտումյանի տվյալներով տարեկան կտրվածքով Վճռաբեկ պալատը քննում է բողոքների 30 տոկոսը, իսկ հետ վերցված բողոքները կազմում են 20 տոկոս:

Հետ վերցված, թե՞ վերադարձված բողոքներ

Բողոքները վերադարձնելու կամ, ինչպես պարոն Մկրտումյանն է ասում «հետ վերցնելու» եղանակների մասին բացեիբաց խոսելուց խուսափում են թե դատավորները, թե փաստաբանները: Սակայն, դատական համակարգի աշխատակիցները միանշանակ անթույլատրելի են համարում, երբ քաղաքացու բողոքը վերադարձվում է ոչ թե պալատի որոշումով, այլ պալատի գրասենյակի աշխատակցի գրությամբ կամ էլ քաղաքացուն վախի կամ շանտաժի ենթարկելով:

«Այստեղ լուրջ օրենսդրական բաց կա. երբ առաջին ատյանի կամ վերաքննիչ դատարանում հայցադիմումը կամ բողոքը վերադարձնելու օրենսդրական կարգ կա եւ դրա բողոքարկման մեխանիզմն է նախատեսված, ապա վճռաբեկ դատարանի գործունեության մասին օրենքում դա չկա: Օրենքում չկա, թե ինչ պետք է անի վճռաբեկ դատարանը, եթե օրենքի խախտմամբ ներկայացված վճռաբեկ բողոք է ստացել. որոշում պետք է կայացնի՞, թե՞ ոչ, ո՞վ պետք է կայացնի, դրա համար այս իրավական վակուումի մեջ գործում են ոչ իրավաչափ վիճակներ՝ պարզապես գրասենյակի պետի գրությամբ բողոքները վերադարձվում են», ասաց փաստաբան Հայկ Ալումյանը: Նա նշեց, որ օրենքում նախատեսված չի նաեւ, թե որոշումը ով պետք է կայացնի՝ վճռաբեկ դատարանի պալատի նախագահը, թե՞ մեկ ուրիշը: Օրենսդրական անկատարության վերաբերյալ իր տեսակետները շարադրելիս նա նշեց, որ այս պայմաններում անգամ բողոքը գրասենյակի աշխատակցի գրությամբ վերադարձնելը լավագույն ելքը չի, որովհետեւ քաղաքացին դիմել է դատական պաշտպանության եւ պետք է դատական որոշում ունենա իր բողոքը չքննելու մասին:

Գործող օրենսդրության համաձայն քաղաքացիները վճռաբեկ դատարան կարող են դիմել առաջին ատյանի եւ վերաքննիչ դատարանի վճիռներից չբավարարվելու դեպքում: ՀՀ Քաղ. դատ. օր-ի 225 հոդվածի 1-ին մասի 1-ին ենթակետի համաձայն դատարանի օրինական ուժի մեջ մտած վճռի կամ որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է բերվում վճիռը կամ որոշումն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ եռամսյա ժամկետում: Այդ ժամկետը բաց թողնելու դեպքում վճռաբեկ բողոք կարող է բերվել, եթե առկա են նոր երեւան եկած հանգամանքներ, եւ այդ դեպքում վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու համար քաղաքացիները ստիպված են դիմել հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբաններին:

Հայաստանում Վճռաբեկ դատարան դիմելու համար հատուկ արտոնագիր ունեցող 9 փաստաբան կա: Օրենդրությամբ, ինչպես նշեցին փաստաբանները, բոլոր քաղաքացիների համար վճռաբեկ դատարանը հասանելի է: Քաղաքացիների հիմնական բողոքները կապված են վճռաբեկ դատարան դիմելու համար սահմանված 20.000 դրամ պետական տուրքի հետ: «Եթե մեր իրականության մեջ նվազագույն աշխատավարձը 5.000 դրամ է, ապա վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու համար սահմանված 20.000 դրամը չափազանց բարձր է: Դա նշանակում է, որ քաղաքացին 4 ամիս չպետք է ապրի: Իրավիճակն ավելի տխուր է դառնում, երբ հայցերը գումարային արտահայտությամբ են լինում», գտնում է Վճռաբեկ դատարան դիմելու համար հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբան Հովհաննես Գալյանը: Նա նշեց, որ գործող օրենսդրությունն անվճարունակ քաղաքացիների համար նախատեսում է պետական տուրքի վճարման տարժամկետում կամ ազատում:

Հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբան Ռուբեն Սահակյանը նույնպես այն կարծիքին է, որ Վճռաբեկ դատարան դիմելու համար նախատեսված 20.000 դրամը խիստ բարձր է եւ ոչ բոլոր անվճարունակ քաղաքացիներն են տեղյակ, որ այդ տուրքից կարելի է ազատվել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղ. եւ տնտ. գործերի պալատի նախագահ Արման Մկրտումյանը համամիտ էր, որ Վճռաբեկ պալատ դիմելու համար սահմանված 20.000 դրամ պետական տուրքը քաղաքացու նվազագույն աշխատավարձի համեմատ իսկապես շատ բարձր է: «Չի կարելի մարդուն զրկել արդարադատությունից, եթե այդ պահին նա գումար չունի», ասաց պարոն Ա. Մկրտումյանը եւ վստահեցրեց, որ բոլոր անվճարունակ քաղաքացիներն ազատվում են պետական տուրքից:

Քաղաքացիների մի մասը դժգոհ է նաեւ փաստաբաններից: Որոշ փաստաբաններ իրենց գրած բողոք-դիմումները ետ են վերցնում հաճախորդներին շանտաժի ենթարկելով՝ նրանցից իրենց ցանկալի գումար չստանալու դեպքում: Այլ, առավել հետաքրքիր պատճառաբանություններ էլ կան՝ հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանը վճռաբեկ դատարանում իր իսկ գրած բողոքը չներկայացնելը պատճառաբանում է դատավորի հետ իր մտերիմ կապերով եւ նման այլ «համոզիչ» փաստարկներով:

Փաստաբան Հովհաննես Գալյանը չհերքեց այս փաստը, սակայն էթիկայի կանոններից ելնելով՝ գերադասեց խոսել իր մասին. «Ես երբեք բողոքն իմ կամ որեւէ պաշտոնատար անձի նախաձեռնությամբ հետ չեմ վերցնում: Բողոքը հետ եմ վերցնում միայն իմ հաճախորդի նախաձեռնությամբ»: Պարոն Գալյանն այն կարծիքին չէ, որ փաստաբաններն, ինչպես նա- դատարանը անթերի չեն: «Երբեմն դատարանը բավարարում է ոչ այնքան հիմնավոր բողոք, երբեմն էլ մերժում է ապացույցների առումով շատ հիմնավոր բողոքը: Երբեք միանշանակ չես կարող ասել, թե ինչպես կվարվի վճռաբեկ դատարանը»,- ասաց պարոն Գալյանը:

Փաստաբանի համար անընդունելի է Վճռաբեկ դատարանի հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանների ինստիտուտը: Հովհաննես Գալյանն այն կարծիքին է, որ քաղաքացիների շահերից ելնելով՝ Վճռաբեկ դատարանի լիազորությունները պետք է ընդլայնել, միաժամանակ Վճռաբեկ դատարանին չընդունել իբր՝ ճշմարտության վերջին օղակ: «Ճշմարտության վերջին օղակը պետք է լինի Սահմանադրական դատարանը», իր համոզմունքն արտահայտեց պարոն Գալյանը:

ՀՀ Արդարադատության խորհրդի աշխատակազմի ղեկավար Իշխան Նազարյանի ասելով՝ ընթացիկ տարում իրենք քաղաքացիներից բազմաթիվ բողոք-դիմումներ են ստացել, որոնց մի մասը վերաբերում է առաջին ատյանի կամ վերաքննիչ դատարանների օրինական ուժի մեջ մտած վճիռների եւ որոշումների դեմ վճռաբեկ բողոք բերելիս առաջացած խոչընդոտներին: «Քաղաքացիների գանգատները վերաբերում են այն դեպքերին, երբ վերաքննիչ դատարանն իրենց պատշաճ ձեւով չի ծանուցում դատական նիստի վայրի եւ ժամանակի մասին, բնականաբար կայացված վճռի մասին տեղյակ չեն լինում եւ կորցնում են 15 օրվա ընթացքում վճռաբեկ բողոք բերելու հնարավորությունը», ասաց պարոն Նազարյանը:

Նա տեղեկացրեց, որ Արդարադատության խորհուրդը գանգատ-դիմումներ է ստացել նաեւ գործին մասնակից չդարձած անձանցից, որոնց իրավունքների ու պարտականությունների վերաբերյալ վճիռ է կայացվել: «Դիմումներում նրանք մասնավորապես նշում են, որ ընդհանրապես տեղյակ չեն եղել ներկայացված հայցադիմումի եւ կայացված վճռի մասին: Այդ ամենի մասին իմացել են միայն դատական ակտի կատարման ժամանակ», տեղեկացրեց Արդարադատության խորհրդի աշխատակազմի ղեկավարը:

Օրենդիր մարմնի ներկայացուցիչը՝ ԱԺ Պետաիրավական հանձնաժողովի նախագահ Ռաֆիկ Պետրոսյանը, անհրաժեշտ է համարում նաեւ Վճռաբեկ դատարան դիմելու հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանների ինստիտուտի վերացումը: «Փաստաբանը՝ փաստաբան է: Պետք չէ նրանց առանձնացնել, որովհետեւ բոլորն էլ նույն կրթությունն ունեն: Եթե փաստաբանն ի վիճակի է հիմնավոր վճռաբեկ բողոք ներկայացնել, ապա այն պետք է ընդունվի», կարծում է Ռաֆիկ Պետրոսյանը: Հիմք ընդունելով ստացված գանգատ-դիմումներն ու դրանց հիման վրա կատարված ուսումնասիրությունները՝ ԱԺ Պետաիրավական հարցերի հանձնաժողովի նախագահն ամենայն պատասխանատվությամբ հայտարարեց. «Դատարանները, որոնք կոչված են իրականացնելու սուբյեկտների իրավունքների պաշտպանությունն՝ առաջին հերթին իրենք են խախտում նրանց իրավունքները»:

«Կարծում եմ հատուկ արտոնագրի գաղափարը սխալ է, որով որոշակի մարդկանց շնորհել են վճռաբեկ դատարան դիմելու իրավունք, բոլորին պետք է տրվեր այդ հնարավորությունը: Հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ բողոք բերելը կարող էր լինել միայն նոր երեւան եկած հանգամանքի դեպքում: Մարդուն չի կարելի վերապահել դատարան դիմելու իրավունք, բայց միջնորդավորված ձեւով», ասում է ՀՀ փաստաբանների միության անդամ Հայկ Ալումյանը: Նրա կարծիքով, պետությունը չի աջակցում քաղաքացուն իր դատական պաշտպանությունն իրականացնելու հարցում նախ այն պատճառով, որ քաղաքացիական գործերով անվճար իրավաբանական օգնություն տրամադրելու կարգ չկա մեր երկրում, իսկ քրեական գործերով այդ իրավունքը չկա արտոնագիր ունեցողների համար: «Պետությունը անվճարունակ քաղաքացուն զրկում է այդ հնարավորությունից՝ ցույց տալով նրան միջնորդավորված ճանապարհը՝ հատուկ արտոնագիր ունեցող փաստաբանին: Քաղաքացին կդիմի Եվրոդատարան ու կշահի, քանի որ այսպես թե այնպես զրկված է դատական պաշտպանության հնարավորությունից», ավելացրեց փաստաբանը:

Քաղաքացու դատական պաշտպանության սահմանափակում է նաեւ վճռաբեկ բողոք բերելը եռամսյա ժամկետով սահմանափակելը: Ժամկետային այս սահմանափակումը, որ խորհրդարանը վավերացրեց երկու տարի առաջ, ըստ որի վճռաբեկ բողոք կարող է ներկայացվել վճիռը կամ որոշումը օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ եռամսյա ժամկետում մարդու իրավունքների պաշտպանության հնարավորությունների սահմանափակում է: ՀՀ Նախագահին առընթեր մարդու իրավունքների հարցերի հանձնաժողովն իր այս գնահատականն ամրագրել է 2002 թվականի տարեկան զեկույցում՝ նպատակահարմար համարելով օրենսդրական փոփոխությամբ շտկել վիճակը: Մասնավորապես, «շահագրգիռ կողմին հարգելի պատճառների առկայության դեպքում համապատասխան դատական ակտը վճռաբեկության կարգով բողոքարկելու իրավունք վերապահել նաեւ նշված ժամկետը լրանալուց հետո»:

Քաղ եւ տնտ. գործերի պալատի նախագահ Ա. Մկրտումյանը նույնպես բացասաբար է վերաբերվում դատական պաշտպանության իրավունքը եռամսյա ժամկետով սահմանափակելու փաստին: ՀՀ Քաղ. օրենսգիրքը նախատեսելով հայցային վաղեմության ինստիտուտը, որի ընդհանուր ժամկետը երեք տարի է (Քաղ. օրենսգրքի 332 հոդված), միաժամանակ սահմանել է, որ իրավունքի պաշտպանության մասին պահանջը դատարանը քննության է ընդունում հայցային վաղեմության ժամկետը լրանալուց անկախ (Քաղ. օրենսգրքի 335 հոդվածի 1 կետ): «Այսինքն յուրաքանչյուր մարդու իրավունք է վերապահված խախտված իրավունքները վերականգնելու համար դիմել դատարան, այդ թվում՝ վճռաբեկ դատարան: Նշված նորմերից ոչ մեկում դատական պաշտպանության իրավունքի որեւէ ժամկետային սահմանափակում նախատեսված չէ: Մինչդեռ այս փոփոխությամբ քաղաքացու դատական պաշտպանության իրավունքը սահմանափակվել է եռամսյա ժամկետով», ասաց պալատի նախագահը:

Պարոն Մկրտումյանը չհերքեց, որ այսօր Վճռաբեկ դատարանի գործունեությանը խոչընդոտող մի շարք հանգամանքներ կան, այդ թվում ճնշումներ: «Ինչպես ասում է ժողովուրդը՝ վերեւից ճնշումներ, կաշառքներ, դրանք բոլորն անցողիկ են: Դատավորը պետք է ազատվի եւ չվախենա իր ներքին եսից: Դրանից հասաս փախչել չի կարող», ասաց պարոն Մկրտումյանը:

ՎԻԿՏՈՐՅԱ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ

Թե ինչ պատահեց, երբ ուսուցիչը BMW գնեց

1998 թ. մարտի 20-ին Երեւանի բնակիչ Հենրիկ Մխիթարյանը Գերմանիայից BMW-318 մակնիշի մեքենա է գնել 1400 մարկով: Հայաստանում մաքսային աշխատակիցներն անհավանական համարելով մեքենայի առքուվաճառքի փաստաթղթային արժեքը՝ այն վերագնահատել են շուկայական արժեքով մոտ 2700 ԱՄՆ դոլար, որի դիմաց Հ. Մխիթարյանի ասելով 1400 դոլար մաքսատուրք են պահանջել: Չկարողանալով վճարել իր սպասածից անհամեմատ մեծ մաքսատուրքը՝ Հ. Մխիթարյանը մաքսատուրքի դիմաց մեքենան է առաջարկել: Մինչ կփորձեր շուկայում վաճառել մեքենան՝ մաքսատուրքը վճարելու համար, այն առգրավվել է Արագածոտնի մարզի ՆԳ վարչությունը ու տեղափոխել իր կայանատեղի, որտեղ մեքենան մնացել է մեկ տարի: Այդ ընթացքում Հ. Մխիթարյանի վճարելիք մաքսատուրքերին ավելանում են տույժերը: ՀՀ Պետեկամուտների նախարարությունը մեկ տարի հետո դիմում է դատարան գումարը գանձելու պահանջով:

Աջափնյակ եւ Դավթաշեն համայնքների առաջին ատյանի դատարանը 2000թ.-ի մայիսի 1-ին կայացրած վճռով բավարարել է ՀՀ Պետական եկամուտների նախարարության հայցադիմումը, որով վճռել է Հենրիկ Մխիթարյանից հօգուտ պետբյուջեի բռնագանձել 690 հազար 102 դրամ եւ 13802 դրամ՝ պետտուրք: Հ. Մխիթարյանը դատաքննությանը մասնակից չի դարձվել: «Դատական նիստը նշանակված էր ժամը 11:00-ին, սակայն սպասեցի մինչեւ 13:00-ն, հետո աշխատակիցներից մեկն ասաց, որ դատավորը չի լինելու, վաղը ներկայանամ: Հաջորդ օրը գնացի, ինձ ասացին, որ վճիռն արդեն կայացրել են, սակայն գումար չունեի այն բողոքարկելու համար, բացի այդ՝ փաստաբաններն անիմաստ համարեցին», պատմեց Հ. Մխիթարյանը: Քանի որ դատարանը վճռում նույնիսկ հարկ չի համարել առանձնացնել վճարելիք տուրքերը՝ տույժերից, Հ. Մխիթարյանի համար մինչ օրս անհասկանալի էր, թե ինչ հաշվարկով է դատարանը որոշել բռնագանձել 690 հազար 102 դրամ, որը չնայած մեկ տարվա ընթացքում գումարված բավականաչափ մեծ թվով տույժերին՝ շատ ավելի փոքր գումար է, քան իրենից պահանջել են մաքսայինը:

ԴԱՀԿ-ն մեքենան ներկայացրել է աճուրդի՝ մեքենայի վաճառքի մեկնարկային գինը սկսելով 1 մլն 200 հազար դրամով եւ կրկնաճուրդների արդյունքում վաճառել է 254 հազար դրամով: Թե ինչու հարկադիր կատարողները մեքենան աճուրդի դնելիս չեն առաջնորդվել ինվոյսով, որը մեքենան գնահատել էր 1 մլն 573.650 դրամ, այլ մեքենայի վաճառքի մեկնարկային գինը սկսել են գնահատվածից բավականին ցածր արժեքով եւ վերջում վաճառել խորհրդանշական՝ 254 հազար դրամով (435 դոլար), առայժմ ենթադրություններ կարող ենք անել:

Այս ամենով հանդերձ, Հ. Մխիթարյանը դեռեւս չի մարել ՀՀ Պետեկամուտների նախարարությանը վճարելիք մաքսատուրքը եւ դրան գումարված տույժերը: Մեքենայի եւ Հ. Մխիթարյանի ընտանիքին պատկանող հեռուստացույցի վաճառքից գոյացած 299 հազար դրամից 265 343 դրամը ԴԱՀԿ-ն փոխանցել է պետբյուջե որպես ֆիզիկական անձից գանձված ավելացված արժեքի հարկ, մնացածով մարել է դատարանին վճարելիք պետտուրքը եւ աճուրդի կազմակերպման ծախսերը: Պետբյուջեին ունեցած պարտքի մյուս մասը Հ. Մխիթարյանը պետք է վճարեր անձնական գույքով: Աճուրդի են հանվում նաեւ տան մյուս իրերը՝ դաշնամուր, կահույք, որոնք չեն վաճառվում:

Տեսնելով, որ մեքենան անգամ ԴԱՀԿ-ին տրամադրելով չի ազատվում պետությանն ունեցած պարտքերից՝ Հենրիկ Մխիթարյանն արդեն ըմբոստացել է եւ փորձել ՀՀ Նախագահի վերահսկողական ծառայությունից բացատրություն ստանալ կազմակերպված թալանի մասին: Հանրապետության գլխավոր հարկադիր կատարող Ա. Ավագյանը ՀՀ Նախագահի վերահսկողական ծառայության պետի գրությանն ի պատասխան ներկայացրել է աճուրդից գոյացած գումարների բաշխման հերթականությունը եւ տեղեկացրել, որ «կատարողական գործողությունները շարունակվում են»: Ի վերջո բռնագանձումը տարածում են նրա կենսաթոշակի 50%-ի վրա: «40 տարի մանկավարժ եմ աշխատել, որի դիմաց մոտ 8000 դրամ թոշակ եմ ստանում, բայց պարզվում է, քանի դեռ կենդանի եմ՝ այս պետությանը պարտք եմ, թոշակիս կեսն էլ դեռ պետք է տամ»:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Գաղտնի դատավարություն թեյնիկի, շաքարամանի եւ կաթնամանի համար

Երեւանի բնակիչ Ա. Պետրոսյանը 1849 թ.-ի արտադրության իրենց հնաոճ սպասքը 2000 թ.-ի հունիսին հանձնել է Ս. Գալոյանին՝ վերաարծաթապատման եւ ոսկեջրման համար: Սակայն Ս. Գալոյանը ոչ միայն չի կատարել նշված աշխատանքները, այլեւ փչացրել է սպասքը, որն այդ վիճակում անգամ մեծ դժվարությամբ են կարողացել ետ ստանալ նրանից: Վիճաբանելուց հետո կողմերը պարտավորագիր են ստորագրել, ըստ որի, Ս. Գալոյանը պետք է փոխհատուցեր վնասը՝ սպասքը վերականգնելու համար իրենց վճարելով 350 ԱՄՆ դոլար: Պարտավորագրի բովանդակությունը դատական երեք ատյաններում վիճարկելուց հետո Ս. Գալոյանը կատարել է պարտավորությունը՝ Ա. Պետրոսյանին վճարել է 350 ԱՄՆ դոլար: Սակայն, մեկ տարի հետո դիմել է դատարան՝ պարտավորագրի երկրորդ մասը կատարելու պահանջով, ըստ որի՝ Ա. Պետրոսյանը նրան պետք է վերադարձներ փչացրած սպասքը՝ թեյնիկը, շաքարամանն ու կաթնամանը:

Երեւան քաղաքի Կենտրոն եւ Նորք-Մարաշ համայնքների առաջին ատյանի դատավոր Էդիկ Ավետիսյանը 2003 թ.-ի ապրիլի 16-ին քննել է Ս. Գալոյանի

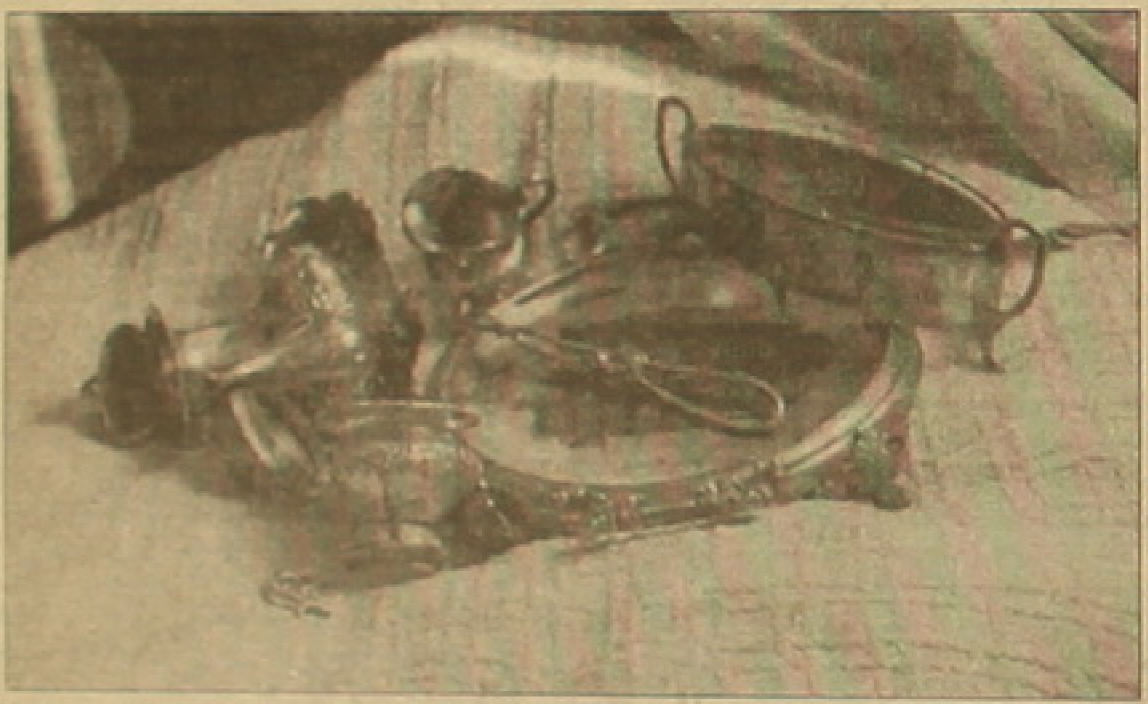

հայցադիմումը եւ վճռել Ա. Պետրոսյանին պարտավորեցնել հայցվորին վերադարձնել թեյնիկը, շաքարամանն ու կաթնամանը կամ վճարել 395 ԱՄՆ դոլար: Այն դեպքում, երբ հայցվորն իր հայցադիմումով դատարանին խնդրել է վերադարձնել կամ սպասքը, կամ ապրանքագիտական փորձաքննությամբ սահմանված երեք անուն սպասքի արժեքը՝ 90 հազար դրամ: Չկարողանալով մեկնաբանել հայցվորին լավություն անելու դատավոր Է. Ավետիսյանի մեծ ցանկությունը, ըստ որի պահանջված 90 հազար դրամի փոխարեն վճռել է Ս. Գալոյանին վերադարձնել 395 ԱՄՆ դոլար եւ այն էլ պատասխանողներին դատաքննությանը մասնակից չդարձնելով, Ա. Պետրոսյանը որոշել է բողոքարկել դատարանի վճիռը:

Ա. Պետրոսյանը հայտնեց, որ հայցը դատարան էր ներկայացվել վճիռը կայացնելուց ավելի քան մեկ տարի առաջ, դատական առաջին նիստին ինքն ու կինը ներկայացել են եւ նիստը հետաձգելու մասին միջնորդություն են ներկայացրել դատարանին՝ խնդրելով փաստաբան ընտրելու հնարավորություն ընձեռել իրենց: Դատավորը բավարարել է միջնորդությունը եւ հայտնել, որ դատական նիստի օրվա ու ժամի մասին կտեղեկացնեն: «Անցել է ավելի քան մեկ տարի, սակայն ծանուցագիր չենք ստացել: Վճռի մասին տեղեկացանք միայն այն ժամանակ, երբ ԴԱՀԿ-ից ներկայացան գումարը բռնագանձելու համար», պատմեց Ա. Պետրոսյանը: Մինչդեռ, դատավորը վճռում արձանագրել է, որ «պատշաճ ձեւով տեղեկացվել էին դատական նիստի ժամանակի եւ վայրի մասին: Եթե անգամ ծանուցված լինելով չեն ներկայացել՝ օրենքը դատարանին պարտավորեցնում է վճիռը կազմելուց անմիջապես հետո պատշաճ ձեւով ուղարկել գործին մասնակցող անձանց: Ա. Պետրոսյանը հայտնեց, որ գործին կցված են տարբեր օրերի վերաբերյալ մի շարք ծանուցագրեր, որոնցից ոչ մեկը իրենք չեն ստորագրել: Որ դատարանը նրանց չի ծանուցել դատական նիստի մասին՝ հիմնավորվում է նաեւ «Հայփոստ» ՓԲԸ-ի տեղեկանքով. «01.01.03 թ.-ից մինչեւ 08.09.03 թ.-ը Ա. Պետրոսյանը պատվիրված նամակ չի ունեցել, բացի Բեյրութից»:

Ա. Պետրոսյանը փորձել է վճիռը բողոքարկել քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան, գտնելով, որ դատարանը զրկել է իրեն իր իրավունքները դատարանում պաշտպանելու հնարավորությունից եւ արդյունքում կայացրել է ապօրինի վճիռ: «Համապատասխան փաստաթղթերով հիմնավորելով, որ մենք պատշաճ ծանուցված չենք եղել դատական նիստի օրվա ու ժամի մասին, որի հետեւանքով բաց ենք թողել բողոքարկման սահմանված ժամկետը, խնդրել ենք հարգելի համարել այն եւ քննության առնել մեր վերաքննիչ բողոքը, սակայն դատարանը մերժեց վերականգնել բաց թողնված ժամկետը եւ չընդունեց մեր բողոքը», հայտնեց նա: Ա. Պետրոսյանը բողոքարկման համար բաց թողնված ժամկետը վերականգնելու խնդրանքով դիմել է նաեւ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նախագահին, որին ի պատասխան Վճռաբեկ դատարանի գրասենյակի պետ Շ. Մանուկյանը պատասխանել է. «Օրինական ուժի մեջ մտած վճռի դեմ կարող է բերվել վճռաբեկ բողոք հատուկ արտոնագիր ունեցող եւ վճռաբեկ դատարանում գրանցված փաստաբանների միջոցով, եթե գործը վերանայելու համար առկա են նոր երեւան եկած հանգամանքներ»:

Գրասենյակի պետի պատասխանը կտրուկ հակասում է Դատարանների նախագահների խորհրդի 2000 թ. դեկտեմբերի 22-ի թիվ 36 որոշմանը, որի 2-րդ կետը սահմանում է. ***«Դատարաններին պարզաբանել, որ բողոքարկման բաց թողած ժամկետների վերականգնման վերաբերյալ դիմումները քննության առնելիս պետք է մանրամասն հետազոտվեն ժամկետների բաց թողնման պատճառները: Եվ բոլոր այն դեպքերում, երբ ժամկետը բաց է թողնվել բողոք բերողի կամքից անկախ պատճառներով (հիվանդություն, անհաղթահարելի ուժ, դատական ակտերի կայացման մասին անտեղյակ լինելը ոչ իր մեղքով եւ այլն), ժամկետի բացթողումը պետք է ճանաչել հարգելի»:***

Նույն որոշման 3-րդ կետում ասվում է. «Որպես կանոն, բողոքարկման բաց թողնված ժամկետը պետք է դիտվի հարգելի եւ վերականգնվի նաեւ այն դեպքում, երբ ժամկետը բաց է թողնվել դատարանի կողմից դատական ակտի պատճենը օրենքով նախատեսված ժամկետից ավելի ուշ հանձնելու պատճառով»:

Ա. Պետրոսյանի ներկայացրած փաստերը լիովին բավարար էին նրա բողոքն ընդունելու ու քննելու համար: Բացի այդ, նա միջնորդությունն ուղղել է Վճռաբեկ դատարանին եւ գրասենյակի պետի պարտականությունը չէր դատարանին ուղղված միջնորդությանը գրությամբ պատասխանելը, որի տրամաբանությունից ելնելով, եթե չկան նոր երեւան եկած հանգամանքներ, կնշանակի՝ մեր դատական պաշտպանությունը պետք է սահմանափակվի դատական մեկ ատյանով:

ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Երեւանի Էրեբունի համայնքի Աթոյան անցուղու 6 շենքերի (17, 3, 5, 9, 7, 13) մի խումբ բնակիչներ հուլիսի 26-ին փոստով ստացված նամակից տեղեկացան, որ Էրեբունի եւ Նուբարաշեն համայնքների առաջին ատյանի դատարանն իրենց դեմ վճիռ է կայացրել՝ որոշելով «Բնակիչներ Համլետ Հակոբյանից, Գեւորգ Ասատրյանից, Լյուդվիգ Դավթյանից, Ալբերտ Պետրոսյանից եւ Նելլի Հովակիմյանից հօգուտ «Արեշ» համատիրության բռնագանձել համապատասխանաբար 48.147, 53.586, 79.609, 66.489 եւ 57.040 դրամ»: Նշված գումարները, ըստ հայցվոր «Արեշ» համատիրության, 1998-ից ի վեր բնակիչների՝ համատիրությանն ունեցած պարտքերն են, որ գոյացել են բազմաբնակարան շենքերի սպասարկման ծառայության վարձերից: Դիմելով դատարան՝ «Արեշ» համատիրությունը խնդրել է նշված բնակիչներին «պարտավորեցնել կատարել համատիրության նկատմամբ ունեցած դրամական պարտավորությունները, որոնք վերջիններս տարբեր պատճառաբանություններով խուսափում են կատարել»:

2003թ. հուլիսի 10-ին նշանակված դատական նիստին բացի հայցվոր «Արեշ» համատիրության կառավարիչ Հրաչ Նիկողոսյանից եւ նրա շահերը ներկայացնող Ինգա Հակոբյանից դատարան էին ներկայացել միայն պատասխանող Գեւորգ Ասատրյանի կինը՝ Ելենա Ասատրյանը, եւ Աթոյան անցուղի 17 շենքի բնակիչ Վարդան Հախյանը, որի դեմ եւս համատիրությունը նախապես հայց էր ներկայացրել: Ըստ վճռի, դատարանը վերջինիս նկատմամբ գործի վարույթը կարճել էր քաղ. գործը դեռեւս դատաքննության չնշանակված, հայցվոր «Արեշ» համատիրությունը միջնորդություն է ներկայացրել դատարան, պատասխանող Վարդան Հախյանի մասով հայցից հրաժարվել եւ խնդրել է նրա մասով վարույթը կարճել»: Առանց պարզելու մնացած 4 պատասխանողների դատարան չներկայանալու պատճառը՝ դատավոր Հ. Մարգարյանը սկսել է դատական նիստը: «Ես ներկայացա եւ ասացի, որ Գեւորգ Ասատրյանի կինն եմ եւ որ ամուսինս աշխատանքի լինելու պատճառով չի կարող գալ դատարան: Նիստի քարտուղար Ա. Կարապետյանն ասաց. «Ոչինչ, որ ամուսինը չկա, կգրենք կինն է ներկայացել: Ապա դատավորն ասաց, որ պետք է կանչել համատիրության նախագահին, եկան կառավարիչը եւ ինժեները: Հետո սկսեց խոսել մեր հարեւան Վարդան Հա-

Վճարեք համատիրությանը կամավոր-պարտադիրի սկզբունքով

Պարտավորեցնում է դատարանը

խյանը, որը, դիմելով կառավարչին, խնդրեց ապացուցել, որ մենք համատիրության անդամ ենք եւ մասնակցել ենք համատիրության ժողովներին: Քանի որ կառավարիչը չկարողացավ ապացույցներ ներկայացնել, դատավորն ասաց՝ գնացեք համատիրություն, պարզաբանեք այդ ամենը եւ 14.30 վերադարձեք դատական նիստը շարունակելու: Եկանք համատիրություն, բայց կառավարիչը մինչեւ 14.30 չեկավ: Այդ ժամանակ Վարդանը ասաց՝ դուք մի եկեք, էսօր բան չի լինի, գնամ դատավորին ասեմ, որ կառավարիչը չեկավ: Վարդանը վերադառնում է, տեսնում է կառավարիչը դատավորի մոտ է, որոշ փաստաթղթեր են դրված սեղանին: Վարդանին ասում են՝ գնա, մենք կկանչենք: Հետո, առանց մեզ կանչելու, վճիռ են կայացնում»,-պատմում է Ելենա Ասատրյանը:

Հուլիսի 10-ին կայացրած վճռով դատարանը «Արեշ» համատիրության հայցը բավարարել է մասնակի. «Պատասխանողներ Համլետ Հակոբյանից, Գեւորգ Ասատրյանից, Լյուդվիգ Դավթյանից, Ալբերտ Պետրոսյանից եւ Նելլի Հովակիմյանից հօգուտ «Արեշ» համատիրության բռնագանձել համապատասխանաբար 48.147, 53.586, 79.609, 66.489 եւ 57.040 դրամ որպես դրամական պարտավորության գումար, ինչպես նաեւ հայցվորի կողմից մուծված պետ տուրքի՝ յուրաքանչյուրի մասի գումարը: Պատասխանող Վարդան Հախյանի մասով գործի վարույթը կարճել՝ հայցվորի կողմից հայցից հրաժարվելու հիմքով»: Վարդան Հախյանի մասով հայցից հրաժարվելու պատճառը պարզելու մասին մեր հարցին ի պատասխան, համատիրության կառավարիչ Հրաչ Նիկողոսյանը նախ ասաց, թե նա վճարել է պահանջվող գումարը, ապա, վճարման անդորրագիրը ներկայացնելու մեր պահանջից հետո, «խոստովանեց», թե վերջինս պարտավորվել է վճարել: Սակայն, պարտավորվածության մասին ոչ մի գրավոր փաստաթուղթ չներկայացրեց:

Վճռում, ելնելով հայցադիմումից, դատարանը նշել է, որ «Արեշ» համատիրության պահանջն օրինական եւ հիմնավոր է, բխում է «Համատիրության մասին» ՀՀ օրենքի 22, 24, 28, եւ «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 9 եւ 10 հոդվածների պահանջներից: «Համատիրության մասին» օրենքի 22-րդ հոդվածի 2-րդ կետը սահմանում է, որ համատիրության անդամներ են համարվում համատիրության պետական գրանցման պահից համատիրության փայի նկատմամբ սեփականության իրավունք ունեցող անձինք, իսկ նույն օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին կետը սահմանում է, որ համատիրության անդամները պարտավոր են օրենքով եւ համատիրության կանոնադրությամբ սահմանված կարգով կատարել պարտադիր նորմերի կատարմանն ուղղված վճարներ: Համատիրությանն անդամակցելը կամավոր է, բազմաբնակարան շենքի, շինության ցանկացած սեփականատեր կարող է դառնալ համատիրության անդամ՝ դրա մասին դիմումի տրման եւ համատիրության գրանցամատյանում գրանցման օրվանից (հոդված 25): Աթոյան անցուղու նշված շենքերի բնակիչները համատիրության անդամ չեն հանդիսանում: «Համատիրությունը ստեղծվել է 98թ., բայց մենք չենք իմացել: Երբեւէ անդամակցության դիմում չենք ներկայացրել, համատիրության ժողովներին չենք հրավիրվել: Էս մի տարի է, սկսել են վարձերը պահանջել, նոր իմացել ենք, որ համատիրություն կա»,-ասում է 3-րդ շենքի բնակիչ Գեւորգ Ասատրյանը՝ անօրինական համարելով իրենցից դատական կարգով գումարի գանձումը:

Համատիրության կառավարիչ Հրաչ Նիկողոսյանը չառարկեց, որ գործով անցնող բնակիչները համատիրության անդամ չեն հանդիսանում: Խուսափելով մեզ ցույց տալ համատիրության գրանցամատյանը՝ նա ասաց. «Եթե ասում են, որ անդամ չեն, ուրեմն անդամ չեն: Բայց դա նրանց չի ազատում պարտադիր վճարում կատարելուց»: Հետեւաբար, կասկածելի է այն հիմքերից մեկը, որով դատարանը բավարարել է համատիրության հայցը. «Արեշ» համատիրության պահանջն օրինական եւ հիմնավոր է, բխում է «Համատիրության մասին» ՀՀ օրենքի 22, 24, 28 հոդվածների պահանջներից»: Կառավարչի համոզմունքը, հավանաբար, բխում է «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի պահանջներից: Օրենքի 9-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ «Ընդհանուր բաժնային սեփականության յուրաքանչյուր սեփականատեր պարտավոր է իր բաժնին համաչափորեն մասնակցել պարտադիր նորմերի պահանջների կատարմանն ուղղված ծախսերին, հարկերին, տուրքերին եւ մյուս վճարներին, ինչպես նաեւ գույքի պահպանման եւ շահագործման այլ ծախսերին: Սեփականատիրոջ կողմից իրեն պատկանող շինության չօգտագործումը կամ ընդհանուր բաժնային սեփականությունից օգտվելուց հրաժարվելը հիմք չի հանդիսանում պարտադիր նորմերի իրականացման համար սահմանված ծախսերին նրա մասնակցելուց լրիվ կամ մասնակիորեն ազատվելու համար»:

Այսինքն՝ շենքերի սեփականատերերը պետք է վճարումներ կատարեն համատիրությանը, որպեսզի վերջինս իրականացնի պարտադիր նորմերի պահանջները: Պարտադիր նորմերի մեջ ներառվում են հակահրդեհային, սանիտարական, քաղաքաշինական, կոմունալ սպասարկման եւ այլ միջոցառումները: Աթոյան անցուղու բնակիչները պնդում են, թե «Արեշ» համատիրությունը իրենց շենքերի սպասարկում, իրականում, չի իրականացնում: «Մեր շենքում երբեք ոչինչ չի վերանորոգվել: Շենքի նկուղ լցված ջուրը մեր սեփական միջոցներով ենք սարքել, խողովակ էր պայթել, գումար հավաքեցինք, եկան սարքեցին, մենք պատրաստ ենք երբ ինչ-որ բան պատահի, գան գործ անեն, վճարենք: Կողքի մուտքի տանիքը կաթում է, բնակիչներից մեկը դիմել է համատիրությանը, թե՝ ես մուծում անում եմ, եկեք սարքեք, ասել են՝ քո տված 3000-ով մի հատ շիֆեր կառնենք», պատմում է Գեւորգ Ասատրյանը: Ըստ Պետրոսյան Ավետիքի՝ (Աթոյան 7) «33 տարի է, կոմունալ ծախսերը մենք ենք հոգում, ջուրը տուրբայից գնում է, բայց մենք ենք փող հավաքում, սարքում»: «Տանիքը կաթում է, դիմել ենք համատիրություն, բայց ասում են՝ երբ բոլորը մուծեն, կնորոգենք»,-բողոքում է Աթոյան 5-ի բնակչուհի Մարետա Ալեքսանյանը:

«Արեշ» համատիրության կառավարիչը ոչ մեզ, ոչ էլ դատարանին չի ներկայացրել գրավոր ապացույցներ, թե շենքերի սպասարկման համար կատարած ինչ ծախսերի համար է պահանջում Աթոյան անցուղու բնակիչներից գանձել նշված գումարները: Ինչը, սակայն, չի խոչընդոտել դատարանին բավարարել նրա հայցը: Աթոյան անցուղու նշված շենքերի բնակիչները համաձայն չեն դատարանի վճռի հետ: «Ես ուզում եմ բողոքարկել դատարանի վճիռը, որտեղ նշված է, թե պատասխանող Գեւորգ Ասատրյանը հայցն ընդունեց եւ հայտնեց, որ ինքն, իրոք, հայցվորի նկատմամբ դրամական պարտավորություն ունի եւ չվճարելը կապված է ֆինանսական միջոցների բացակայության հետ,-վրդովված հայտնում է Գեւորգ Ասատրյանը: Ես ընդհանրապես նիստին չեմ մասնակցել, ինչպե՞ս կարող էի խոստանալ առաջին հնարավորության դեպքում այդ գումարը վճարել: Իմ փոխարեն կինս է ներկայացել, որը բացի ներկայանալուց ոչինչ չի հասցրել ասել, որովհետեւ դատավորը նիստը ընդհատել է, ապա գաղտնի կերպով վճիռ կայացրել»:

Էրեբունի եւ Նուբարաշեն համայնքների առաջին ատյանի դատարանի կայացրած այս վճիռը բնակիչները կարող էին բողոքարկել ՀՀ քաղաքացիական գործերով վերաքննիչ դատարան՝ հրապարակման պահից 15-օրյա ժամկետում: Ըստ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 138 հոդվածի՝ վճիռը կայացնելուց անմիջապես հետո նախագահողը դատական նիստում հրապարակում է վճռի եզրափակիչ մասը եւ հայտարարում, թե գործին մասնակցող անձինք երբ կարող են ծանոթանալ վճռի բնագրին: Իսկ նույն օրենսգրքի 139 հոդվածի համաձայն՝ դատարանի վճիռը, այն կազմելուց անմիջապես հետո, պետք է պատշաճ ձեւով ուղարկվեր գործին մասնակցող անձանց: Ընդ որում՝ վճռի բնագրի կազմելը կարող է հետաձգվել ոչ ավելի, քան երեք օրով: Մինչդեռ հուլիսի 10-ին կայացած դատական նիստի վճռի հրապարակման պահին Աթոյան անցուղու բնակիչները ոչ միայն դատարանում չեն եղել, այլեւ այն փոստով ստացել են միայն հուլիսի 26-ին, երբ արդեն բաց թողնված է համարվում Վերաքննիչ դատարան բողոքարկելու ժամկետը:

ԼԻԱՆԱ ՍԱՅԱԴՅԱՆ

Հուսեյնին կհարցաքննի ԿՀՎ-ն

Բուշը կողմ է մահապատժի

Իրաքում օրերս ձերբակալված նախկին բռնակալ Սադդամ Հուսեյնի հարցաքննությամբ զբաղվելու են Կենտրոնական հետախուզական վարչության մասնագետները: Այդ մասին երեկ հայտարարել է ԱՄՆ պաշտպանության նախարար Դոնալդ Ռամսֆելդը: Նրա խոսքերով, ԿՀՎ տնօրեն Ջորջ Թենեթը մոտ ժամանակներս նշանակելու է գերատեսչության այն աշխատակիցներին, որոնք պետք է հարցաքննեն Սադդամ Հուսեյնին:

Ռամսֆելդը չի մանրամասնել՝ քիչ թե շատ նշանակալի որեւէ տեղեկություն ստացվե՞լ է արդյոք Հուսեյնի առաջին հարցաքննությունների ժամանակ: ԱՄՆ բանակի բրիգադային գեներալ Մարտին Դեմփսին իր հերթին Ասոշիեյթեդ պրեսի թղթակցին հայտնել է, որ Հուսեյնի ձերբակալությունից հետո ստացված տվյալների շնորհիվ ամերիկացիները ձերբակալել են Բաաս կուսակցության մի քանի բարձրաստիճան ակտիվիստների, որոնք ֆինանսավորում էին պարտիզանական խմբերին:

Պենտագոնում անցկացված մամլո ասուլիսում Ռամսֆելդը հայտարարել է, որ թեեւ Սադդամ Հուսեյնին պաշտոնապես չի տրվել ռազմագերու կարգավիճակ, բայց նրա հետ վարվում են Ժնեւի միջազգագրերին համապատասխան: Ներկայումս Հուսեյնին պահում են այնպիսի բանտային պայմաններում, որոնք բնավ չեն տարբերվում ռազմագերիների համար ստեղծվող պայմաններից:

Նախագահ Ջորջ Բուշը ABC հեռուստաընկերությանը տված հարցազրույցում ընդգծել է, որ Սադդամ Հուսեյնը սեփական հանցանքների համար արժանի է մահապատժի: Բուշի կարծիքով, նա «դաժան է, մարդասպան, նողկալի բռնակալ, որն արժանի է արդարացի պատժի»:

Միաժամանակ Բուշն ասել է, որ պատժաչափը պետք է որոշի ոչ թե ԱՄՆ նախագահը, այլ Իրաքի քաղաքացիները: Նրա խոսքերով, ամերիկացիները չպետք է մասնակցեն դատավարությանը: Այդուհանդերձ ABC-ն նշում է, որ Բուշի կարծիքը կարող է վճռական ազդեցություն գործել դատարանի որոշման վրա:

Սպիտակ տունը պնդում է, թե Հուսեյնը մեղավոր է 300 հազար անձանց մահվան համար: Նախագահ Բուշի կարծիքով, Իրաքում զանգվածային բնաջնջման զենքի գոյությանը վերաբերող հետախուզական տվյալները բավարար են եղել պատերազմ սկսելու համար: «Ի՞նչ տարբերություն: Եթե նա՛ զենք հայթայթեր, միեւնույն է, վտանգավոր կլիներ: Սեպտեմբերի 11-ից հետո զենք ձեռք բերելու փորձերի վտանգը չափազանց լուրջ է», ընդգծել է Բուշը:

Պ. Բ.

Պայթյուն եւ զոհեր Բաղդադի կենտրոնում

Երեկ առավոտյան Բաղդադի կենտրոնից ոչ հեռու ընկած Ալ Բայա շրջանում տեղի ունեցած պայթյունից առնվազն 22 մարդ է զոհվել: Կան վիրավորներ, որոնցից շատերը ծանր վիճակում են: Բաղդադի ոստիկանապետ Համիդ Սաբահ Ֆահեդը հայտարարել է, որ պայթյունն ահաբեկչություն է, քանի որ տվյալ վայրում «ռազմական թիրախներ չկան»:

Ֆրանսպրեսի տվյալներով, կա միջադեպի երկու վարկած: Ըստ առաջինի, պայթել է պայթուցիկով լցված մի բենզատար: Երկրորդ վարկածի համաձայն, մեկ ուրիշ ավտոմեքենա բախվել է բենզատարին եւ պայթեցրել: Խաչմերուկում տեղի ունեցած պայթյունը լուրջ վնասներ է պատճառել շրջակայքին, զոհվել են մարդիկ, այրվել ավտոմեքենաներ: Բենզատարը եւ մերձակա միկրոավտոբուսներից մեկը վերածվել են մետաղակույտերի:

Ականատեսներից մեկը պատմել է, որ ինքը տեսել է, թե խաչմերուկում բենզատարն ինչպես է հետեւել ամերիկյան պահակախմբին: Ոստիկանության տվյալներով, ճամփեզրին դրված պայթուցիկ սարքը գործի է դրվել բենզատարի անցնելու պահին: Նման պայթուցիկներ վերջերս հաճախ են օգտագործում իրաքցի պարտիզաններն ամերիկյան պարեկախմբերի դեմ:

Արաբերեն հաղորդումներ հեռարձակող ամերիկյան «Սավա» ռադիոկայանը նշել է, թե պայթուցիկով լցված ավտոմեքենան բախվել է միկրոավտոբուսի: Սակայն Իրաքի փոխարտգործնախարար Ահմեդ Կախիմ Իբրահիմը հայտարարել է, որ պայթյունը տեղի է ունեցել այդտեղից մի քանի մետր հեռու գտնվող ոստիկանական տեղամասի վրա մահապարտ ահաբեկչի կատարած անհաջող հարձակման հետեւանքով: Փոխնախարարի տվյալներով, բենզատարը շարժվել է դեպի ոստիկանատուն, բայց անսպասելիորեն բախվել է միկրոավտոբուսի եւ ժամանակից շուտ պայթել:

Ավելի վաղ՝ կիրակի օրը, Խալիդիա քաղաքում ոստիկանական տեղամասի մոտ պայթեցվել էր ականված ավտոմեքենա: Այդ օրը զոհվել էր 17 մարդ: Երկուշաբթի օրն ահաբեկիչները Բաղդադում ոստիկանական երկու տեղամասերի մոտ պայթեցրել էին ականված ավտոմեքենաներ:

ԱՄՆ-ը, Ֆրանսիան եւ Գերմանիան մտադիր են կրճատել Իրաքի պարտքերը

Երեկ **«Ազգում»** հաղորդում հրապարակվեց Իրաքի պարտքը մասամբ չեղյալ հայտարարելու Ֆրանսիայի պատրաստակամության մասին, որն արտահայտվել էր դեկտեմբերի 15-ին իրաքյան պատվիրակության հետ Ֆրանսիայի արտգործնախարարի եւ նախագահի հանդիպումների ժամանակ: Հաջորդ օրն ԱՄՆ նախկին պետքարտուղար Ջեյմս Բեյքերը որպես իր երկրի հատուկ դեսպանորդ այցելեց Փարիզ եւ Բեռլին, որպեսզի Ֆրանսիայի եւ Գերմանիայի ղեկավարներին վերջնականապես համոզի, որ Իրաքի վերականգնումը չափազանց դժվար կլինի, եթե իրաքցիների 120 միլիարդանոց արտաքին պարտքի զգալի մասը չեղյալ չհայտարարվի:

BBC-ն հաղորդում է, որ Ֆրանսիայի եւ Գերմանիայի ղեկավարները Բեյքերի հետ հանդիպումներ ունենալուց հետո արտահայտել են Իրաքի պարտքերը կրճատելու իրենց մտադրությունը: Գերմանիայի կանցլեր Գերհարդ Շրյոդերի մամլո քարտուղարը նշել է, որ բանակցություններում քննարկվել է նաեւ իրաքցիների պարտքը վերաձեւակերպելու հնարավորությունը: Խոսվել է նաեւ Իրաքի հետպատերազմյան վերակառուցմանն առնչվող պայմանագրերի կնքման մասին, սակայն մանրամասնություններ չեն հաղորդվում:

Ֆրանսիան նախագահում է վարկատու հարուստ երկրների «Փարիզյան ակումբում», որին Իրաքի նախկին վարչակազմը ընդհանուր առմամբ պարտք է 40 մլրդ դոլար: Ակումբի մյուս անդամների հետ համաձայնության հասնելը թերեւս այնքան էլ դյուրին չլինի, քանի որ վարկատու երկրների մի մասը պարտքերի կրճատումից առաջ անհրաժեշտ է համարում Իրաքում առավել ներկայացուցչական կառավարության ստեղծումը: Բացի դրանից, ակումբում համոզված են, որ Իրաքի տնտեսական զարգացման ծրագրերի մշակմանն անպայման պետք է մասնակցի Միջազգային արժութային հիմնադրամը:

Ինչեւէ: ԱՄՆ-ի եւ Ֆրանսիայի նախագահները եւ Գերմանիայի կանցլերը երեկ համատեղ հայտարարություն են տարածել Իրաքի արտաքին պարտքի զգալի մասը դուրս գրելու պատրաստակամության մասին: «Պարտքի կրճատումը կենսական նշանակություն ունի, որպեսզի իրաքցիները կարողանան կառուցել ազատ եւ բարգավաճ Իրաք», մասնավորապես նշվում է համատեղ հայտարարության մեջ, որը տարածել է Սպիտակ տան մամլո ծառայությունը: Կրճատման կոնկրետ չափերը որոշվելու են մոտ ժամանակներս:

Ինչ վերաբերում է Ռուսաստանին, ՌԴ ԱԳՆ-ից Ինտերֆաքսի գործակալության ստացած տվյալները վկայում են, որ այդ երկիրն առայժմ հակված չէ կրճատելու Իրաքի պարտքերի իր բաժինը, որը հասնում է 8 մլրդ դոլարի: ՌԴ փոխարտգործնախարարներից մեկի խոսքերով, Իրաքն «այնքան էլ աղքատ երկիր չէ», որպեսզի Ռուսաստանը չեղյալ հայտարարի պարտքերի մի մասը:

Այս շաբաթ Ջեյմս Բեյքերը կբանակցի Ռուսաստանի, Իտալիայի եւ Մեծ Բրիտանիայի վարչապետների հետ:

ՎՐԱՍՏԱՆ

Նինոն չհամոզեց Աբաշիձեին, Մայլսն է փորձում

Վրաստանի կենտրոնական իշխանությունների եւ Աջարիայի ինքնավարության առաջնորդ Ասլան Աբաշիձեի միջեւ առկա ճգնաժամը հաղթահարելուն ձեռնամուխ է եղել Թբիլիսիում ԱՄՆ դեսպան Ռիչարդ Մայլսը: Սա, անշուշտ, Վրաստանի նման երկրի համար անբնական երեւույթ չէ: Մայլսը կարեւոր դերակատարություն է ունեցել Էդուարդ Շեւարդնաձեին իշխանությունից հեռացնելու գործընթացում, եւ պետական հեղաշրջում իրականացրած եռյակը՝ Նինո Բուրջանաձեն, Միխայիլ Սաակաշվիլին եւ Զուրաբ Ժվանիան, ստիպված կլինեն անգամ ներքաղաքական հարցերում հաշվի առնել ամերիկացիների խորհուրդները: «Վերջին տարիներին Վրաստանի եւ Աջարիայի հարաբերությունները բնական չէին: Այժմ կան որոշ ակնկալիքներ եւ հնարավորություններ կարգավորելու դրանք», Բաթումում Աբաշիձեի հետ բանակցություններից հետո ասել է Մայլսը: ԱՄՆ դեսպանը Բաթում էր մեկնել Աբաշիձեին համոզելու, որպեսզի վերջինս չբոյկոտի հունվարի 4-ին կայանալիք արտահերթ նախագահական ընտրությունները: Մեկ շաբաթ առաջ նմանօրինակ առաքելությամբ Բաթում էր մեկնել գործող նախագահ Բուրջանաձեն: Տիկին Նինոն մոտ 6 ժամ բանակցել էր Աբաշիձեի հետ, սակայն վերջինս չէր համոզվել: Երեկոյան «Ռուսթավի-2» հեռուստաընկերությունը հաղորդեց, որ Մայլսին եւս չի հաջողվել համոզել Աբաշիձեին: Վերջինս այսօր պետք է մեկնի Ստրասբուրգ՝ Եվրախորհուրդ: Այցի բուն մանրամասները դեռեւս հայտնի չեն:

Բուրջանաձե. Վրաստանում ԱՄՆ ռազմակայանների տեղակայումը բացառված է

Վրաստանի նախագահի պաշտոնակատար Նինո Բուրջանաձեն բացառել է երկրի տարածքում ապագայում ԱՄՆ ռազմակայանների տեղակայումը, հաղորդում է Ինտերֆաքսը: «Վրաստանը պահանջում է երկրի տարածքից ռուսական ռազմակայանների դուրսբերումը եւ չի պատրաստվում մեկ այլ պետության՝ Վրաստանի հողում ռազմակայանների տեղաբաշխումը», ասել է Բուրջանաձեն՝ ընդգծելով, որ Թբիլիսին ձգտելու է, որ Բաթումից եւ Ախալքալաքից շուտափույթ դուրս բերվեն ռուսական 12-րդ եւ 62-րդ ռազմակայանները: Եկող շաբաթ սպասվում է Բուրջանաձեի այցը Մոսկվա: Երեկ Ռուսաստանի մայրաքաղաքում էր երկրի արտգործնախարար Թեդո Ջափարիձեն:

Քանի դեռ Կիպրոսը միջոց է, կիպրական հիմնահարցը չի կարգավորվի

Դեկտեմբերի 14-ին Կիպրոսի Հյուսիսային՝ օկուպացված թուրքական հատվածում տեղի ունեցան խորհրդարանական ընտրություններ, որոնց արդյունքում ընդդիմադիր Թուրքական հանրապետական կուսակցությունն ու Խաղաղության եւ ժողովրդավարության շարժումը պատգամավորական 25 տեղեր ստացան, նույնքան էլ՝ իշխող Ազգային միասնություն եւ Ժողովրդավարական կուսակցությունները: Քանի որ Կիպրոսի թուրքական հատվածի խորհրդարանը 50 տեղանոց է, ուրեմն պատգամավորական տեղերը իշխանության եւ ընդդիմության միջեւ հավասարապես են բաշխված:

Թեեւ հունական կողմն ընդհանուր առմամբ ընտրությունները գնահատելիս արդյունքների առնչությամբ զուսպ է արտահայտվել, սակայն ակնհայտ է, որ դրանք չեն նպաստում ոչ «Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետության» նախագահ Ռաուֆ Դենքթաշի տապալմանը, ոչ էլ նրա թիկունքում կանգնած Թուրքիայի մեկուսացմանը: Սա նշանակում է, որ մինչեւ մայիսի 1-ը, այսինքն՝ Եվրամիությանը Կիպրոսի Հանրապետության անդամակցությունը, կղզին չի միավորվի, ոչ էլ կսկսվեն վերամիավորման բանակցությունները:

Բանակցությունների առումով թերեւս պատահական չէր գարնանը թուրքական հատվածում վաղաժամկետ ընտրություններ անցկացնելու Դենքթաշի պատրաստակամությունը: Ակնհայտ է, որ վաղաժամկետ ընտրությունների դեպքում Կիպրոսը ԵՄ-ին կանդամակցի առանց թուրքական հատվածի: Թեեւ դա բացասաբար կանդրադառնա ԵՄ-ի հետ Թուրքիայի հարաբերությունների վրա, բայց եւ այնպես շրջանառությունից դուրս կմղվի ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Կոֆի Անանի նախաձեռնությունը, իսկ դա էլ ավելի կխորացնի Կիպրոսի մասնատվածությունը:

Հաշվի առնելով Անանի նախաձեռնության նկատմամբ պաշտոնական Անկարայի բացասական դիրքորոշումը, որը բխում է Կիպրոսի մասնատման ռազմավարությունից, ապա կարելի է փաստել, որ ընտրություններում, ի տարբերություն կիպրացի թուրքերի, Թուրքիան, այնուամենայնիվ, հաղթել է: Ուրեմն ամենեւին չի կարող պատահական լինել Կիպրոսի հարցը Թուրքիայի, «Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետության», Հունաստանի եւ Կիպրոսի Հանրապետության մասնակցությամբ քառակողմ հանդիպումներում քննարկելու Անկարայի առաջարկությունը:

Հասկանալի է, որ այս առաջարկն արվում է հենց ընտրություններից հետո, երբ դրանց արդյունքներն անորոշ իրավիճակ են ստեղծում Կիպրոսի թուրքական հատվածում: Ուրեմն ընտրություններում պատգամավորական տեղերի հավասար բաշխումը որոշակիորեն ընդլայնել է «Հյուսիսային Կիպրոսի թուրքական հանրապետության» քաղաքական զարգացումներին միջամտելու Անկարայի հնարավորությունները:

Այս ամենը հիմք է տալիս ենթադրելու, որ Կիպրոսի թուրքական հատվածում մեկուսացման ենթակա են հենց Դենքթաշի ընդդիմադիրները, այլ ոչ թե Թուրքիան: Ինչ վերաբերում է ԵՄ-ի հետ Թուրքիայի հարաբերություններին, ապա պետք է ասել, որ Կիպրոսում նախաձեռնությանը տիրանալու համար եվրոպական այս կառույցը մրցակցում է ԱՄՆ-ի հետ: Մրցակցության առկայությամբ կողմերի համար որպես կանոն քաղաքական նախաձեռնությունն անհամեմատ կարեւորվում է, քան հիմնահարցի լուծումը:

Ակամա հարց է ծագում՝ ինչո՞ւ: Որովհետեւ կիպրական հիմնահարցի պարագայում ԵՄ-ի նպատակը Կիպրոսի տարածքից Արեւելյան Միջերկրականը վերահսկելն է, ինչպես նաեւ հետագա ներթափանցման հաշվարկներով հնարավորինս մոտենալ ԱՄՆ-ի վերահսկողության տակ գտնվող Մերձավոր եւ Միջին Արեւելքին: Այլ կերպ՝ Կիպրոսն այն ցատկահարթակն է, որը տարածաշրջան դուրս գալու հնարավորություններ է տալիս ԵՄ-ին: Դրանց սահմանափակման հրամայականը, կարծում ենք, ԱՄՆ-ի համար ընդունելի կդարձնի Կիպրոսում թուրքական հատվածի գոյությունը: Դա ակնհայտ կդառնա հատկապես այն դեպքում, երբ Կիպրոսի Հանրապետությունն անդամակցի ԵՄ-ին: Քանի որ թուրքական հատվածը Կիպրոսի մասնատվածության արդյունք է, ուստի այս հատվածի հետ ընդունելի կլինի նաեւ կղզու մասնատվածությունը:

Այս պայմաններում կասկածից վեր է, որ Թուրքիան հաջողությամբ կխուսանավի Կիպրոսում հանուն նախաձեռնության միմյանց հետ մրցակցող ԵՄ-ի ու ԱՄՆ-ի միջեւ: Ավելին՝ թուրք-ամերիկյան տարաձայնությունների ներկա փուլում թուրքերը հնարավորություն կստանան Մերձավոր եւ Միջին Արեւելք դուրս գալու համար ԵՄ-ին առաջարկելու Թուրքիային, թերեւս դրանով էլ ԱՄՆ-ի դեմ հակակշիռ ձեռք կբերեն:

Պաշտոնական Անկարան քաջատեղյակ է այս ամենին, որ Իրաքի հարցում տարաձայնությունների մեջ լինելով ԱՄՆ-ի հետ, Կիպրոսի առնչությամբ հակադրվում է ԵՄ-ին եւ քառակողմ հանդիպման առաջարկով ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարի նախաձեռնությունը մերժելուց բացի, միաժամանակ մերժում է նաեւ Կիպրոսի հիմնահարցի կարգավորմանը միջազգային ատյանների մասնակցությունը:

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Արարման արվեստը Բորոդինի հայացքով

Բորոդինի անուան պետական քառյակն իր 60-ամյակի շեմին համերգ տվեց Երեւանում: Ինչպես եւ 3 տարի առաջ, Ա. Խաչատրյանի անուան մեծ համերգասրահում կայացած խմբի՝ Ռուսաստանի պարծանքի (2001 թ. դարձավ Պետական մրցանակի դափնեկիր) համերգը մարմնավորեց Արվեստը բառիս բարձրագույն իմաստով, առաջին հերթին որպես արարում, կերտվածք եւ հետո արդեն որպես վարպետություն եւ պրոֆեսիոնալ ոլորտում:

Բորոդինի անուան քառյակի բարձրակարգ կոլեկտիվը միավորում է հրաշալի երաժիշտների. Ռուբեն Ահարոնյան (1-ին ջութակ), Անդրեյ Աբրամենկով (2-րդ ջութակ), Իգոր Նայդին (ալտ), Վալենտին Բեռլինսկի (թավջութակ): Նրանց ստեղծագործական կենսագրությունը եւ կատարողական փորձը որոշում են երաժշտության կատարման մակարդակը, որը Վ. Բեռլինսկու անփոփոխ գեղարվեստական ղեկավարման շնորհիվ պահպանում է ոճի անհատականությունը:

Այդ ոճի գծերն են կրում ոգու առանձնահատուկ արիստոկրատիզմը եւ հնչողության հղկվածությունը. հնչյունն ասես առանձնաբանվում է, վերածվում զուտ հոգեւոր սուբստանցի եւ ստեղծում վերլուծության ոչ ենթակա աուրա: Երաժիշտները որպես միասնական օրգանիզմ (միասնական սրտով, ռիթմով, բաբախյունով) կերտում են վերարտադրվող հնչյունը ոգու փոխակերպելու հրաշքը, եւ հնչյունի այդ յուրօրինակ էմանացիան (ճառագումը) հիպնոսիկ ազդեցություն է գործում ունկնդիրների վրա: Հետաքրքրական է, որ ծրագրից դուրս կատարված Կոմիտաս-Ասլամազյանի պարային «Հաբրբան»-ը անգամ կրում էր հիշյալ ոճի կնիքը:

Համերգի ծրագրում ընդգրկված էին Նիկոլայ

Մյասկովսկու 13-րդ Լարային կվարտետը, Դմիտրի Շոստակովիչի 8-րդ Լարային կվարտետը եւ Կլոդ Դեբյուսիի Լարային կվարտետը: Արամ Խաչատրյանի հարյուրամյակին նվիրված գլխավոր հանդիսավոր երեկոյից առաջ՝ դեկտեմբերի 9-ին կայացած համերգի ծրագրում Մյասկովսկու գործի առկայությունը բացատրվում է նախ ռուսական դասական երաժշտությանը բորոդինցիների հավատարմությամբ եւ ապա նրանով, որ Նիկոլայ Մյասկովսկին (1981-1950) հայ երեք հայտնի կոմպոզիտորների՝ Գրիգոր Եղիազարյանի, Արամ Խաչատրյանի եւ մոսկվաբնակ Կարեն Խաչատրյանի մանկավարժն է եղել:

Ն. Մյասկովսկու 13-րդ Լարային կվարտետը (1949) մեծ տպավորություն գործեց քնարականությամբ, հուզական ապրումների նրբությամբ: Բորոդինցիների շնորհիվ առաջին մասի խոստովանանքային քնարերգությունը եւ երրորդ մասի նոստալգիկ էլեգիան համահունչ դարձան ժամանակակից ընկալմանը: Այդ ընկալմանը չխանգարեց նույնիսկ ավանդական պոլիֆոնիկ ֆակտուրան, որի ներքում երրորդ մասում «հոսում է» առաջին ջութակի մեղեդին: Մյասկովսկու պետերբուրգյան արմատներին հոգեհարազատ երկրորդ մասի սկերցոն կամուրջ գցեց դեպի վերջնամաս, որտեղ տեմբրային եւ պատկերային յուրօրինակ գյուտերը վկայում էին, որ Մյասկովսկին ծանոթ է եղել Բ. Բարտոկի կվարտետներին:

Դանդաղ տեմպերի գերակշռությունը, որոնցով միշտ կարելի է դատել երաժշտի որակավորման մասին (Հ. ֆոն Կարայանն իզուր չէր ասում. «Դիրիժորին ստուգել դանդաղ տեմպերով»), Դ. Շոստակովիչի դո մինոր Կվարտետի (1960) կատարումը դարձրեց բառացիորեն խորհրդավոր: «Ֆաշիզմի եւ պատերազմի զոհերի հիշատակին» հեղինակային վերնագիր ունեցող կվարտետը հնչեց որպես բռնությանն ուղղված լուռ նախատինք եւ անմեղ զոհերի վշտակցում: Ամենադանդաղ երաժշտական տեմպով՝ Largo-ով ընթացող հինգ մասերից երեքն արտացոլեցին վշտի պահերի տարբեր կողմերը. առաջին մասը՝ որպես աստվածային օրհնություն, թանձր, ծորուն հնչողությամբ տպավորված երրորդ մասը՝ որպես խորացված էքսպրեսիա, հինգերորդ մասը՝ որպես թաղման բնույթի երաժշտություն: Հնչյունային գունավորման մթնշաղային մթնոլորտը հիշողության մեջ արթնացրեց 2000 թ. ապրիլին Բորոդինի անուան քառյակի նվագած Շոստակովիչի 13-րդ եւ 14-րդ Լարային կվարտետների անջնջելի տպավորությունը:

Թիվ 8 Կվարտետում շատ է առաջին ջութակի մենանվագը: Ջութակի հայկական (այժմ փաստորեն նաեւ ռուսական) դպրոցի փայլուն աստղ Ռուբեն Ահարոնյանը երկրորդ եւ երրորդ մասերի մենանվագներում ներառեց սեփական համերգային գործունեության փորձը՝ հարստացնելով տվյալ կվարտետի երաժշտության ոճական ընդգրկումը: Կ. Դեբյուսիի Կվարտետի (1893) կատարումը բնութագրեցին մանրամասների նուրբ ներածումը, վիրտուոզ շտրիխային տեխնիկան, գույների լայն (թավշյա-անփայլից մինչեւ արեւածածանչը) ներկապնակը, տեմբրերի եւ ռիթմերի ազատ խաղը: Ֆրանսիացի մեծ կոմպոզիտորի ստեղծագործությունը գրվել է այն թվականին, երբ նա աշխատում էր երկու գլուխգործոցների՝ սիմֆոնիկ «Ֆավնի հետկեսօրեի հանգստի» եւ «Պելեաս եւ Մելիզանդ» օպերայի վրա: Առնչվելով վերոնշյալ ստեղծագործությունների նորարարական ոգուն՝ Դեբյուսիի Կվարտետը պարունակում է կատարողական զգալի դժվարություններ, ըստ որում՝ ոչ միայն տեխնիկական, այլեւ գաղափարային բնույթի՝ ուելսյան ռացիոնալ ոգու վերարտադրումից մինչեւ լուսաստվերներում փոփոխվող հնչյունային տարածքը:

Դեբյուսիին դիմելը վկայում էր, որ Ա. Բորոդինի անուան պետական քառյակը մտադրվել է ընդլայնել իր առանց այդ էլ վիթխարի նվագացանկի սահմանները: Իրոք, բորոդինցիների հնարավորությունների դիապազոնը եւ անընդգրկելի ստեղծագործական ներուժն ապահովում են հանդիպումն ամեն մի դարաշրջանի, ոճի ու գեղագիտական մտադրությունների հետ եւ գուցե գա այն օրը, երբ լարային քառյակի համար հայ կոմպոզիտորի գրած ստեղծագործությունը նվեր կստանա Ռուսաստանի փառաբանված քառյակից:

ՄԱՆՏԱՇԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Արվեստագիտության դոկտոր

Նրա գրիչը աղոթք է երկնում

«Նա, ով գրիչ է վերցնում, մաքրվում է: Գրիչ վերցնողն աղոթում է, նրան խանգարելը մեղք է»: Այս խոսքերը բանաստեղծ Վիգեն Բաբայանն ասել է այն ժամանակ, երբ մեր թվագրության երրորդ հազարամյակն արդեն սկսել էր գլորել իր օրերը մարդկության պատմության մեր իսկ հատվածում, եւ ինքն էլ վաղուց արդեն հասուն գրչի ու տարիքի տեր էր: Սակայն չէ՞ որ նա գրիչ էր վերցրել դեռեւս պատանության օրերին, երբ հորիզոնի վրա երեւացող արեւը նրա տարեկիցներից շատերին ստիպում էր ամեն ինչ թողած առաջ շտապել, փնտրելու իրենց երազները նրա լուսե շողերի մեջ: Ի՞նչ էր փնտրում ինքը՝ Վիգեն Բաբայանը, եւ ի՞նչ էր ուզում իր ներսն առած տանել դեպի արեւը, երբ դեռեւս շատ էր երիտասարդ: Ի՞նչ աղոթք էր կախվել պատանու գրչի ծայրից:

Երկնից երգ է ծորում, /այն ո՞վ է քախծում իզուր, / Բաբալունից մթնած ձորում /Մասրենին թուխս է գգում: /Մի ծաղիկ կարմիր տվեց, / ծկլթաց ջրում նովի, /նետաքեն մի թռ թեւեց /չաղրալում երկնածովի:

Այսինքն՝ արդեն իսկ բաց է հոգու աչքը, եւ տեսի բոլոր թրթիռներով ընկալելի Գոյի խորհրդավոր գոյությունը: Այլեւս սկսած է գրչի աղոթքը հանուն լուսածիր արարումի ու սիրո փրկության: Պատանին անտարբեր վկան չէ երկրի ու երկնի հավասասուն գոյության: Այդ նրա աչքի առջեւ են երկինք ու երկիր արնոտ քաղաքարերի միջեւ մահ տարածելու պտույտներ անում, եւ ժամանակն էլ մարդկային կյանքի ամյուրն է մաղում: Մարդկային ապրումը բնության հետ միահյուսված զգացող պատանեկան հոգու համար նախասահմանված է գոռ կայծակների միջից մաքուր դուրս ծայթելու ճանապարհը: Սակայն մինչ անցնելիք ճանապարհը եւ «կյանք ու մահի այս աշխարհը» ոտք դնելը,

—Կապույտ մի մաղ ձեռքիս բռնած /Երազանք ու հույս եմ մաղում...

խոստովանում է դեռեւս երիտասարդ, բանաստեղծ կոչման մեջ արդեն հաստատված Վիգեն Բաբայանը: Երկիր-երկինք հսկա քաղաքարերի տարած ամյուրն է իր հոգու մաղով անցկացնում բանաստեղծը, եւ մաղից ցած է թափվում «շողուն աստղերի՝ երկնահունչ կասակ», ծիծաղն աղջկա, որ քույրն էր լուսնակի ու սուզվեց լճում, «անուրջների ծաղի ու տենչերի ոսկե ճոճանակներն անթել»:

Մնում է հաղթողի հպարտությամբ բռնել կյանքին առաջ ձգող պարանի ծայրը եւ առաջանալ այնպես, որ չմարի լուսե մաքրությամբ պղպջացող հոգու կրակը: Առաջանալ՝ պարզերես ծեսով լրացնելով հավերժի մեջ առաջացող սերունդների շարքերը:

Ձգիր գալիքի պարանը երկար, /տես, պահերիդ մեջ արյունն է եռում, /երկնում է հոգիս երկնային բերկրանք /ու մտքով շոյում աստղերի հեռուն:

Վիգեն Բաբայանի պատանեկան աշխարհը միանգամից, առանց տարուբերումների է կանգնել երկու հզոր ուժերի հանդիպման կիզակետում: Դյութանքով կանչող հորիզոնն է դա, «որ արշալույսի շողերն է գրկում» եւ երկրի վրա իր իշխանությունը հաստատած հուսասպան ժամանակը:

Եկ վրան զարկենք արեւոտ հովտում, /ուր մահը երբեք ոտք չի դրել:

Իր քնարական հերոսին այսպես է համոզում բանաստեղծը՝ երազելով այն հովիտներն, ուր մաքուր երգերի կարոտ ծաղիկներն են աճում, ուր չեն հասնում քաղաքների աղմուկ աղաղակի մեջ ծիլ ու ծխի վերածված երգերը: Տիեզերքն իբրեւ «սափոր հին իմաստության» ընկալող բանաստեղծն ահազանգ է հնչեցնում, տագնապում է ահով.

Սարսափահար գոյի ակնաբիբում /դեղին /տեսիլներ կան գունատ ու սոսկահար սերեր...

Նա, սակայն, չի գնում բուրումնավետ հովիտներում օթեւելու իր տագնապը եւ կամ այնտեղ սպասելու, թե ե՞րբ կգա արդյոք իր «սիրո փարվանան՝ ծնունդն աստղերի»: Նրա պահվածքը դյութազանական է եւ հենց այդպես հավասարակամորեն էլ նրա մտածողությունը կանգ է առնում այն պատկերի վրա, ուր

...Միտքը տխուր, տարածում դարիս /Ահեղն է կրծում լույս անսահմանի:

Զարմանալի կենսունակությամբ, ջրվեժվող կենսունակությամբ է Վիգեն Բաբայանը կանգնում երկու իրարամերժ գոյավիճակների խաչմերուկում: Անտեսանելի ներքին մի ուժ է պահում նրան իրար հերթ չտվող տարաբնույթ ապրումներով ալիքվող փրփրադեզ ջրերի վրա: Եվ հոսում են բառերը՝ միահյուսվելով ծուխ ու շեղ պատկերների մեջ, դառնում գոյության այն պահը, որի մեջ անհանգստորեն թպրտում է բանաստեղծի սիրտը:

Երկրային ու երկնային տարածությունները իրար կամրջող ճանապարհները Վիգեն Բաբայանի համար հույզերի բաց դաշտ են, ուր այնքան թեթեւասահ է լույսը, եւ չափազանց ծանրոտ է հույսի փոխարեն ձեռքի մեջ դրված դրամը:

Ես նեկտարն էի ըմպում աստղերի, /Լուռ լողարկելով լուսնամանյակով, /բայց իջա երկիր ինձ որոնելու...

Լուսնամանյակը հետո դեմ է առնում իր կապույտի մեջ հանդարտորեն հոսող ջրերի ափին: Մարդկանց երկրի ափին, ուր ալիքվում է բանաստեղծի հոգին իր իրարամերժ զգացումներից.

Նորալուսնի ծորում այգեստան կա /քարուտ, /դղյակներ կան ավեր ու տնակներ անշունչ: /Օ, տաղտկալի տեսիլ, /տեսնես ո՞վ է մահվան դարպասներն բացում, /շուրջս տենդ է դեղին ու մահամերձ աշուն...

Եվ այսպես, իրար հետ կողք-կողքի են հույսն ու նրա մերժումը, մերժումը եւ նրա հույսը, մինչեւ որ ծիլ է տալիս նրա խոհը: Ահա լույսի եւ մթի իրարամերժ հերքագայումները խոսում են այն մասին, որ անհանգիստ հոգու համար կանգառներ չկան, որ ինչպես եւ ճշմարտապես վկայում է Նորայր Ադալյանը, «նա ստրկացված չէ ճակատագրի սյուժեներին եւ չի պատմում, այլ ցույց է տալիս մտքի ու զգացումների շարժումը հաճախ խոհի մակարդակով...»:

Նա՝ Վիգեն Բաբայանը, աշխարհի ճիշտ ու սխալ ճշմարիտ վկան է, քանի որ ճակատագրի թրթիռներից հյուսված նրա կյանքը հենց ճիշտ ու սխալ մնացած գոյապայքարից տարված հողին աճած, այդ հողից սնված բազմաբերք ծաղիկ է: Ծաղկի թերթիկներն իրենց անուններն ունեն՝ «Հավատություն ու Սեր, Կարոտ ու Համբերություն, Տենչանք ու Հպարտություն», նաեւ՝ Հույս ու Տագնապ, Հիշողություն ու Պատրանք: Բայց ահա բանաստեղծի խոհական մտորումները տանում են այնտեղ, ուր բոլորովին մի կողմ են քաշվում օրերի սայլին լծված այս քաշող ուժերը՝ ճանապարհ տալով մահվան իրողությանը. «...եւ հենց որ անցնի մահն ամբարտավան ու հայհոյի քեզ, լուռ խոնարհվիր նրան եւ հետեւիր ուր որ կտանի, զի նա է միակ ազնվական սրիկան այս հարատեւ ու մահապարտ գոյաշխարհի, որ չի ստում ամենեւին...»:

Հիրավի, մահը չի ստում երբեք: Սակայն մահվան ճշմարտությունն անգամ պետք է ընդունել գեղեցիկ ու լուսավոր, հպարտ ու ըմբոստ կեցվածքով:

Դալանանված օրվա արցունքները դեղին /ակոսեցին գոյի առասպելը անցույն, /հառաչներս նորից խառնվեցին հողին /ու հառնեցին այգին ծաղիկների հանգույն:

Վիգեն Բաբայանի բանաստեղծական աշխարհն սկիզբ է առել իբրեւ հոգու աշխարհի նոր բացված դռներից դուրս թռչող կայծերի շղթա: Այդ շղթան գնալով հղկվել ու հորդել է բոլոր գույներն իրար խառնած: Կրակի գույնն, իհարկե, առավել շատ է, որ հարգանքով է ճանապարհ տալիս մանուշակե մեղմության մեջ նրբորեն օրորվող լուսնի մակույկին: Սա է Վիգեն Բաբայանի բանաստեղծական աշխարհի պատկերն, ուր բառերն ըմբոստանում են բանաստեղծի շուրթին եւ, գահավիժելով նրա հոգեհմա կանչից, ընկնում են թղթին իբրեւ նորովի ու նորոգ զրուցակից.

«Օրվա կարոտս բիբում ծաղաղում է արեւն ու իր սփռած ոսկեթել սարդոստայնում ժողովում է գեղեցիկ ու գունագեղ թռչունների, որոնց երգչախմբից լռությամբ զատվում է անանուն մի հրաշք եւ սրնգահարում անծանոթ ու մեղմ սիրամեղեդի...

Երկնի ջահը վառեք, թող այս սուտակե Տիրատաճարում աստղադողանջեն բյուրաբյուր զանգեր ու պատարագեն Սուրբ Հավերժության տոնի առթիվ, որ հիասքանչ մանկտիք արթնանան այս անգոյության լուռ մահիճներում...»:

Վիգեն Բաբայանի բանաստեղծական աշխարհում իր ըմբոստ եւ լուսակարոտ էությունն է:

Ըմբոստ պատանեկությունից «այլախոհ» երիտասարդություն, որ եռում էր եղեռնի թեմայից ծնված վրեժի տրամադրություններով: Այլախոհ երիտասարդ, որը համալսարանում հայտնի էր «բանասիրականի Բայրոն» անունով:

Եվ մահազդի սեւ ծիր պատից /ներս ցատկեցի այս գիշեր, /օ, ինչ հարգանք, /օ, ինչ պատիվ, /որքան կին էր ինձ հիշել:

Հետաձգված մահվանը հաջորդող տարիները, սակայն, անմիջ կենսասիրությամբ հագեցած կլինեին, եթե 1915-ի էջերը քրքրող խռովքները չլինեին: Սակայն հուզախռով հոգիների համար ուրիշ աշխարհներ կային երկաթյա ճաղերից այն կողմ, ուր մնում էր ելնել լուսնի կեռից կախված կախաղանին, «անզոր Աստծո հետ մենախոսելու»: Այնտեղ խաչափայտին թառած մի ճերմակ ագռավ «արտասվում է լռին սեւավորի հանգով»: Այնտեղ բանաստեղծի կոտրված սիրտն արեւ էր երազում իր դառնակոծ կոտրտանքների միջից: «Ամպեր, հեռացեք...», խնդրանքի միջից «հով արեք, սարեր ջան...» տրամադրության տխրությունն է ծորում: Մի տեղ այրվող սիրտը հովացնելու տենչանքն է մխում, մի տեղ՝

Ցուրտ է, ցուրտ, միշտ ցուրտ, /քամին ամեն օր մահերգ է սուլում...

- Բանաստեղծի կոտրված սիրտը որտե՞ղ սկսեցիք նորոգել,- հարցին Վիգեն Բաբայանը պատասխանում է.

- Շահումյանի շրջանի պիոներ պալատում: Ես այնտեղ գրական խմբակ էի պարապում:

Այսինքն՝ այնտեղ նրա հետ էին Մեծարենցը, Տերյանը, Չարենցը, Սեւակը, Նարեկացին... Այսինքն՝ դեղին հուշերի փոշու տակ տրոփում էր նրա լուսակարոտ սիրտը եւ արյունը հոսում էր դեպի հոգեւոր արմատները:

Օրը բարով բացվի, թոնրի լավաշ հացով, /խտղտանքով դողի ու ափորի կանչով, /թող կարոտած աչքը լցվի ուրախ լացով, /ու գոյասանն օծվի լուսնալույսով հանգչող:

Ո՞վ գիտի, ընդհանրապես, ինչպես կժայթքեր Վիգեն Բաբայանի երգը, եթե նրա ճամփան չփակեին «դեղնախեղդ» բանտանվագները: Սակայն ինչպես ինքն է հավաստում, «գրականության գնահատման չափանիշը ժամանակի փորձությանը դիմանալն է»: Նրա գրականությունն անցավ ժամանակի անդնդախոր ձորերի ու երկնքից շանթարգելի պես իջնող կայծակների միջով, բուի կռինչ լսեց մութ գիշերվա մեջ, դիվային քրքիջ, մորթվող լռություն, բայց եւ նրա խորքում մնացին պատանեկան անկեղծ զրույցները, որ ժամանակին արվում էին երկնքի խորքից մշտապես իրեն հետեւող լուսնի հետ.

Լուսին, նորից ասեմ, /թե օրերիս ջահել /դու ես եղել վկա: /Գիտեմ, գիտեմ նաեւ, /որ դրանից տաղտուկ /ուրիշ խոսքեր չկան:

- ...Փաստորեն ես գրել երբեք չեմ դադարել,- խոստովանում է Վիգեն Բաբայանը, իսկ մենք, ծանոթանալով նրա ընտրանի «Անվերնագիր» ժողովածուին, փաստում ենք, որ ստեղծագործական կյանքը նրա շնչառությունն է եղել: Այդ շնչառությամբ է սկսվել ու ավարտվել նրա օրը, լցվել պահը՝ իբրեւ ինքն իր հետ անկեղծանալու ի վերուստ տրված շնորհ: Անկեղծանալու եւ բացվելու ինքն իր առջեւ այնպես, ինչպես կա, ցավի ու մահվան միջից անգամ իմաստնորեն հաղթանակած դուրս գալու տենչանքով:

Հավերժն իր պահն է հիշել, /Արեւն է խեղդում ծեր հույսին, /Աստղերի թափորն այս գիշեր /տանում է դագաղը լուսնի...

Լույս ու մութի, հույսի ու անհուսության, գոյի եւ չգոյության իրարամերժ զգացումները դուրս են հորդում շռայլ պեծանններով՝ յուրաքանչյուրն իր տեսակի մեջ:

«Սիրելի Վիգեն, գրում է սփյուռքի անվանի մտավորականներից մեկը՝ Հակոբ Կարապենցը, կարդում եմ հայկուներդ, մեկը մյուսից գեղեցիկ ու առինքնող: Գնալով ավելի ուժգին է հորդում հոգիդ: Այնքան լավն են բանաստեղծություններդ, որ մարդ ակամա թախծում է: Ահա ազնվության լույսը, որը ցավ է պատճառում: Շնորհակալ եմ ինձ պարգեւած հաճույքի համար: Արեւ շատ, սիրելի բանաստեղծ»:

Մեզ իսկապես մնում են արեւշատության մաղթանքները: Մնացածն ինքը կանի: Մարդկային տառապանքի խորության մեջ կգտնի լույսի պահը, հույսի հետքը եւ դուրս կգա իրեն հատուկ ջրվեժվող բառապաշարով, եւ դուրս կգա ազդարարելով.

Ծնծղաները զարկեք լուսաբացից առաջ, /մի բուռ արցունք շաղեք ճանապարհին գոյի, /Հարություն է այսօր, աշխարհաշեն տենչիք...

Այսինքն՝ Վիգեն Բաբայանի տենչանքը գոյակերտման ճանապարհը լուսավոր պահելու համար է, եւ երբ նրա գրիչն աղոթք է երկնում, ուրեմն անպայման շուրջը լուսավորող մոմեր են վառվում:

ՖԵԼԻՔՍ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

Տարին եզրափակեցին 113-րդ տեղում

ՖԻՖԱ-ն հրապարակել է ազգային հավաքականների վարկանիշային հերթական ցուցակը: Հայաստանի ազգային հավաքականը տարին եզրափակեց 113-րդ տեղում: Նախորդ ամսվա համեմատ ՀՀ հավաքականը նահանջել է մեկ հորիզոնականով: Վարկանիշային ցուցակում բավական բարձր տեղեր են զբաղեցնում ֆուտբոլի աշխարհի 2006 թ. առաջնության ընտրական մրցաշարում Հայաստանի հավաքականի մրցակիցներ Հոլանդիայի եւ Չեխիայի ընտրանիները: Հոլանդացիները 752 միավորով 4-րդ տեղում են: Նախորդ ամսվա համեմատ թիմը 2 աստիճանով բարձրացել է վեր: Չեխիայի ընտրանին եւս լավագույն տասնյակում է՝ զբաղեցնելով 6-րդ հորիզոնականը: Չեխերը 4 տեղով առաջընթաց են ունեցել: Ռումինիայի ընտրանին ցուցակում 27-րդն է: Ռումինացիները 3 աստիճանով նահանջել են: Ֆինները ու մակեդոնացիները լավագույն հարյուրյակում են (համապատասխանաբար 40-րդ եւ 92-րդ տեղերը): Մեր հավաքականի մրցակիցներից ամենացածր վարկանիշն ունի Անդորրայի ընտրանին:

Նախորդ ամսվա համեմատ ամենամեծ առաջընթացն ունեցել է Տաջիկստանի հավաքականը: Տաջիկները 22 հորիզոնականով վեր են բարձրացել՝ 159-րդ տեղից տեղափոխվելով 137-րդ տեղը: 18 հորիզոնականով վեր է բարձրացել Քաթարի հավաքականը, որն այժմ ցուցակում 65-րդն է: Թաիլանդի եւ Լիբիայի հավաքականները համապատասխանաբար վեր են բարձրացել 15 եւ 10 հորիզոնականներով:

Ինչպես եւ նախորդ ցուցակում, այս անգամ էլ ԱՊՀ երկրների հավաքականներից լավագույն արդյունքն ունի Ռուսաստանի ընտրանին: Ունելսի հավաքականի հետ հաջող մրցելույթների շնորհիվ ռուսները 5 հորիզոնականով վեր են բարձրացել եւ այժմ զբաղեցնում են 24-րդ տեղը: Դիրքերը զգալիորեն զիջել են ուկրաինացիները, որոնք 7 հորիզոնականով նահանջել են եւ այժմ 60-րդ տեղում են:

Լավագույն տասնյակում միայն մեկ փոփոխություն է տեղի ունեցել: Գերմանիայի հավաքականի փոխարեն ուժեղագույնների խմբում ընդգրկվել են իտալացիները: Ինչպես միշտ, անփոփոխ է մնացել լավագույն եռյակը:

Ներկայացնում ենք լավագույն տասնյակի եւ ԱՊՀ երկրների հավաքականների ցուցանիշները.

1.	Բրազիլիա	848
2.	Ֆրանսիա	827
3.	Իսպանիա	798
4.	Հոլանդիա	752
5.	Արգենտինա	744
6.	Չեխիա	743
7.	Մեքսիկա	740
8.	Անգլիա	738
8.	Թուրքիա	738
10.	Իտալիա	734
24.	Ռուսաստան	659
51.	Լատվիա	556
60.	Ուկրաինա	545
68.	Էստոնիա	524
81.	Ուզբեկստան	501
90.	Բելառուս	476
93.	Վրաստան	469
99.	Թուրքմենստան	448
101.	Լիտվա	444
106.	Մոլդովա	434
113.	Հայաստան	407
119.	Ադրբեջան	389
136.	Ղազախստան	327
137.	Տաջիկստան	325
157.	Ղրղզստան	243

«Արարատը» կմասնակցի առաջնությանը

Մեկամյա ընդմիջումից հետո, որը պայմանավորված էր ֆուտբոլի ֆեդերացիայի կողմից որակազրկմամբ, Երեւանի «Արարատը» կրկին կմասնակցի ֆուտբոլի Հայաստանի բարձրագույն խմբի առաջնությանը: «Արարատ» ֆուտբոլային ակումբի ղեկավարությունը ֆուտբոլի ֆեդերացիային հղած պաշտոնական նամակով հաստատել է իր մասնակցությունը 2004 թ. բարձրագույն խմբի առաջնությանը: Հիշեցնենք, որ վերջերս կայացած մամուլի ասուլիսում ֆեդերացիայի նախագահ Ռուբեն Հայրապետյանը հայտարարել էր, որ եթե «Արարատը» հայտ ներկայացնի, ապա ֆեդերացիայի գործկոմի որոշմամբ թիմին կթույլատրվի մասնակցելու բարձրագույն խմբի մրցաշարին: Ինչ խոսք, «Արարատի» մասնակցությունը մեծ շուք կհաղորդի առաջնությանը, կնպաստի մրցակցության աճին:

ՋՐՄՈՒՂ-ԿՈՅՈՒՂԻ
ԵՐԵՎԱՆ ԷՋԿ

Ի գիտություն

Երեւանի «Ջրմուղ-կոյուղի» ՓԲԸ-ի բաժանորդների

Հարգելի երեւանցիներ

Մայրաքաղաքում ջրամատակարարման բարելավմանն ուղղված աշխատանքների շնորհիվ ներկայումս բնակիչների գրեթե 40 տոկոսն ապահովված է շուրջօրյա ջրամատակարարմամբ: Սակայն վարձավճարների հավաքման ոչ բավարար մակարդակը լրջորեն վտանգում է ջրամատակարարման կայուն գրաֆիկը եւ դրա հետագա բարելավումը:

Նման անցանկալի հետեւանքներից խուսափելու համար կոչ ենք անում Ձեզ ապահովել ընթացիկ վճարումներն ու մարել նախորդ տարիների պարտքը, ինչը կնպաստի համակարգի անխափան աշխատանքին ի շահ բոլոր սպառողների:

ԵՐԵՎԱՆԻ «ՋՐՄՈՒՂԿՈՅՈՒՂԻ» ՓԲԸ

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կադրային ռեզերվի համալրման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական բանկը հայտարարում է երիտասարդ մասնագետների ընդունելություն մրցութային կարգով:

Դիմորդների համար բարձրագույն կրթությունը (պետական կամ հավասարմագրված ոչ պետական բուհի) պարտադիր է: Նախապատվությունը տրվելու է տնտեսագիտական որակավորում ունեցող անձանց:

Մրցույթին մասնակցել ցանկացողները մինչեւ ս. թ. դեկտեմբերի 24-ը կարող են դիմել ՀՀ Կենտրոնական բանկի աշխատակազմի անձնակազմի կառավարման բաժին, միաժամանակ ներկայացնելով հետեւյալ փաստաթղթերը.

- դիմում
- ինքնակենսագրություն (ռեզյումե)
- կադրերի հաշվառման անձնական թերթիկ
- անձնագրի պատճեն
- դիպլոմի եւ դիպլոմի միջուկի պատճեններ
- զինգրքույկի պատճեն (արական սեռի ներկայացուցիչների համար)
- աշխատանքային գրքույկի պատճեն (աշխատանքային փորձ ունեցողների համար)
- երկու գունավոր լուսանկար (3x4 չափի)

Հեռախոսահամարներ 56-14-40 եւ 06-32 (ներքին):

ՀՀ ԿԲ ՄԱՄՈՒԼԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

ARMENTEL

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ի լրումն 2003 թ. հոկտեմբերի 10-ից տրված հայտարարությունների եւ դրան հաջորդող համապատասխան երկու հայտարարություններին նոր բջջային միացումների տրամադրման վերաբերյալ, «Արմենտել» ՀՁ ՓԲԸ-ն հրավիրում է.

1. Բոլոր ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք ովքեր 2003 թ. նոյեմբերի 11-ից մինչեւ դեկտեմբերի 15-ը ներկայացրել են դիմումներ բջջային պայմանագրային կապուղիներ (SIM քարտ) ձեռք բերելու համար, կարող են 2003 թ. դեկտեմբերի 16-ից սկսած դիմել «Արմենտել» ՀՁ-ի Երեւանի բաժանորդային սպասարկման բաժիններ (Վ. Սարգսյան 6 եւ Ազատություն 24\1) պայմանագրային կապուղիներ ձեռք բերելու նպատակով:

Անհրաժեշտ է ներկայացնել հետեւյալ փաստաթղթերը

- «Արմենտել» ՀՁ-ի տված դիմումի կտրոնը
- Ֆիզիկական անձինք պետք է ներկայացնեն իրենց անձնագրերը
- Կազմակերպությունների ներկայացուցիչները պետք է ներկայացնեն ընկերության պետական գրանցման պատճենը, լիազորագիր եւ կնիք:

2. Այն ֆիզիկական անձինք, ովքեր նոյեմբերի 11-ից մինչեւ նոյեմբերի 20-ը կանխավճարային բջջային փաթեթներ (Easy card) ձեռք բերելու համար հերթագրվել են «Արմենտել» ՀՁ ՓԲԸ-ում, Երեւանի բաժանորդների սպասարկման բաժիններում (Երեւանի 13 բաժանորդային կետեր եւ «Արմենտելի» ինտերնետային ծառայություն) կարող են 2003 թ. դեկտեմբերի 16-ից սկսած այցելել իրենց համապատասխան բաժանորդային սպասարկման կետեր, որտեղ իրենց դիմումները գրանցվել են հետեւյալ սկզբունքով.

- Դեկտեմբերի 16-ին 1-150 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 17-ին 151-300 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 18-ին 301-450 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 19-ին 451-600 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 20-ին 601-750 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 21-ին 751-900 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 22-ին 901-1050 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 23-ին 1051-1200 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 24-ին 1201-1350 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 25-ին 1351-1500 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 26-ին 1501-1650 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 27-ին 1651-1800 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 28-ին 1801-1950 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 29-ին 1951-2100 համարի կտրոնները
- Դեկտեմբերի 30-ին 2101-2250 համարի կտրոնները

Անհրաժեշտ է ներկայացնել

- «Արմենտել» ՀՁ-ի տված դիմումի կտրոնը
- Անձնագիր:

«Արմենտելը» կազմակերպել է վերը նշված տրամադրման ձեւը Երեւանի բոլոր 13 բաժանորդային սպասարկման կետերում ի շահ իր բաժանորդների՝ հերթերից զերծ մնալու նպատակով: Բոլոր անձինք, ովքեր ներկայացրել են դիմումներ, հրավիրվում են «Արմենտելի» բաժանորդների սպասարկման կետեր, համաձայն նշված կարգի: Ովքեր չեն կարողանա այցելել բաժանորդների սպասարկման կետեր նշված օրերին, կարող են ձեռք բերել իրենց բջջային քարտերը 30 օրվա ընթացքում: Նշված ժամանակահատվածից հետո դիմումները կհամարվեն անվավեր եւ կպատվիրեն կտրվի այլ բաժանորդի:

Հարգելի բաժանորդներ,

2250-ից բարձր գրանցման համար ունեցող, ինչպես նաեւ նոյեմբերի 21-ից գրանցված անձանց «Արմենտելը» կհրավիրի լրացուցիչ իր հետագա հայտարարություններով:

Մարզերում դիմում ներկայացրած անձինք կտեղեկացվեն հավելյալ հայտարարություններով, ինչպես նաեւ կանխավճարային բջջային փաթեթ ստանալու համար դիմում ներկայացրած իրավաբանական անձինք կտեղեկացվեն համապատասխանաբար:

ԱՐՄԵՆԻԱ ՏԵԼԵՖՈՆ ԿՈՄՊԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ-2020
ՄՐՑՈՒՅԹ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

«Հայաստան 2020» հասարակական ոչ առեւտրային ծրագիրը հայտարարում է մրցույթ հետեւյալ անվանակարգերում.

1. **Ակնարկ**
   1,000.00 ԱՄՆ դոլար
2. **Հոդվածների / հրապարակումների շարք**
   2,000.00 ԱՄՆ դոլար
3. **Տեսառեպորտաժների / հեռուստատեսային թոք-շոուների շարք**
   3,000.00 ԱՄՆ դոլար
4. **Սցենար**
   5,000.00 ԱՄՆ դոլար

Մենք փնտրում ենք նոր ինքնատիպ պատկերացումներ այն մասին, թե ինչպիսին կլինի Հայաստանը 20 տարի անց: Մրցույթին ներկայացվող ակնարկը, հոդվածը, հեռուստաշոուն կամ սցենարը պետք է պատկերի կամ նկարագրի սովորական հայ մարդու առօրյան մոտ ապագայում այն փոփոխությունների ներքո, որոնք հավանական են պետության տնտեսական, քաղաքական, հասարակական, մշակութային, կրոնական ոլորտներում արտաքին եւ ներքին փոփոխությունների շնորհիվ: Ներկայացվող բոլոր նյութերը պետք է հիմնվեն «Հայաստան 2020» ծրագրի շրջանակներում իրականացված հետազոտությունների արդյունքների եւ մշակված 4 հիմնական սցենարների վրա: Նշված նյութերը տեղադրված են ծրագրի ինտերնետային էջում՝ www.armenia2020.org, հայերեն, ռուսերեն եւ անգլերեն լեզուներով:

Պահանջներ եւ կանոններ

Ընդհանուր պահանջներ.

- Նյութերը կարող են ներկայացվել հայերեն, ռուսերեն կամ անգլերեն լեզուներով, հայ կամ օտարերկրյա անհատների, հայկական կամ օտարերկրյա կազմակերպությունների, Հայաստանի քաղաքացիների եւ արտասահմանցիների կողմից;
- Եթե նախքան մրցույթին մասնակցելը նյութն արդեն տպագրվել, հրապարակվել կամ հեռարձակվել է, ապա ներկայացված նյութում պարտադիր պետք է նշվի լրատվամիջոցի անվանումը, հրապարակման կամ հեռարձակման ամսաթիվը, տպագրված նյութի վերնագիրն ու համարը;
- «Հայաստան 2020» ծրագիրն իրավունք է վերապահում ընդունելու, մերժելու եւ խմբագրելու մրցույթին ներկայացված նյութերը;
- Ներկայացված նյութերը չեն վերադարձվելու;
- Մրցանակները չեն կարող փոխանցվել այլ անձանց;
- Ստացված նյութերի բովանդակությունը ենթակա չէ քննարկման դիմորդի եւ ծրագրի ներկայացուցչի միջեւ;
- Պլագիատի հայտնաբերման դեպքում նյութը չի ընդգրկվելու մրցույթում: Բոլոր հղումները պետք է պահպանվեն եւ ներկայացվեն;
- Ներկայացվող նյութը պետք է լինի բնօրինակ, նրանում ընդգրկված փաստերը՝ ստույգ եւ ճշտված: Նյութի հրապարակումը չպետք է խախտի որեւէ անհատի կամ կազմակերպության հեղինակային իրավունքը;
- Բոլոր ներկայացված նյութերը եւ դրանց հրապարակման իրավունքը պատկանում է «Հայաստան 2020» ծրագրին: Նյութերը կարող են օգտագործվել, խմբագրվել եւ մեջբերվել գովազդային կամ այլ նպատակներով, ներառյալ՝ տեղադրվել ինտերնետային էջի վրա (www.armenia2020.org) առանց հեղինակների համաձայնության կամ դրամական պարգեւատրման: «Հայաստան 2020» ծրագիրն իրավունք է վերապահում օգտագործելու մրցույթի հաղթող ճանաչված անձանց կամ կազմակերպությունների անուններն ու հասցեները մրցույթին առնչվող գովազդային նյութերում, առանց ծանուցման, հեղինակի թույլտվության կամ դրամական փոխհատուցման, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա արգելված է օրենքով;
- «Հայաստան 2020» ծրագիրն իրավունք է վերապահում փոփոխելու, լրացնելու կամ չեղյալ համարելու մրցույթի կանոնները անհրաժեշտության դեպքում:

Ա. Ակնարկ

- Մրցույթին կարող են մասնակցել 2003թ. նոյեմբերի 1-ի դրությամբ 16 տարեկան բոլոր անձինք; նախընտրությունը տրվելու է ԲՈՒՀ-երի ուսանողներին եւ ասպիրանտներին;
- Ակնարկը պետք է պարունակի ոչ ավել քան 1500-2500 բառ (3-5 էջ, առաջարկվող տառատեսակը՝ Times New Roman 12);
- Ակնարկին կից առանձին էջի վրա պետք է նշվի հեղինակի անունը, տարիքը, ուսումնական հաստատության հասցեն ու բաժինը, ինչպես նաեւ հեղինակի հասցեն ու հեռախոսահամարները;
- Ընդունվում են նաեւ մեկից ավելի հեղինակ ունեցող նյութեր:

Բ. Հոդված/հրապարակումների շարք

- Մրցույթին կարող են մասնակցել լրագրողներ, որոնք աշխատում են լրիվ կամ կես դրույքով որեւէ հայկական կամ արտասահմանյան օրաթերթում, ամսագրում, խմբագրությունում, ինտերնետային ամսագրում: Կարող են դիմել նաեւ անկախ լրագրողներ;
- Հոդվածը կարող է նախկինում հրապարակված լինել գրքում, այլ տպագրանյութում կամ ինտերնետում:
- Նյութին կից առանձին էջի վրա պետք է ներկայացվի հեղինակի անունը, հասակը, հասցեն, հեռախոսի համարը, էլ. փոստի հասցեն, նախկին տպագրման ամսաթիվը, տպագրված նյութի անունը եւ պարբերականի անունը:

Գ. Տեսա ռեպորտաժների/թոք շոուների շարք

- Մրցույթին կարող են մասնակցել ընկերություններ կամ անհատներ, որոնք աշխատում են լրիվ կամ կես դրույքով հեռուստատեսության ոլորտում Հայաստանում կամ արտասահմանում;
- Տեսա ռեպորտաժները/թոք շոուները կարող են նախկինում ցուցադրված լինել ցանկացած հեռուստաալիքով, Հայաստանում կամ արտասահմանում;
- Ներկայացվող նյութերի ծավալը չի սահմանափակվում;
- Նյութերը պետք է ներկայացվեն NTSC/PAL ֆորմատով, VHS, DVD կամ CD-ROM(PC) կրիչներով;
- Ներկայացված հոլովակները, դիսկերը, պետք է ունենան պիտակ, որի վրա նշված պետք է լինի նյութի անվանումը, հեղինակի անունը, հասցեն, հեռախոսահամարը, էլ. փոստի հասցեն, եւ նախկինում ցուցադրման դեպքում՝ ցուցադրման տվյալները:

Դ. Սցենար

- Մրցույթին կարող են մասնակցել ընկերություններ կամ անհատներ, որոնք աշխատում են լրիվ կամ կես դրույքով հեռուստատեսության ոլորտում Հայաստանում կամ արտասահմանում, կամ այլ հեղինակներ/գրականագետներ/լրագրողներ;
- Սցենարը կարող է պատրաստ լինել դերակատարների եւ նկարահանող խմբի կողմից որպես վերջնական ուղեցույց օգտագործվելու համար;
- Սցենարների հետ պետք է ներկայացվի հակիրճ ամփոփագիր (1 կամ 2 էջ), որտեղ պետք է մանրամասն ներկայացվեն նկարահանման վայրի, դերակատարների եւ սցենարային պատմության մասին տվյալները;
- Սցենարները պետք է լինեն դիմորդների սեփական աշխատանքը: Եթե սցենարները հիմնվում են ադապտացված նյութերի վրա, որոնք չեն հանդիսանում հասարակական օգտագործման առարկա, ապա դիմորդը պետք է ներկայացնի վկայություն այդպիսի ադապտացիաներ կատարելու իր իրավունքի մասին;
- Սցենարները չպետք է նախկինում վաճառված, գնված կամ արտադրված լինեն;
- Ընդունվում են սցենարներ ֆիլմի ցանկացած ժանրի համար (պատմողական, վավերագրական, անիմացիոն, եւ այլն):

Մրցույթի մասնակիցները սույնով համաձայնում են, որ ներկայացված աշխատանքները չեն խախտում ՀՀ կամ այլ երկրի օրենքների պահանջները հեղինակային իրավունքի եւ արտոնագրերի մասին, չեն պարունակում որեւէ նյութ որը կարող է հիմք հանդիսանալ «Հայաստան 2020» ծրագրի դեմ իրավունքների խախտման վերաբերյալ հայցերի, ռոյալթի վճարման հայցերի կամ պայմանագրերի խախտման հայցերի ներկայացման համար, կամ ցանկացած այլ պահանջների կամ հայցերի ներկայացման համար: Մասնակիցները սույնով համաձայնում են, որ նրանք տրամադրված նյութերի հանդեպ ունեն բացառիկ իրավունք ե ներկայացնելու այդ նյութերը «Հայաստան 2020» ծրագրին: Մասնակիցները սույնով անվերապահորեն համաձայնում են զերծ պահել «Հայաստան 2020» ծրագիրը, նրա Համակարգող խորհուրդը, աշխատակիցներին, մրցույթի վերաբերյալ վճիռ կայացնող անձանց, գործընկերներին ցանկացած եւ բոլոր պահանջներից, հայցերից, բողոքներից, գործողություններից, պարտավորություններից, դատական վարույթներից, կորուստներից, ծախսերից ներառյալ իրավական ծախսերը, որոնք կարող են առաջանալ ցանկացած եւ բոլոր հայցերից կամ երրորդ անձանց կողմից ներկայացված հայցերից տրամադրված նյութերի վերաբերյալ: Մասնակիցները սույնով ընդունում են, որ սույն մրցույթի կազմակերպիչները չեն կարող պատասխանատու լինել ներկայացված նյութերի անզգույշ վնասի կամ կորուստի համար: Վնասի կամ կորուստի դեպքում «Հայաստան 2020» ծրագիրը, իր կազմակերպիչները եւ հովանավորները պատասխանատու չեն: Մասնակիցները սույնով ընդունում են, որ «Հայաստան 2020» ծրագիրը կարող է ներկայացնել նյութերը եւ/կամ դրանց հատվածները հանրային տեղեկատվության եւ տարածման նպատակներով եւ/կամ հրապարակել եւ տարածել ներկայացված նյութերը համաձայն վերը նշված պայմանների:

Բոլոր նյութերը պետք է ստացված լինեն «Հայաստան 2020» ծրագրի կողմից (Փոստային արկղ «Հայաստան 2020», Ֆեդէքս, Մաշտոցի փ. 40, բն. 35, 375009, Երեւան, ՀՀ կամ էլ. փոստ. award@armenia2020.org) ոչ ուշ քան 2004թ. մարտի 31-ը: Նյութերը անձամբ առաքելու դեպքում կարող եք պահանջել ստացական: Մրցույթի արդյունքների մասին տեղեկացվելու են միայն հաղթողները:

Հայտարարություն

Ուրբան ինստիտուտի եւ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության միջոցով Իջեւան քաղաքում ստեղծված բիզնեսի եւ տուրիզմի տեղեկատվական կենտրոնի անհրաժեշտ հաստիքների մրցույթ:

1. Կենտրոնի տնօրեն

ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Առնվազն 5 տարվա փորձ ծրագրի կառավարման եւ ղեկավարման ոլորտում
- Բարձրագույն կրթություն հումանիտար գիտությունների կամ տնտեսագիտության ոլորտում
- Բարձր իրազեկություն տարածաշրջանի վերաբերյալ եւ ԱՄՆ ՄԶԳ-ի կամ այլ դոնոր ծրագրերի հետ համագործակցության փորձ
- Բյուջետավարման եւ ծրագրերի մշակման ունակություններ
- Տեղական առեւտրի եւ արտադրանքի շուկայացման խրախուսման ունակություն
- Պետական եւ մասնավոր սեկտորների միջեւ երկխոսություն առաջացնելու ունակություն
- Հաղորդակցման եւ միջանձնային հարաբերություններում փայլուն ունակություններ, անձնակազմի կառավարման փորձ
- Գրավոր հաղորդակցման եւ կազմակերպչական հմտություններ:

2. Տվյալների հավաքման եւ վերլուծության մասնագետ

ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Վերլուծություն կատարելու ունակություն
- Բարձրագույն կրթություն հումանիտար գիտությունների, լրագրության կամ նման ոլորտներում
- Փորձառություն տնտեսական զարգացման գործունեության ոլորտում, հատկապես հետեւյալ ոլորտներում. տուրիզմ, սննդի վերամշակում, ծառայություններ (հյուրանոցային ծառայություններ, հասարակական սնունդ)
- Հաղորդակցման եւ միջանձնային հարաբերություններում փայլուն ունակություններ
- Կազմակերպչական ունակություններ
- Տեղական բիզնեսների, միջազգային դոնորների եւ տեղական իշխանությունների հետ աշխատանքային փորձի առկայությունը ցանկալի է
- Ինքնուրույն գործելու ունակություն,
- Համակարգչի եւ հիմնական համակարգչային ծրագրերի իմացություն (MS Office, Excel եւ այլն):

3. Գրասենյակի կառավարիչ

ՊԱՀԱՆՋՎՈՂ ՈՐԱԿԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Բարձրագույն կրթություն բանասիրական կամ հումանիտար գիտությունների ոլորտում
- Առնվազն մեկ տարվա փորձ գրասենյակի կառավարման, քարտուղարության ոլորտում, այդ թվում նաեւ գրավոր եւ բանավոր թարգմանություններ
- Անգլերենի եւ հայերենի գրավոր ու բանավոր լավ իմացություն
- Համակարգչային գիտելիքներ, ներառյալ MS Word եւ Excel
- Ծանրաբեռնվածության պայմաններում աշխատելու ունակություն:

Նշված հաստիքներին դիմելու համար պետք է ներկայացնել ռեզյումե եւ այլ փաստաթղթերի պատճեններ (հավաստագրեր, գովասանագիր, դիպլոմ եւ այլն), որոնք համապատասխանում են տվյալ հաստիքի նկարագրույն պահանջներին:
Փաստաթղթերը ներկայացնել Իջեւանի քաղաքապետարան մինչեւ 30.12.2003 թ. ժամը 12:00:

«ԻՆՆԱ-գրուպ» ՍՊԸ ռիէլտորական ընկերությունը Երեւանի «Աղամանդ» ապրանքահումքային բորսայի հարթակում աճուրդային վաճառքի է ներկայացնում «Անդրոն» ԿԷԳՀԻ ՓԲԸ-ի գույքը, այդ թվում՝
- Արտադրական տարածք (ընդ. մակ.՝ 1243.7 քմ)- 4974800 դրամ
- Մետաղյա ծածկույթ (ընդ. մակ.՝ 525 քմ)- 425000 դրամ
Հասցե՝ ք. Երեւան, Մանանդյան փ. 33
Աճուրդները՝ դասական եղանակով, ս. թ. դեկտեմբերի 19-ից յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ, ժ. 13:00, ք. Երեւան, Ագաթանգեղոսի 6/1 հասցեով:
Տեղեկությունների համար դիմել «ԻՆՆԱ-գրուպ» ընկերություն:
Հեռ.՝ 58 12 42 կամ 56-31-15, 56-48-83:

ՀՀ Կենտրոնական բանկը 17.12.2003 թ. ժ. 9:00-ից սահմանում է արտարժույթի հետեւյալ հաշվարկային փոխարժեքները ու գնման եւ վաճառքի հետեւյալ գները

ISO-ի կոդը	Միավոր	Արտարժույթ	Հաշվարկային փոխարժեք	Գնում	Վաճառք
USD	1	ԱՄՆ դոլար	565.79	560.10	571.40
EUR	1	եվրո	698.02	693.80	702.20
RUR	1	ռուս. ռուբլի	19.34	18.20	20.50

For Your Internal News of Armenia Log on to
www.azg.am
In Armenian Russian, English, and Turkish

Գովազդի համար զանգահարել՝ 58-24-83

«Գինդ» տպագրատուն, Երեւան, Բաղրամյան 70ա Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69150. Տպաքանակը՝ 3000 Ստորագրված է տպագրության՝ 17. 12. 2003 Գինը՝ 100 դրամ